IOANNIS SIGISMVNDI
ELSHOLTII
ANTHROPOMETRIA;

Accessit

DOCTRINA NAEVORVM.

AD

Sereniss. S.R.I. Principem Electorem

FRIDERICVM
GVILIELMVM
MARCHIONEM BRANDEBVRGICVM.

PATAVII, Typis Matthæi Cadorini.

SVPERIORVM PERMISSV.

M. DC. LIV.

SERENISS. ET POTENTISSIMO
PRINCIPI, AC DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO GVILIELMO
MARCHIONI
BRANDEBVRGICO,

S. R. I. Archicamerario, & Electori, Magdeburgi, Borussiæ, Juliæ, Cliviæ, Montium Stetini Pomeranorum, Cassubiorum, Vandalorum, nec non in Silesia Crosnæ, & Carnoviæ Duci, Burggravio Noribergensi, Principi Halberstadensi & Mindensi, Comiti Marcæ & Ravensburgi, Domino in Ravenstein, Domino meo Clementissimo.

Avebat olim rerum novitate, aulam Solis ingressus Phaeton: nec juvenis oculi sufferendo splendori paterno pares erant. Accedo majestatem tuam, Serenissime Potentissimeq; Prin-

ceps, ſed proſtratus humi metu ac tremẽs, niſi
circum caput omne micantes
Deponas radios:
niſi appropinquare juſſeris, & clementi humanitate tuum animaveris clientem. Temerarius eſſet, quicunq; non conſternaretur illuſtriſsimo Principis aſpectu, cui tot obediunt populi, paret ingens tractus Germaniæ, aſſurgunt Duces, Reges affinitate junguntur, proſapiam dedere Cæſares? At vero res tuas domi, belloq; & in literis glorioſe geſtas non auſim, Sereniſsime Princeps, ob magnitudinem attingere. Scribant iſtæc alij: ſin tacuerint, ſecula loquentur. Adſum ego venerabundus, & ſupplex porrigo ſubiectæ ſignum fidei. Serena frontem ſereniſsimam, & conſecratas tibi deo tutelari has ſtudiorum primitias benignioribus gratiæ radiis aſpice.

Patauij Prid. Calend. Iulij, M. DC. LIV.

Sereniſsimæ T. Celſ.

Subditus deditiſsimus

Io. Sig. Elsholtius.

Dmonendus mihi es in vestibulo de eo, quod admissus in conclave oculis usurpabis, Lector honorãde. Vno verbo. Videbis corporis tui symmetriam. Ea Latinũ nomẽ nõ habet auctoritate Plinij l. xxxjv. Natur. Hist. c. vii. *commensum tamen vertit Vitruvius, Gellius proportionem nominat. Non autem intelligimus proportionem, quam membra inter se obtinent ex gravitate, vel levitate: quippe qua ad Staticam pertinet. Ita pinguedinem omenti in mediocriter pingui ad libra vel sequilibra pondus accedere: Caspar Bauhinus prodidit*, lib. I. Theatr. Anatom. c. xij. *Cutim humanam in corium apparatam pendere libras mercatorias quatuor cum dimidia, intestina omnia post exsiccationem libram unam, Io. Loselius Anatomicus Regiomontanus invenit. Sanguinis libras xl. in homine iusta ætatis & magnitudinis haberi Riolanus asserit*, l. De motu circulat. sang. *Sed intelligimus proportionem mensuræ, quam partes inter se ratione longitudinis vel brevitatis, crassitiei vel gracilitatis mutuo servant. Nec tamen expectes hic commensum partium internarum, quo Herophilus intestinum ventriculo continuum* δωδεκαδάκτυλον *nuncupavit, quod duodecim digitos æquaret*, Galen. l. vi. Admin. Anatom. c. ix. *alij universa intestina longitudinem hominis sexies plus minus superare animadverterunt, ut refert Casp. Bartholinus* l. I. Inst. Anatom. c. x. *Henricus Ernstius* l. ij. Observat. c. xxxvii. Sunt enim, *inquit Leonhardus Lessius lib.* I. *De Providentia Numinis c.* I. certæ proportiones etiam ad partes internas singulas, ad ossa, ad viscera, ad nervos, arterias, venas, musculos: adeo ut plusquam centum millia proportionum in solius hominis fabrica sint consideranda. An igitur, *vt cum Galeno loquar l. xvij. De usu part. c.* I. Polycletum quidem jure admirabimur

bimur propter partium statuæ, quæ Canon fuit appellata, cōvenientiam ac proportionem: naturam autē non modo non laudabimus, sed omni etiam arte privabimus, quæ partium symmetriam non solū extrinsecus more statuariorū, sed in profundo etiam servavit? *Quicquid sit, iacet neglectior illa doctrina nescio suo merito, an nostra incuria. Quapropter alienæ ipsam linquentes diligentiæ, illi soli adhærebimus impræsentia, quæ partium externarum symmetriam complectitur, pluribus exculta, paucis descripta. Euphranor Isthmius, si fidem habemus Plinio,* l. xxxv. c. xj. *primus symmetriam usurpavit, & de ea volumina composuit. Composuere procul dubio & alij, quorum tamen scripta ad manus nostras non pervenerunt. Sparsim multa reperies vestigia huius scientiæ tam apud Classicos omnes, quam alios & veteres & recētiores. Ex professo autem hoc argumentum sibi tractandum vix aliquis, quod ego sciam, suscepit præter artificē illum incomparabilē* Albertum Durerum *Germanum, qui inter alia excellentis ingenij monumenta An. Aer. Ch.* 1528. *literis mandavit volumen eximium, quo proportionem à natura in humani corporis compositione observatam tam mira diligentia persecutus est, ut artis fundamenta si expendas, vix quicquam amplius huic argumento addi possit. Ad minutias tamen interdum delabitur, quas sequi pictoribus atq; statuarijs expedit, homini literato non item. Nos, quod impense delectamur hoc studiorum genere, lectitando aliquot abhinc annis qua hunc, qua alios eius commatis auctores, nonnulla subinde excerpsimus, excerpta in ordinem redegimus, & experimentis repetitis tum confirmavimus, tum auximus. Natum inde nobis sub manu quasi præsens opusculum, quod quia Cl. aliquot Viris probatum fuit, & dignum publica luce iudicatum, audet tua fretū benevolentia, Amicissime Lector, in auras prodire. Vale, & conatui nostro iuvenili fave.*

EGo Fortunius Licetus Genuensis, de mãdato Reuer. P. Inquisit. Paduæ, P.M. Fr. Antonij Vercelli à Lendenario, vidi præsens Opusculum de Anthropometria V. Cl. Ioannis Sigismundi Elsoltij Germani: quod impressione dignissimum iudico propter eruditam eius doctrinam, quæ nihil contra Fidem, Principes, aut bonos mores continere, mihi visa est. Vt enim Margaritarum, quibus origo cælestis esse vulgo censetur è matutino rore conchas fæcundante, pretiositas universa dependet ex unionum insigni magnitudine, rotunda figura, eximio candore, lævoreque superficiei: Sic hominem, cui vere cælestis est origo, forinsecus à Deo rationali anima corporibus infusa mortalibus, ceu mysticam Orbis universi summam considerãs Excell. Autor, docta meditatione corporis humani magnitudinem apte metitur: figuram, partiumq; visui prostantium symmetriam mẽtis oculo perspectam diligentissimo reddit: euidenti pariter & solida cum utilitate Medicis ad ægritudines & sanitatem ex arte curandas: Physiognomis ad latentes hominum mores introspiciendos: Philosophis ad Analogiam parvi cum magno Mundo communem agnoscendam: Pictoribus atq; Sculptoribus ad humanas imagines exacte penicillo, scalpelloq; formandas: Omnibus denitq; Musarum alumnis ad mentes natura sciendi cupidas oblectandas, plenoque literario nectare nutriendas.

Ita testor ego Fortunius Licetus manu propria. Patauij III. Calend. Iulij M. DC. LIV.

OCTAVIANVS MALIPETRI POTEST.
NICOLAVS CAPELLO CAP.

Bartholomæus Monsiliceus Vic. P. V. G. Vidit.

Stante supradicta Attestatione
Imprimatur
Fr. Bernardinus de Mattera Prouic. S. Officij.

JNDEX CAPITVM.

IOANNIS SIGISMVNDI ELSHOLTII ANTHROPOMETRIA.

CAP. I.

Anthropometriæ encomium, & utilitas in arte Medica.

TSI ſua ſibi virtus uberrima merces ſit, nec egeant aliena laude res per ſe expetendæ: laudatas tamen magis inclareſcere, certum eſt. Magis radiat ſcalprum expertus adamas, magnes chalybe munitus trahit fortius, altiuſque ſurgit ſufflatus ignis. Anthropometriæ licet ſua ex ſeſe ſatis conſtet dignitas, nec opus ea habeat aut ſuſpenſa hedera aut accerſitis aliunde encomijs: debita tamen laude evecta quin impenſius placitura ſit, nullus ambigo. Honeſta ipſa eſt, quia ſcientia. ſcientia autem omnis res pulchra atque honorabilis, decreto Philoſophi *lib. 1. de Anim. cap. 1.* Iucunda etiam, quia noſse ſeipſum & menſuram partium ſui corporis, haut leviter oblectat. Sed vero, cum noſtro hoc ſeculo mortales nulla re magis, quam commodo moveantur atque utilitate: operæ me pretium facturum arbitror, ſi per artes aliquot & diſciplinas primarias ejus uſus largiter diffundi, monſtravero. Et quoniam, ſuffragio Divini Senis *in Lege*, Medicina ſibi primas vendicat earum artium, quæ in munere animi poſitæ, artificem in ſenectute non deſerunt, ut loquitur Galenus *Orat. ſuaſor. ad Art. cap. vj.* ſed cum morte ejus finiuntur: itaque ab ipſa exorſi, delibabimus præcipua aliquot commoda, quæ arti Medicæ præſtet præſens de proportione corporis noſtri tractatio.

Corpus humanum quoniam quantum est, trina dimensione necessario constat, resolviturq; in superficies & lineas omnis generis. Illæ superficies & lineæ quamvis in formatione fœtus inter se coadaptentur eo pacto, ut resultet figura singulis hominibus communis: ipsa tamen nec summum perfectionis gradum semper attingit, & cum vitio requisitæ proportionis frequenter est coniuncta. Sic tibiæ figura communis est, quod sit recta, oblonga, ac pene teres: nec tamen his absolvitur integra tibiæ conformatio, cum respectu sui corporis peccare adhuc nimia longitudine aut brevitate queat. Atque hinc oritur tanta membrorum, immo ipsorum hominum inter se dissimilitudo, ut duos penitus similes vidisse miraculo sit. *Plinius l.b. vij.c.* 1. Scire hæc vitia figurarum tam in excessu, quam defectu, tantopere Medici interest, ut disertis verbis id præceperit ipsemet medicinæ parens *l. De veteri medic. Multæ aliæ sunt*, ait, *& extra & intra corpus figurarum species, quæ magnopere differunt, quod ad affectiones attinet, tum ægroto, tum sano. Velut capita parva aut magna, colla tenuia aut crassa, longa aut brevia, ventres longi aut rotundi, pectoris & costarum latitudines aut angustiæ, & alia infinita, quæ omnia nosse oportet quatenus differant, quo caussas singulorum cognitas probe observes.* At quotusquisque hæc omnia nosse poterit ante, quam notitiam perfecti corporis sibi comparaverit, ad quod tanquam Polycleti statuam, de qua Fabius *l. xx. cap. x.* errores reliquorum examinet? Ecquis probabit vilitatem æris auro incognito, æstimabit absq; vitiorum extremis virtutem, aut recti nescius obliquum? Anthropometria autem est ille Polycleti canon, est lapis Lydius, est regula recti. Ea instructus differentias figurarum excedentes vel deficientes protinus discernet, temperamenta hominum facillime augurabitur, multarum tricas difficultatum in lectione Veterum feliciter expediet. Exacte sciet, quales sint ad tabem magis dispositi, quos φθινώδεας nominabat Hippocrates, & πτερυγώδεις Galenus, angusto pectore & scapulis alatis. Perfecte noverit, cuiusmodi genus hominum fuerint Macrocephali apud eundem Hippocratem, quid sit acutum caput, quid valida cervix, & exinde robur colliget ossium, aliarumque partium, ex *vi. Epidem. sect.* 1. quales sint ventres graciles, & quod cum periculo purgentur inferius, ex *ij. Aphor. xxxv.* Item longis pedibus præditos alvo fluentiori esse, & propterea lenius evacuandos: qua de re conferatur Spigelius *l.* 1. *De hum. corp. fabr. c. xi.* Callebit ex decreto Hippocratis

cratis *l. de Fractur.* luxationum & fracturarum extensiones quam directissimas facere: quum constet, artus luxatos aut fractos se ipsis integris multo fieri breviores, quam contractionem necessario sequitur figuræ naturalis immutatio. Ea terrebit imperitum chirurgum, facile emendabitur ab illo, qui medias membrorum figuras ex doctrina anthropometrica sibi familiares reddiderit.

Cæterum contendet nasutus aliquis, non esse opus tanto apparatu in addiscendis corporis figuris, cum quilibet de plebe ciceris emtor caput magnum à parvo, ventrem gracilem ab obeso discernere non nequeat. At vero, non hic agitur de conferendis duorum hominum capitibus inter se, quæ res obvia est: sed iudicandum de uno solo, respectu sui corporis, an rite sit proportionatum, necne. Et quomodo quæso idiota aliquis de ventris tenuitate sententiam feret ex fundamentis artis, debitaque mensura, quam ignorat? Quod si solo aspectu bene judicet, id fortuito accidit. Fortuna autem & casus exulant à scientijs, nec habent caussam definitam, ex Aristotelis *l. ij. Physic. c. iv.*

Non desunt plura, eaque insignia emolumenta, quæ ex doctrina hac in Medicinæ cultores affatim redundare possunt. Verum ipsis recensendis cum vitandæ prolixitatis gratia supersedere cogamur, ad Physiognomica ob materiæ affinitatem jam nunc transibimus.

CAP. II.

Utilitas in scientia Physiognomonica.

DIvinationum genera alia superstitiosa sunt, alia naturalia. Divinat licite agricola de futura aeris temperie ex traditione avita: Astronomus eclipses post secula venturas prævidet: per signa Medicus judicat de morbi eventu. Adeo non est absurdum, mentem humanam rerum præsciam esse futurarum.

Non differt à prognosi medica divinationis illa species, quam physiognomonicam vocamus: & si differt, in solo fine erit discrepantia, cum subiecto plane conveniant, quod utrique est corpus humanum. Nec tamen mihi hic sermo de latissima illa Physiognomiæ acceptione, qua Naturæ cognitionem sonat, dividiturque in Cœlestem,

Herbariam, Brutorum atq; Humanam, de quibus singulis extant peculiares Tractatus solertissimi naturæ scrutatoris Io. B. Portæ Neapolitani. Humanam solam indigito, quæ reliquas tantum superat, quantum viburna lenta celsissimæ cupressi. Summus naturæ apex est homo, & cippus mundano ædificio complementi vice impositus: circa cujus cognitionem quæcunque occupantur scientiæ, necessario alias humiliori gradu damnant.

Occupantur circa ipsum & Medicus & Physiognomon, cognatione ob cōmunionem subiecti arctissima. Anquirit in hominis temperamentum per signa Medicus, idem factitat Physiognomon: ille ad cognitionem morbi, hic ad cognitionem ingenij. Cognito ingenio patent *mores animi*, quos *temperamentum corporis sequi*, ad mentem Platonis, Aristotelis ac Hippocratis singulari libello Galenus ostendit. Perspectis ingenio ac moribus hominis in proclivi erit, prudenti quadam illatione de actionibus, quales futuræ sint, sententiam ferre. Sane si suæ quisque fortunæ faber est, nec casu cœco omnia rapiuntur: concedere cogimur, fore ut bonas actiones bona sequantur, pravas infortunia. Quod si contrarium evenerit, erit illud ex accidenti, de quo non judicat scientia.

Habent nihilominus præter hæc signa cum Medicis communia, propria quædam Physiognomi, ex quibus de natura & fortuna hominum aliquid colligunt, quæq; ipsis suggessit aut conjectura sagax, aut diuturna obseruatio. Quin immo communia illa signa sibi propria reddunt, ad suum finem ea dirigendo atq; restringendo. Et quanquam signa in universum fere nitantur accidentibus varijs, desumanturque a partium quantitate, numero, colore, & id genus alijs: quantitas tamen in plerisq; prævalet. Ita ex fronte mediocri optima quæq; auguratur Physiognomon: ex justo majori segnem & crassum intellectum arguit: ex parvula nihil sibi promittit augusti. Rotundam iracundi argumentum esse, & latam in phrenesin proni, statuebat Aristoteles *l.1. Hist. Anim. c.viij.* Distantia umbilici à præcordijs respōdere debet pectoris longitudini. eam si excedat, voracitatis hominem redarguit, testimonio eiusdem *l. Physiogn. c.vj.* Brachiorum breuitatem imbecillioris hominis indicium esse, fidem fecit crebra animadversio, longitudinem robusti. Ex oculis magnis bonitatem, ex parvis malitiam prędicat Hippocrates *l.2. Epidem s.5.* Capite parvo prę-

ditum

ditum neq; balbum esse posse, neq; calvum, nisi fuerit glaucus, idem auctor est ibidem *sect. v.*

Et quid attinet, infinita ejusmodi huc accumulasse, cum Sole meridiano clarius sit, neminem absq; notitia naturalis genuinæq; quantitatis, accurate intelligere, quantus oculus magnus ac parvus, quantum brachium longum aut breve esse debeat? Quod si fallaci oculorum judicio rem totam committere satagat Physiognomiæ studiosus, usu ipsi veniet idem, quód nataturis sine scirpo tyronibus.

CAP. III.

Utilitas in arte Pictoria, atq; Statuaria.

Pictoriam inter liberales referebat Galenus, *Orat. Suasor. ad art. c. vi.* estq; revera ars ingenuo homine dignissima. Imitator naturæ Medicus audit: nec minus ipsam æmulatur pictor, dubiam sæpenumero illi reddens gloriæ palmam. Quotusquisque ignorat Apellis Protogenisque laudes? Cui non dicta sunt Zeuxis & Parrhasij facinora? Moriuntur oppida, ferrum rubigo consumit: ipsorum nominibus vim inferre nulla temporis edacitas potuit. Similis est Statuariæ dignitas, ni fortasse major: certant hercle de victoria istæ, & adhuc sub judice lis est. Vivit adhuc Praxitelis Venus Gnidia furtivum passa coitum, & Phidiæ Iupiter Olympius ex ebore. *Plinius l. xxxiv. c. viij.*

Quicquid sit, utraque ars tantum debet Anthropometriæ, ut absque hac umbræ sint: tantum abest, ut illum dignitatis gradum sustinere valeant. Quamvis enim earum subiectum sit, quodcunque gremio suo ostentat tota hæc rerum universitas, nec ad solum hominem ipsa restringatur: extra tamen dubitationis aleam positum, nulla re magis, quam in effingendo homine, artificis elucescere ingenium. Atqui nec fingi, nec pingi homo artificiose poterit ignorato mutuo partium commensu, cujus solius beneficio ac usu cum Vitruvio *l. iij. c. j.* audacter assero, omnes olim egregios pictores tantam famæ celebritatem, tantasque laudes fuisse assecutos:

immo

immo quicunque ſequentium annorum longa ſucceſſione emicuerunt alicujus nominis artifices, antiquorum hae in re veſtigia preſſiſſe. Illuſtrat hujus ſententiæ veritatem ignarum genus rhyparographorum, ſculptorum, figulorum, fuſorumq; quorum vitia quotidie clamant imagines atque ſtatuæ inconcinnæ, & in quibus artificis imperitia merito deridetur illo Horatiano *l. De art. poet.* quando jungit

Humano capiti cervicem pictor equinam.

Profecto, niſi Staſicrati exacte conſtitiſſet de membrorum mutuo commenſu, quale is monſtrum ficturus fuiſſet ex Atho monte, quem aſſeverabat aptiſſimum eſſe recipiendæ Hephæſtionis figuræ, cui unice ac fratris loco dilecto, teſtimonio Curtij *lib.* x. monumentum fieri pretioſiſſimum volebat domitor orbis Alexander? Promittebat autem Staſicrates, montem ita à ſe formatum iri, ut non ſolum Hephæſtionis referret corpus: ſed ut brachia quoque adaptarentur cum manibus, quarum dextra navigabile flumen in mare profunderet, ſiniſtra populoſum complecteretur oppidum. Coloſſus Solis Rhodi, quem fecerat Chares Lyndius, non tantum admirandus fuit ob vaſtitatem molis, ſed ob ſervatam ſimul membrorum ſpecioſam ſymmetriam. Eam in operibus ſuis præ reliquis diligentiſſime cuſtodiviſſe Lyſippum Plinius teſtatur *l. xxxiv. c. viij.* unde ſtatuariæ arti plurimum contulit, nova intactaq; ratione quadratas veterum ſtaturas permutando: vulgoque dicebat, ab illis factos quales eſſent homines, à ſe quales viderentur eſſe.

Nec eſt, quod quis per ſolas pictorum aut marmorariorum manus nobiliſſimam hanc ſcientiam vagatam olim eſſe ſuſpicetur, cum anteſignani Philoſophorum ab ea addiſcenda non abſtituerint: immo excelluerint adeo, ut ex menſura pedis Pythagoras mira ſubtilitate auſus ſit venari per certas collectiones proceritatem Herculis, referente Plutarcho in libro, quem *de Herculis, quali inter homines fuerit animi corporiſque ingenio & virtutibus*, conſcripſit. Nam cum fere conſtaret, curriculum ſtadij, quod eſt Piſæ ad Iovis Olympij, Herculem pedibus ſuis metatum, idq; feciſſe longum pedes ſexcentos; cætera quoq; ſtadia in terra Græcia ab alijs poſtea inſtituta, pedum quidem eſſe numero ſexcentum, ſed tamen aliquantulum breviora: facile intellexit, modum ſpatiumq; plantæ Herculis ratione proportionis habita, tanto fuiſſe quam aliorum procerius, quanto Olympicum ſtadium longius

eſſet,

esset, quam cætera. Comprehensa autem mensura Herculani pedis, quanta longinquitas corporis ei mensuræ conveniret, secundum naturalem membrorum omnium inter se competentiam, modificatus est: atque ita collegit, quod erat consequens: tanto fuisse Herculem corpore excelsiorem quam alios, quanto Olympicum stadium cæteris pari numero factis anteiret. *A. Gellius l. 1. Noct. Att. cap. 1.* Pari ratione narrat *Apollonius Grammaticus*, Neronis ætate terræ motum fuisse, quem etiam Siciliæ non paucæ urbes persenserint, quique Ponticas non paucas gentes afflixerit. Enimvero quibus locis terra à se divulsa fuit, ingentia esse reperta cadavera, quorum magnitudine stupefacti incolæ non ausi ea loco movere, indicij caussa Romam miserunt dentem uni exemtum, qui pedis mensuram non attigit modo, sed etiam superavit, quem Legati Tiberio ostendentes, simul etiam quæsiverunt, velletne heroem, cuius is fuerit, ad se afferri? Ibi Tiberius prudenter eo consilia direxit, ut neque cognitione magnitudinis seipsum privaret & spoliandorum cadaverum flagitia evitaret. Insignem quendam Geometram, nomine Pulchrum, faciem fingere iussit, proportione denti respondentem. Qui dimensus, dentis quantitate perspecta, quanta faciei, & quæ totius corporis moles futura esset, celeriter opus absolvit & ad Imperatorem attulit. Is sufficere sibi hoc spectaculum dicens, dentem eo, unde erat allatus, remisit.

CAP. IV.

Utilitas Ethica.

SApientiæ præceptum est ex valvis templi Delphici translatum: Γνῶτι σεαυτόν. Ad animum illud referendum sit, an ad corpus, à quam multis dubitatum fuit. Si quid certi hac in re dicendum, ego ad corpus imprimis illud referrem, ad animum secundario. Quod si etenim intellectus noster est rasæ similis tabulæ, in qua nihil scriptum est, scribi omnia possunt: si nihil est in intellectu, quod prius in sensu non fuerit, adeoque per instrumenta corporis actiones suas humana mens exercet: infallibiliter concluditur, quod cognitio corporis præcedere cognitionem animi debeat, quodque dicterium

Apol-

Apollineum primario nos ad corporis cognitionem exhortetur, quo perſpecta ejus fragilitate ad excolendum animum magis incendamur: immo ut hoc tramite in cognitionem animi noſtri, qualis ille ſit, facilius deducamur.

Confert huc ſuos uſus Anatome, viſcera aperiendo latentia: confert ſuos etiam Anthropometria, partium inter ſe proportionem mutuam expendens, etiamſi oppido pauci ſint, qui juſſu Horatij *l.* 1. *Epiſt.* ſuo ſe modulo ac pede metiantur. Geographorum ſubinde miror vix ſuperandam induſtriam, qua id præſtitum, quod majores noſtri nunquam crediddiſſent. Miror tabulas eorum chorographicas & topographicas, quibus vel viliſſimorum pagorum diſtantias ſumma cura dimenſi ſunt. At miror non minus ipſorum oſcitantiam, qua pauciſſimi forſan ſua ipſorum corpora menſurare unquam inſtituerunt. Perelegans eſt triſtichon, quod vetus Epigrammatographus, negligentiæ huius cenſor argutus, nobis reliquit:

Εἰπὲ πόθεν σὺ μετρεῖς κοσμὸν, κὴ πείρατα γαίης,
Ἐξ ὀλίγης γαίης σῶμα φέρων ὀλίγον;
Σαυτὸν ἀρίθμησον πρότερον, κὴ γνῶτι σεαυτὸν,
Καὶ τοτ' ἀριθμήσεις γαῖαν ἀπειρεσίην.
Εἰδ' ὀλίγον πηλὸν τοῦ σώματος οὐ καταριθμεῖς,
Πῶς δύνασαι γνῶναι τῶν ἀμέτρων τὰ μέτρα;

Fare age, quid mundum metiris, & ultima terræ,
Cum tibi de modico ſit breve corpus humo?
Te prius explores, & noſce. hinc plurima vaſtæ
Sunt loca telluris dinumeranda tibi.
Corporis at ſi non glebam metire puſilli,
Qui potes innumeræ noſſe rei numerum?

Profecto ſi inſaniæ vicinus judicari meretur paterfamilias, qui ſitum, magnitudinem, atque conclavia alienarum ædium in digitis numerare, ſuæ domus neutiquam poſſet. multo magis eiuſmodi Geographus, proprio monſtrans exemplo, quam temere gnomen Delphicam neglexerit.

Nec vero eſt, quod quis cavilletur anguſtos humani corporis terminos, quorum ad machinam mundi auguſtiſſimam vix dari comparatio videtur. Etenim, ne quid de decantata omnibus Microcoſmi.

cosmo & Macrocosmi analogia in medium adducam, longe sane plura sunt accidentia, quæ rem quampiam reddere valent admiratione dignam, quam sola magnitudo. Præterea continetur in unoquoque nostrum, quicquid superbissima universi habet moles. Celeritates orbium cœlestium, arietantium elementorum, pullulantium satorum, arborum & animalium omnium naturæ & vices in pusillo spirant pectore nostro. Parum est quod dixi, nec dum humilitas linguæ assurgit, quo debet, rerum miraculis depressa. Aethereos in nobis spiritus & Genios, Deumq; immensum, quo nihil majus excogitari potest, angusto cordis thalamo inclusum circumferimus. Itaq; non incredibile est (saltem ad mentem Poetarum) hominem posse omnia, atq; cœlo Lunam deducere, horrendis nimbis & fulminibus sævire, ventorum geminare & minuere murmura, ipsamq; naturam potentiore quassare dextra. Habet vtiq; hic philotheorus, quod speculetur, quoq; animum suum cum oblectet, tum exerceat: nec est quod corporis parvitatem accuset, quippe in quo tantæ latent opes, ut diligenter expensæ vel ipsos gentiles ad veri Dei cultum haut raro commoverint. Ecquid obsecro præter hujusmodi contemplationes, Galenum eo adegit, ut suos de usu partium Commentarios sapientissimo illi Conditori nostro, ceu hymnum sacrum componeret, *l. iij. c. x.* in eo veram esse pietatem existimans, non si taurorum hecatombas ei plurimas quispiam sacrificaverit, et casias, aliaq; sexcenta unguenta suffumigarit: sed si noverit ipse primus, deinde exposuerit alijs, quænam sit ipsius sapientia, quæ providentia, quæ bonitas: ignoratio quorum summa impietas est, non si à sacrificio abstineas. Eapropter ultimum horum librorum ἐπωδὸν insignire voluit Galenus, similitudine à Lyricorum choris desumta, in quibus στροφὴ quædam erat, atque ἀντίστροφος, tertius autem ἐπωδὸς, quo stantes ante deorum aras canebant, hymnis ipsos celebrantes, *l. xvij. c. ult.*

CAP. V.

Analogia humani corporis cum systemate mundi.

Recensitis vtilitatibus, quibus præcipuis aliquot disciplinis prodest doctrina anthropometrica, & quomodo varijs hominum generibus inseruiat : ad rem nunc propius accedamus, locuturi initio de ijs, quæ ad proportionem corporis humani generatim spectant, postea partes singulas singulatim examinabimus.

Inter illa prima statim fronte se offert proportio pulcherrima, quam corpus humanum obtinet ad systema relatum vniuersi: de qua analogia dicendi hic locus esset per quam opportunus. Est enim homo, ex sententia Philosophi *l. 1. Hist. Anim. c. 15.* ad vniuersi orbis habitũ institutus; immo parvus quidam mundus, vt ab eodem nominatur *l. viij. Physic. t. xvij.* dum in hæc verba prorumpit: *Si in animali hoc fieri potest, quid prohibet idem hoc accidere & in Vniuerso? Si enim in parvo mundo fit, & in magno: & si in mundo, & in infinito.* Etenim quemadmodum anima hominis nobilissima est formarum omnium, quæ sub Lunæ concauo existunt: ita corpus eiusdem metron absolutissimum est corporum omnium. *l. ij. de anima t. xxix. & l. vi. Ethic. c. vij.* Non potest, auctore Vitruvio *l. iij. Archit. c. ij.* ædes ulla rationem habere compositionis, nisi ad hominis bene figurati membra habuerit exactam rationem. Quod si dixero, ipsam mundi compagem esse ad symmetriam hominis bene figurati coagmentatam, suffragium merebor ipsius Aristotelis, qui in vtroque sex agnovit loci positiones seu differentias, quarum binæ ex singulis dimensionum speciebus enascũtur *l. ij. de Cæl. t. vij. & seqq.* Longitudinis enim principium Sursum nominat, finem Deorsum. Latitudinis principium Dextrum est, finis Sinistrum. Profunditatis principium Ante, Retro finis. Cleomedes apud Cœlium Rhodiginum *l. 1. c. x.* uniuersi partem superiorem cœlum esse censebat, inferiorem terram: anterius occidentem, posterius orientem: dextrorsum septentrionem, finistrorsum meridiem. Augurum scientia dextras ad meridiem partes statuit, ad Septentrionem sinistras

nistras, testimonio T.Livij 1.*ab Urb.* Varro *l.6.de Ling.Lat.fragm.* paullo aliter eas partes digessit, aliterque alij, vt videre est apud Pierium *l. iij. Hieroglyph. in Tauro.* Quicquid sit, homini quoque suæ sunt plagæ: Facies pro oriente, pro occidente Dorsum, Latera meridiem spectantia & septentrionem. Caput cœlum refert, terram pedes terunt.: sicut contra plantarum ea pars, qua alimentum sugunt, terræ infigitur, unde homo planta inversa dicitur, aut planta potius homo inversus; qua de re disserit contra Empedoclem Philosophus *l.ij. de Anim. t.xxxviij.* Præest suo Luna capiti, thoraci Sol, Venus abdomini: quatuor extrema reliqui occupant Planetæ. Ea singula eleganti effigie expressit Cornelius Agrippa *l.ij.Occult.Philosoph.c.xxij.* Summatim: *Habet homo partes suas ita dispositas, vt in eo & superius sit, & inferius, & prius, & posterius, & dextrum, & sinistrum, ad situm orbis uniuersi superiorem, inferioremque, quum cæterorum animalium genus vel omnino respectu eiusmodi careat, vel confusius constet*, ex lib. 1. Hist. Anim. c.xv.

Ita controuersum est centrum mundi, dum Ptolomæus terram, Solem Copernicus illud constituit: controuersum itidem centrum microcosmi, quod alij in vmbilico, in pube alij collocant, aut præcordijs. Pubes sanè centrum est hominis expansi, decussati umbilicus, præcordia extensi. Patitur sua meteora uniuersum, dum à radijs solaribus eleuati vapores in nebulas, nubes, grandinem, nives coagulantur. In Paruo mundo ascendunt exhalationes ex inferiori corporis regione, caputque petentes illud implent tantisper, dum in formam lachrymarum, aut muci, aut sputi collectæ per oculos, aut nares, aut palatum expurgantur. Audiuntur fremitus in terræ motu, & tonitrua in aere: audiuntur etiam in homine bombi abdominis, ructus oris, tusses pulmonum, sternutationes nasi, tinnitus aurium. Fertur Oceanus per occultos meatuum anfractus, vsque dum ex terræ penetralibus erumpens, in flumina se promat Oceanum mox repetitura. Fertur sanguis ex corde per arteriarum ramosos canales ad extremas corporis partes, quo vsque in venarum oscula receptus magno impetu ad fontem suum redeat: quem circulum nostra nobis detexit ætas. Vnde Manilius lib.iv.

Quid mirum, noscere mundum
Si possunt homines, quibus est & mundus in ipsis,
Exemplumque Dei, quisque est in imagine parva?

Nos, ne post Homerum Iliada scripturi videamur, gradum hic sistimus, nec in quærendis similitudinibus ulterius progredimur: præsertim cum argumentum hoc persecuti sint, & ad perfectionem deduxerint Nanzelius, Scipio Claramontius, & Fortunius Licetus Vir diuinarum, humanarumque rerum scientissimus lib. singulari, cui titulus: *De mundi & hominis analogia.* Habet utilia quoque Andreas Laurentius *l.1. Hist. Anat.* atque alij.

CAP. VI.

Humani corporis figura qualis, & quomodo motu varietur.

CVm in tota hac doctrina de figura corporis humani frequentissima incidat mentio, ne qua vocabuli ambiguitate laboremus, antequam ulterius provehamur, quid ea sit, & qualis, & quot modis varietur, exponendum esse duximus.

Formam & Figuram Philosophus *l. Categor.* ad Qualitatem retulit, per Formam non intelligens internam, quippe quæ principium corporis naturalis, & mutationis expers: sed externam. Quod si quæratur, quid Forma externa à Figura distet, respondetur versiculo:

Formam viuentis, picti dic esse Figuram.

Adeoque hinc colligeretur, formam esse naturæ bonum, figuram artis opus. Cæterum hæc differentia neque communi vsu loquendi, neque in ipsis Logicorum disceptationibus adeò obseruatur accuratè, quin subinde inter sese illa duo confundantur. Ita M. Tullius l.1. De nat. deor. *Omnium animantium formam vincit hominum figura.* Et lib. 1. Offic. *Corporis,* inquit, *nostri magnam natura ipsa videtur habuisse rationem, quum formam nostram, reliquamque figuram, in qua esset species honesta, eam posuit in promtu.* Eadem ratione Iuno apud Ovidium *l.ij. Metamorph.* de Calisto puella:

Adimam tibi namque figuram,
Quæ tibi, quaque places nostro importuna marito.

Liceat itaque nobis etiam esse ita liberis, vt Figuram nominantes hominis seu viui, vel mortui: seu picti, vel ficti formam externam indigitare possimus.

Qualis ea sit, controvertitur. Cum enim corpus humanum, vt superius quoque disputabatur, ex diversissims superficiebus sit concinnatum, illæ iterum superficies suis varijs lineis constent: utique figura inde resultans simplex esse nequit, sed composita & simul anomala. Sane non est circularis, vt respectu umbilici voluere quidam, ex quo per extrema circulus describitur: nec quadratam, ut alij habita ratione thoracis, qui in carnosis ac robustis τετράγωνος apparet. Teretia enim potius, præter rotundum caput, pleraque sunt membra corporis: teres collum, artus teretes, & ipse fere truncus. Quod si nomen ipsi omnino tribuendum veniat, *humanam* nuncupemus: cum composita eo pacto sit, ut creaturæ præter solum hominem nulli congruat.

Liceat hic obiter referre ridiculam hominis figuram, quam in Symposio Platonis per allegoriam proposuit Aristophanes, aut jocum. *Tota*, inquit, *cujusque hominis species erat rotunda, dorsum & latera circumhabens, manus quatuor, totidemque crura, vultus item duos tereti cervice connexos, & omnino consimiles: caput utrisque vultibus contraversis, vnum: aures quatuor, genitalia duo, & alia singula, vt ex his quisque convenienter excogitare potest. Incedebat tunc & rectus, vt nunc, in utram partem vellet: & quoties celer us ire contenderet, instar eorum, qui prono capite crura sursum circumferentes circularem choream exercent, tunc octo membris innixus celeri circulo ferebatur.*

Variatur figura corporis humani multis quidem, at duobus præcipue modis. *Primo*, dum ipsa acquirit aliam atque aliam magnitudinem ob augmentationem vel decrementum, qua de re cap. sequenti. *Secundo*, dum varios motus ipsa subit, quos σχηματισμοὺς Græci vocant. Vnde σχηματίζειν præstigiatores dicebant ac funambulos, qui varias corporis figurationes membrorum flexu & contorsione ostentare solent. Immo nosmet ipsi non tantum cum obambulamus, aut exercemur, aut manducamus, alia super alia ex

pri-

primimus corporis ſchemata: verum etiam cum quieſcimus ac dormimus, non ceſſante ſub ſomnum reſpiratione, quæ thoracem attollendo, deprimendoque figuram ejus indeſinenter variat. Diſcriminis ratio in eo verſatur, quod quieſcentium figurationes obſcuriores ſint, evidentiores eorum, qui exercentur. Admirabilis eſt ſchematiſmus fœtus humani in utero, quem inter reliqua animalia notavit Philoſophus *l. vij. Hiſt. Animal. c. viii.* maxime rotundam ſervare ſitus figuram, adeo ut in ſemet conglobatus naſum inter genua, oculos ſuper genua, aures extra genua habeat.

Cæterum inter mille ſchematiſmos hominis, ille magis naturalis eſſe videtur, quo homo moderate extenſus brachia ad femora dimittit, pedibus ita compoſitis, vt calcanei latam manum diſtent ab inuicem, digiti parum exterius vergant. Nec refert pedibus innixus, an jacens illum ſchematiſmum homo exhibeat. Cave enim arbitreris, hanc eſſe figuram decubitus ſanorum, quam in ægrotis obſeruandam, atque inde ſigna ſalutis, aut morbi difficilis colligere jubebat Hippocrates *lib. Prænot.* Diſcrepant etenim inter ſe quam plurimum; cum flexione modica manuum, colli, atque crurum hæc conſtet, corpore in altetutrum latus deuoluto, ſicut decumbere ſanorum plurimi conſueverunt, & medici præcipiunt t. Ariſtotele *ſect. vij. Probl. iij.* illa verò extenſione partium, quo facilior ſit earundem dimenſio. Eſt potius, quam auctores *erectam* nominare ſoliti ſunt, & tanquam homini propriam multis laudibus proſequi. Vnus animalium homo, ajebat Philoſophus *l. ij De part. animal. c. 1.* διὰ τὸ μόνον ὀρθὸν εἶναι, πρόσωθεν ὁρῶπε, καὶ τὴν φωνὴν εἰς τὸ πρόσωθεν διαπέμπει, quia ſolus erectus eſt, anteverſus proſpicit, & vocem anteverſus emittit. Erectionis iſtius cauſſam in calorem reijcit idem ibidem *c. vj. & l. ij. c. vij.* Notiſſimi ſunt verſus Naſonis lib. 1. Metamorph. fab. 2.

Pronaque cum ſpectent animalia cætera terram,
Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Quos imitatus videtur Silius Italicus hoc modo:

Nonne vides, hominum vt celſos ad ſidera vultus
Extulerit Deus, ac ſublimia finxerit ora?
Cum pecudes, volucrumque genus, formaſque ferarum
Segnem atque obſcœnam paſſim ſtraviſſet in alvum.

Cice-

Cicero l.1.de Leg. *Figuram corporis habilem*, inquit, *& aptam ingenio humano dedit. nam cum cæteras animantes abiecisset ad pastum, solum hominem erexit, ad cœlique quasi cognationis, domiciliique pristini conspectum excitavit: tum speciem ita formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret.*

Naturali schematismo cognatæ sunt duæ aliæ figuræ notabiles, quas *expansæ & decussatæ* nomine insignire liceat. Illa est, quam a Servatore nostro in cruce nobilitatam homo passis brachijs refert. Hæc, quam exhibet homo artubus decussatim divaricatis, soletque Andreana vocari, quod hic Apostolus in crucem actus sit, cujus bina extrema sursum, bina deorsum vergebant. Conferatur Lipsius *l. De Cruce*, Gretserus, Bosius, Nicolaus Fontanus in Responso ad propositam sibi quæstionem, *An manus clavis transfixæ pares ferendo corpus inde pendulum?* Quæ quæstio nuper agitabatur inter summos viros, Salmasium, Calixtum, Niehusium, Dilherrum, Chifletium, Th.Bartholinum.

CAP. VII.

Figura corporis humani ut variet ex ætate & morbo.

PRoteum in figuras quasvis mutabilem fabulantur Virgilius *l. iv. Georg.* & Ovidius *l. viij. Metamorph.* ita hominem tanquam verum Protea ex varia membrorum motione varios σχηματισμοὺς exhibere dictum est in præcedentibus: in præsenti quomodo mutet figura ex ætate vel morbo aliam acquirendo magnitudinem, & ut variet ipsa magnitudo in adultis, enarrandum.

Ad ætatem quod attinet, mutat figura corporis humani evidenter, dum crescimus: nec solum variatur longitudo, verum etiam ipsa oris lineamenta & corporis habitus. Hinc non raro accidit, ut quem puerum bene noveris, post viginti annos juvenem ægre agnoscas. In trimatu suo cuique dimidiam esse mensuram staturæ certum est, testimonio Plinij *l. vij. Hist. Nat. c. xvi.* unde quantus homo

futurus

futurus ſit anno ætatis vigeſimo primo, prænoſſe tum licebit: poſtea enim ad plenitudinem creſcimus. In conſiſtenti ætate non contingit notabilis figuræ mutatio, vſque ad ſenectutem, qua plenitudo occipit imminui. In decrepita ſicceſcentibus ligamentis articulorum, & præcipue ijs quæ ſunt circa vertebras dorſi, contrahi ſtatura videtur atque incurvari ſilicernium, quaſi de ſepulchro jam ſolicitum. Nec tamen oſſa ipſa breviora fieri credendum, cum partes ex ſe ſiccæ illæ ſint & ſolidę. Quod ſi longurio fuerit homo ſeneſcens, illa curvatura evidentior evadit, & proinde turpior: quin ob deficientes ſpiritus ægrius molem corporis proni ſuſtinebit, quam ſi pumilus ſit. Quamobrem in juventute procera corporis ſtatura frui, liberale eſſe ajebat Hippocrates *ij. aph. vlt.* nec indecorum: in ſenio vero incommodum & brevitate deterius.

Vtrum autem labentibus ſeculis labantur etiam vires humanæ, & corpora indies minora proveniant, quæſtio eſt maximi momenti. *Mortalium genus minus indies fieri obſeruatur, raroſque patribus proceriores, conſumente vbertatem ſeminum exuſtione, in cujus vices nunc vergit æuum.* Sunt verba Plinij l. c. At falſum id eſſe, experientia convincit, qua videmus ex parentibus mediocris ſtaturæ naſci frequenter filios proceros. Vladislaus rex Poloniæ ob ſtaturæ breuitatem Cubitalis dictus, procreauit tamen filium Caſimirum, cui corporis proceritas Magni nomẽ adiecit. Samogithas refert Scaliger *Exerc. 263.* cũ proceræ ſtaturæ maxima ex parte ſint, tamen quaſi per vices tum proceros, tum pene nanos generare: haut abſimili ingenio quarundam arborum tertio quoque anno fructus ferentium grandiores. Quod ſi paullo diſtinctius formetur ſtatus controverſiæ: num ſcilicet in ſpecie humana majori ex parte indies breviora corpora producantur? jam res longe eſt intricatior. Præter enim Plinij citatam auctoritatem, adeſt locus Homeri *l. v. Iliad.* vbi Tydides in pugna Aeneam ſaxo petit tanti ponderis, cui ferendo non eſſent duo viri, quales iam naſcuntur homines.

——Ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρὶ
Τυδείδης μέγα ἔργον, ὃ οὐ δύο γ᾽ ἄνδρε φέροιεν,
Οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. ὁ δέ μιν ῥέα πάλλε καὶ οἶος,
Τῷ βάλεν Αἰνείαο κατ᾽ ἰσχίον, ἔνθα τε μηρὸς
Ἰσχίῳ ἐνστρέφεται· κοτύλην δέ τέ μιν καλέουσι.

Idem fere fingit de Hectore tantum lapidem portante, quantum duo viri fortiſſimi, quales nunc ſunt homines, non facile ſuper plau-

strum à terra submoverent: & de Ajace Telamonio, qui Epiclem marmore aspero ingenti percutit *l. xij. Iliad.* Atque imitatus ipsum videtur Virgilius *lib. Æn. xij.* ubi Turnus cum Aenea manum consserturus,

— Saxum circumspicit ingens,
Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat
Limes agro positus, litem vt discerneret arvis.
Vix illud lecti bis sex cervice subirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
Ille manu raptum trepida torquebat in hostem
Altior insurgens, & cursu concitus heros.

Quorsum respexit Iuuenalis Satyra quintadecima:

Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere domestica seditione
Tela, vel hunc lapidem, quali se Turnus & Ajax,
Et quo Tydides percussit pondere coxam
Aeneæ, sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles, & nostro tempore natæ.
Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero.
Terra malos homines nunc educat atque pusillos.
Ergo deus quicunque aspexit, ridet & odit.

Lucretius id ad universa animantia extendit *lib. ij.*

Iamque adeo effæta est ætas, effætaque tellus
Vix animalia parva creat, quæ cuncta creavit
Secla, deditque ferarum ingentia corpora partu.

Videtur idem innuisse P. Maro *lib. j. Georg.* his versibus:

Scilicet & tempus veniet, cum finibus illis
Agricola, incurvo terram molitus aratro,
Exesa inveniet scabra rubigine pila:
Aut grauibus rastris galeas pulsabit inanes,
Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulchris.

Inspice sis D. quoque Augustinum *l. xv. de C. u. Dei c. ix.* cum Notis Coquæi, & Ludovici Vivis: itemque Simonem Majolum in Canicularibus.

Verum enimverò auctoritates hæ sunt partim poeticæ, partim ejusmodi nixæ rationibus, quæ assensum nostrum non satis cogunt. Vanam enim esse opinionem hanc, abunde convincunt antiquissima re-

guni in Palæstina, vatumque sepulchra: tum in Aegypto pyramidum viæ, ac portæ: corpora item ipsa defunctorum, à mille aliquot annis medicamentis asservata, quæ mumias cum Arabibus hodie nuncupamus, communem Europæ incolis staturam haut superantia. Cujus rei oculatus testis adest Ioa. Veslingius *Syntagm. Anatom. c. iij.* Querelæ Homeri respondetur concedendo, Græcos ante Homeri tempora fuisse paullo majores, sed colonijs in Græciam ductis cum alijs commixtos, & sic minores sibi ipsis postea visos fuisse. Quam opinionem illustrat observatio Adr. Spigelij, qui meminisse se testatur, in Batavio longiores multo fuisse homines, ac procerioris staturæ, quam nunc sunt, quod ob continua hæc bella, quæ Batavi gerunt, plurimæ quasi coloniæ ductæ, maximeque gens illa cum exteris commixta fuerit, *l. 1. de Hum. Corp. Fabr. c. vij.* Legi etiam potest dissertatio *de Habitu Germanorum* Hermanni Conringij. Quod si detur tandem hoc contrarium sentientibus, unicum certè sequetur absurdum inevitabile: Corpora nostra, nisi opportune pereat mundus, post aliquot secula formicis futura æqualia. Atque hæc de ætate.

Ex *morbo* mutari formam hominis externam frequentissimum est. Leucophlegmaticis æqualiter turgescit suffusa pituita totum corpus: Elephantiasi laborantibus crustosa fit cum tumore uniuersa cutis: nonnullos Quartana febris in gigantæam molem erexit, obseruatione Spigelij l. c. Invenit Plinius in monumentis, Salamine Euthymenis filium tria cubita triennio adolevisse, incessu tardum, sensu hebetem: & jam puberem factum voce robusta absumtum contractione membrorum subita triennio circumacto. Ipse Plinius vidit eadem ferme omnia, præter pubertatem, in filio Cornelij Taciti Equitis Romani Belgicæ Galliæ rationes procurantis: additque Ectrapelos Græce vocari, in Latino non habere nomen, *l. vij. c. xvi.* Meminit Spigelius l. c. cujusdam Antonij Antverpiensis, qui cum pusillus admodumque debilis in lucem prodijsset, illico puer ex morbo in maximum gigantem evasit. Latet autem in istiusmodi corporibus vitium, quod prodigiosum augmentum cum immatura morte accersit.

Quod si ad particulares morbos descendere velimus, innumeris modis variatur humani corporis figura. Hydrocephalus totum caput deturpat: Tympanites inflat abdomen: mammas Cancer deformat: distorquent artus Luxatio & Fractura, ex quarum prava repo-

ctione membra subtracto alimento imminui etiam cernimus. Vnde Chirurgi multum interest, medias figuras addiscere, quibus ignoratis, ut superius quoque demonstratum fuit, luxata in cassum dirigere annitetur.

CAP. VIII.

Magnitudo corporis humani quos habeat terminos.

ENarratis itaque illis modis, quibus forma hominis externa variatur, sive motu locali id accidat, sive augmentatione ex ætate aut morbo: proximum erit de magnitudine corporis simpliciter spectata aliquid adijcere, qua is est adultorum, ac consistentium, quæ nec augumento amplius variet admodum, nec morbo portentose grandescat.

Ea habet terminos latissimos, si consensum præbere velimus monumentis illorum, qui gigantum & pygmæorum historias prodiderunt. Cœlum oppugnant gigantes apud Nasonem *lib. Metamorph.* I. & Iovis fulmine tacti pereunt. Horum nomina aliquot exprimit Virgilius *l.* I. *Georg.*

— Tum partu terra nefando
Cœumque, Iapetumque creat, sævumque Typhœa
Et conjuratos cœlum rescindere fratres,
Ter sunt conati imponere Pelio Ossam,
Scilicet atque Ossæ frondosum involvere Olympum:
Ter pater extructos disiecit fulmine montes.

Vlysses apud inferos Tityum Terræ filium videt *Odyss.* xij. qui in pavimentum prostratus nouem terræ jugera longitudine æquabat. Atlantem mundi bajulum Ovidius *l. xiv. Metamorph.* cunctis hominum ingenti corpore præstitisse perhibet. Libro autem xij. describit

— Summis extantem Riphea silvis,
Thereaque, Hæmonijs qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantesque solebat.

D 2 Cyclo-

Cyclopes Maronis *l. Aen. iij.* gigantum manipulus erat, quorum caput Polyphemus.

Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademtum,
Trunca manum pinus regit, & vestigia firmat.

Pertinet huc maritus Praxinoæ, qui à Theocrito in Syracusanis ἀνὴρ τρὶς καὶ δεκάπηχυς, vir tredecim cubitorum nominatur.

Gigantum mentionem injicit ipsa Scriptura Sacra *Genes. c. vj.* quem locum licet aliter interpretentur Philo Iudæus *l. de Gigantibus*, & Cyrillus *l. ix. adversus Iulianum*: Augustinus tamen *lib. Quæstionum in Genesin quæst. iij. & l. xv. de Civit. Dei c. xxiij.* Ambrosius *De arca Noe c. iv.* Theodoretus *in Genesin quæst. xlviij.* atque alij plerique retenta significatione vocis communi de hominibus vastissimæ staturæ exponunt. Sex cubitos *Goliath* superasse dicitur *l. j. Samuel. c. xvij.* quo minor non fuit frater ejus *Lahemi* l. j. Chronic. c. yxj. *Iesbibenobus* gigas Palæstinus Davidem regem pugnando defessum interemisset, nisi *Abisæus* regi succurrens gigantem, cujus hastæ ferrum trecentos æris siclos pendebat, interfecisset, ij. Reg. xxj. Fit ibidem mentio *Saphi*, & 1. Paralip. xx. *Gethæi* gigantum, quorum hic cubitos senos proceritate attingebat. Benajas l. ij. Samuel. c. xxiij. occidebat *virum illum ingentem ex Aegypto*, in cujus manu erat hasta vectis instar textorij. Lib. j. Chronic. c. xxj. Sebechai trucidat *Sibai*, qui erat ex filijs gigantum: & Ionatham occidit *virum vastissimæ molis*, in cujus manibus pedibusque seni erant digiti.

Pallantem Turnus interficit apud Virgilium *l. Aen. x.* cujus cadaver Romæ Anno octingentesimo salutis nostræ inventum fuisse, inciso nomine Pallantis Evandri filij, quod erectum in pedes barba æquaret mœnia Romanorum, auctor est Alphonsus Tostatus Hispanus Episcopus Abulensis *in cap. v. Genes. quæst. xy.* Referunt eandem historiam Fulgosus *l. j. c. vj.* & Crancius *l. iv. c. xv.* addendo, in pectore cadaveris vulnus fuisse pedum quatuor & dimidij, ad caput vero stetisse lucernam ardentem quæ nec flatu, nec humore extingui potuerit, quoad perforato vase aer admitteretur. Comes Natalis *l. jv. Mytholog. c. xxj.* auctor est, in Thessalia inventum esse os humani cruris tam vastum, ut triginta paria boum validorum illud plaustro impositum vix potuerint loco movere. Quin & Augustinus *l. xv. de Civ. Dei c. xix.* *Vidi*, inquit, *ipse non solus, sed aliquot mecum in Uticensi littore molarem dentem hominis*

tam ingentem, ut si in nostrorum dentium modulos minutatim concideretur, centum nobis videretur facere potuisse. Apollonius Grammaticus scribit, prope Athenas insulam esse quandam, quam Athenienses cum vellent muris munire, dum foderent fundamenta, invenerint sepulchrum C. cubitorum, & intus cadaver ad ossa usque absumtum, cum hac epigraphe:

Sepultus ego Macrosiris in longa insula,
Vitæ peractis annis mille quinquies.

Plinius *l. vij. c. xvi. edit. Venetæ Pauli Manutij* 1559. *In Creta, ait, terræmotu rupto monte, inventum est corpus stans xlv. cubitorum, quod alij Orionis, alij Oti fuisse arbitrantur. Orestis corpus oraculi jussu refossum, septem cubitorum fuisse commentis creditur.* Plutarchus *in vita Sertorij,* & Strabo *l xvij. Geograph.* referunt, Q. Sertorium, cum oppidum Mauritaniæ Tingi cæpisset, vbi Anthæum gigantem sepultum tradiderunt Afri, noluisse barbaris fidem habere ob magnitudinem: ipsum tamen offendisse corpus lx. cubitos longum. Pausanias *in Atticis* de Ajace Telamonio narrat, in Salamine insula eius cadaver refossum, inventaque ossa tantæ magnitudinis, ut molæ genuum disci instar essent. Idem *in Arcadicis* de alio cadavere scribit xj. cubitorum, quod Orontis esse credebatur. At vero fidem omnium superat, quod Ioa. Boccatius *in Geneolog. Deor.* prodidit, suis temporibus in Sicilia haut longe à Drepano urbe inventum gigantis corpus, quod attrectatum in pulverem abierit. Existimatum autem est, conjectura ex osse coxæ, quod integrum remanserat, fuisse CC. cubitorum. Atque hæc de gigantibus poeticis, biblicis, historicis.

Πυγμὴν Græci vocant spatium, quod est à cubito usque ad digitos inflexos, vnde pygmæi nomen traxere, quod hanc mensuram statura non excedant. Eorum duplex genus descriptum invenio, quorum alij Africam incolant, Asiam alij. De Africanis ita narrat Aristoteles *l. viij. Hist. Animal. c. xij. Grues ex Scythicis campis ad paludes Aegypto superiores, unde Nilus profluit, veniunt, quo in loco pugnare cum pygmæis dicuntur. Non enim id fabula est, sed certe est genus tum hominum, tum etiam equorum pusillum, ut dicitur, deguntque in cavernis, unde nomen Troglodytæ à subeundis cavernis traxere.* De ijsdem intelligendus Plinius *l. vi. c. xxx.* vbi: *Quidam, inquit, & Pygmæorum gentem prodiderunt ante paludes, ex quibus Nilus oritur.*

Asia-

Asiaticos idem Plinius depingit *l. vij. c. ij.* his verbis: *Ad extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gangis Astomorum gens habitat. Supra hos extrema in parte montium Spithamei Pygmæi, narrantur, ternas spithamas longitudine, hoc est, ternos dodrantes non excedentes, salubri cœlo, semperque vernante montibus ab aquilone oppositis: quos à gruibus infestari Homerus quoque prodidit. Fama est, insidentes arietum caprarumque dorsis, armatos sagittis veris tempore universo agmine ad mare descendere, & ova pullosque earum alitum consumere: ternis expeditionem eam mensibus confici, aliter futuris gregibus non resisti. Casas eorum luto, pennisque, & ovorum putaminibus construi.* Homeri iste locus extat *Iliad. iij. v. iij.* ubi Troianos cum Achivis manus conserturos incedere memorat clamantes & sonitum excitantes similem illi, qui oritur dimicantibus inter se pygmæis & gruibus:

Ηυτε περ κλαγγὴ γεράνων πέλει οὐρανόθι πρὸ,
Αἵτ' ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον,
Κλαγγῇ ταί γε πέτονται ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοάων,
Ἀνδράσι πυγμαίοισι φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι,
Ἠέριαι δ' ἄρα ταί γε κακὴν ἔριδα προφέρονται.

De his videtur loqui iterum *lib. x. cap. xxiij.* cum immenso tractu grues à mari eoo venire asserat cum pygmæis dimicaturas, quarum abscessu pygmæa gens inducias habeat. Alluit autem mare eoum extremas Chinarum oras, Indiasque in duas partes Ganges dividit. Vnde manifestum evadit, Aristotelis pygmæos Africæ esse incolas, Asię vero illos, quos Plinius Spithamæos appellabat *l. vij. c. ij.* Idem *l. jv. c. xj.* Thracię oppidum Geraniam esse prodidit, à pygmæorum gente habitatum olim, quos Catizos barbari vocant, ex quo à gruibus fugati creduntur. Eo respexit Iuvenalis Satyra decima tertia:

Ad subitas Thracum volucres, urbemque sonoram
Pygmæus parvis currit bellator in armis.

Iam quid hac de re censendum? Diximus paullo ante, magnitudinem corporis humani latissime patere, nec usque adeo ad angustias unius mensuræ esse a natura redactam, ut qui ab ipsa recedant excedendo vel deficiendo, in monstrorum classem protinus sint referendi. Quantum vero pateat illa latitudo, & quis sit terminus mensuræ minimæ, perquam difficillimum est determinare. Fuisse olim frequentiores homines vastę magnitudinis

sicut negari nequit: ita fuisse tales, quales Poetę nobis obtrudunt, credere non cogimur. Fabulam sapit etiam illud Orionis corpus apud Plinium, nisi ex xlvj. cubitis forte priores duo numeri demendi sint, ut ab illo Orestis uno tantum cubito distet: siquidem alij jamdum omisso l. legunt xvj. cubitis. Pallantis corpus quantum fuerit, divinare non licet, cum de altitudine murorum, quibus eo tempore Roma cingebatur, non exacte constet. Et quamvis constaret, inscriptio tamen, quam afferunt, à multis pro supposititia habetur. Idem judicium de gigantibus aut tyrannis Biblicis esto, cum Genes. *c. vj.* potentes saltem nominentur, nullius mensuræ mentione facta. De Goliathe tamen & alijs heroibus quæ dicuntur in libb. Samuel. Regum, atque Chronicorum, credere oportet. Nec excedit fidem proceritas hominis novem pedum & totidem unciarum, quem divo Claudio principe ex Arabia advectum Roma vidit: nec duo illa corpora, quæ istius staturam semipede superabant, & in conditorio Salustianorum hortorum eius miraculi gratia asservabantur, ut refert Plinius *l. vij. c. xvj.*

Similia exempla omnibus extitere seculis, antiquitus tamen crebriora: adeo ut certę familiæ meros fere gigantes seu vasti corporis homines producerent. Atque hoc nominis significatu plerique veterum heroes, gigantes fuisse videntur. Inde contigit, vt reperto in Creta illo corpore immani, mox Orionis id esse, aut Oti, forsan illius Cyllenij ducis Epejorum, quem apud Homerum *Iliad. xv.* Polydamas interficit, suspicati sint. Num vero integra aliqua regio habitata fuerit, vel hodieque habitetur à solis gigantibus, vix verosimile est, nisi Patagones intelligere velimus, qui teste Cardano *l. viij. De variet. rer. c. xliij.* juxta fauces freti Magellanici degunt, octo palmis longiores, crudis vescuntur carnibus, pane carent, tantum aquæ vno haustu bibunt, vt duodecim hominibus satis esse possit, sagittas adeo profunde in gulam demittunt, ut in ventriculum usque ire existimentur, quod ipsi pro egregio spectaculo habent.

Aeque certę sunt illæ de pygmæorum gemino regno Aristotelis, Plinijque narrationes, quas in dubium vocari hodie à plerisque video. Etiamsi enim nautarum industriæ multa adhuc versus utrumque polum perlustranda restent; illa tamen loca, quæ à pygmæis in-

coli

coli ſcribuntur, tam circa Gangem, quam Nilum, ſatis ſunt pervestigata, nec quicquam tamen de illa gente aut pugna cum gruibus inauditum. Strabo *lib. 1. Geograph.* fabuloſos eſſe ſtatuit, nec tamen id vitio dandum Homero, aut Heſiodo, quod ipſorum mentionem fecerint. *Ησιόδυ τε ὐκ ἄν τις ἀντιάσαιτο ἄγνοιαν ἡμικύνας λέγοντος, ϗ μακροκεφάλυς, ϗ πυγμαίυς. ὐδὲ γὰρ αὐτῦ Ομήρυ ταῦτα μυθεύοντος. ὧν εἰσὶ ϗ ὗτοι οἱ πυγμαῖοι.* Franciſcus Aluarez Luſitanus, qui ea loca, per quæ Nilus in Aegyptum fluit, peragravit, Aethiopes ibi habitare mediocris ſtaturæ prodidit, tam minutam gentem a ſe nullibi conſpectam. Conſpicimus autem frequenter in aulis principum nanos quoſdam atque homunciones, qui ſi non ſunt pygmæi, ipſis profecto non ſunt multum abſimiles. Divo Auguſto præſide minimus homo, duos pedes, & palmum altus Conopas nomine, in delicijs Iuliæ neptis eius fuit: & mulier Andromeda liberta Iuliæ Auguſtæ. Manium Maximum & M. Tullium equites Romanos, binum cubitorum fuiſſe auctor eſt M. Varro, & ipſi vidimus in loculis aſſervatos, ſcribit Plinius *l. vij. c. xvi.* Puſilli admodum homunciones fuere Quinctus frater Ciceronis, & gener Lentulus, in quos eo nomine cavillatus eſt, auctore Macrobio *l. ij. Saturnal. c. iij.* Venerat enim in provinciam Cicero, cui frater præfuerat. ibi imaginem eius clypeatam ampliſſima forma, ad pectus uſque depictam cernens: Frater, inquit, meus dimidius major eſt, quam totus. Generum ingenti gladio accinctum videns: Quis, inquit, generum meum gladio alligavit? Atqui pumilionum minimus omnium fuiſſet Fauſtulus, niſi veritatis limites excederet Auſonij de ipſo epigramma.

Fauſtulus inſidens formicæ, ut magno elephanto
Decidit, & terræ terga ſupina dedit.
Moxq; idem ad mortem eſt multatus calcibus eius,
Perditus ut poſſit vix retinere animam.
Vix tamen eſt fatus: Quid rides, improbe livor,
Quod cecidi? cecidit non aliter Phaeton.

Quod ſi ex allatis hiſtorijs omnino ſtatuendi forent magnitudinis humanæ extremi termini, menſura minimi hominis eſſet cubitus unus, qualis pumiliorum: maximi ſeptem, qualis Oreſtis aut Goliathis ferme: fabuloſi quadraginta ſex, qualis Orionis, & plurium.
Verum relictis quæ antiquior ætas aut vidit, aut credidit, deſcendamus tandem ad conſiderationem eius varietatis, quam in humano-

manorum corporum magnitudine ac parvitate nostro ævo oculis usurpare sine errore licitum est. Docebat Hippocrates *l. de aer. aq. & loc.* quantum homines inter sese differant ex diversitate regionum, non solũ quod ad mores, sed quod ad ipsam corporis habitudinem. Exempli autem loco assumebat Asianos atq; Europœos, amplissimo sermone ostendens, in Asia omnia majora nasci, homines esse habitiores ac specie pulcherrimos, magnitudinis eximiæ, minimeque differentes, quantum ad formam ac corporum proceritatem attinet. Nos conferendo Europœos non cum Asiaticis, aut Afris, aut Americanis, sed cum seipsis, reperiemus Septentrionales utplurimum magnos esse & pulchros, capillis non adeo crispis & ad flavedinem ruboremve accedentibus: contra Meridionales esse staturæ breviori, crispo capillitio atque nigricante: intermedijs mediocria omnia. Communis tamen Europœorum statura sex pedibus geometricis in longitudinem definitur, quam qui excedunt, longi: qui non attingunt, breves dicuntur. Servavit communem hanc staturæ longitudinem perfectissimum nostri Servatoris corpus, consentiente mensura, quæ Romæ adhuc in æde S. Ioannis Lateranensis ostenditur.

CAP. IX.

Quid corpus proportionatum sit, & quomodo mensurandum.

PRæmissis igitur, quæ de magnitudine corporis humani in genere, quos ea terminos habeat, nec non Europœorum in specie, dicenda erant: restat indicandum, quid propriet corpus symmetrum seu bene proportionatum, & qua ratione sit dimetiendum.

Corpus proportionatum illud voco, non quod mediam servat mensuram inter extremos summæ & minimæ magnitudinis terminos: qualem inter Europœos sex pedum geometricorum esse diximus sed cujus membra debitam inter se habent symmetriæ rationem, sive

corpus ingens sit, sive exiguum. Ecquis Herculis membra, quibus tot patravit egregia facinora, suo caruisse commensu diceret, aut manca fuisse, etiamsi ipsum corporis mole staturam Europœorum ordinariam longe superasse constat? De Gange rege Aethiopum ab Alexandro occiso testatur Suidas, quod statura denos cubitos attigerit: cæterum ea formæ præstantia, qualis nemo unquam mortalium, fuerit. Quis negaret, dari pumilionum corpuscula sola brevitate peccantia, ita vt nihilo minus membra eorum mutuam obtineant proportionē? Quis exiguam statuam, aut unius Spithamæ effigiem convenientis symmetriæ rationem obtinere posse iret inficias? Concludendum itaq; Symmetriæ vocabulum haut denotare præfinitam corporis quantitatem: sed convenientiam partium mutuam, qua vel gigantis ac pygmæi, si inveniuntur, corpora instructa esse possunt. In hunc sensum scribit Io. B. Porta *l. iv. Physiogn. human. cap. ix. Corpus quod nec densum evidenter sit, nec laxum, neq; durum, neq; molle, nec pilosum, nec glabrum, quantæcunq; magnitudinis extiterit, temperatissimum erit. Quod si instrumentariæ eius partes commensum quendam inter se sortiantur, erit profecto visu pulcherrimum, & absolutissimæ constitutionis*. Quanquam ego illud pulcherrimum esse haut facile assererem, nisi debitam simul magnitudinem obtineat, absque qua symmetriam quidem, veram autem pulchritudinem consistere non posse Philosophus testatur *l. de Poëtica c. vij.* his verbis: *Pulchrum in magnitudine & ordine consistit: unde neque omnino parvum animal esse potest pulchrum. confunditur enim spectatio, quæ prope insensibili tempore fit: neque omnino magnum. non enim simul spectatio fit, sed perit spectantibus unum & totum ex spectatione: vt si decem millium stadiorum fit animal.* Liquet inde, hallucinatum fuisse Argenterium, dum *Comm. ij. in Art. Medic.* corpora arbitratur quanto majora fuerint, tanto pulchriora esse, modo proportio debita & color laudabilis non absint.

Corpus igitur humanum cuiuscunque magnitudinis, an mutuam habeat membrorum symmetriam, exploraturo, necessaria ad hanc rem præcepta in promptu habere convenit, atque instrumenta. Præcepta alia spectant ad totum corpus, ad singulas partes alia. Illa sunto præsentis considerationis, hæc per seqq. capita distribuentur.

GE-

GENERALIA PRAECEPTA hæc sunt.

I. Ante omnia proceritas corporis exacte exploranda, à vertice ad calces.

II. Proceritati respondere debent tria. 1. Spatium ab apice unius medij digiti ad apicem alterius, brachijs expansis. 2. Spatium, quod intercipitur inter apices majorum digitorum in utroque pede, si divaricentur hi, quam fieri potest amplissime. 3. Longitudo utriusque pedis à pube ad calces mensurando.

III. Pubes medium esto proceritatis, sursum & deorsum.

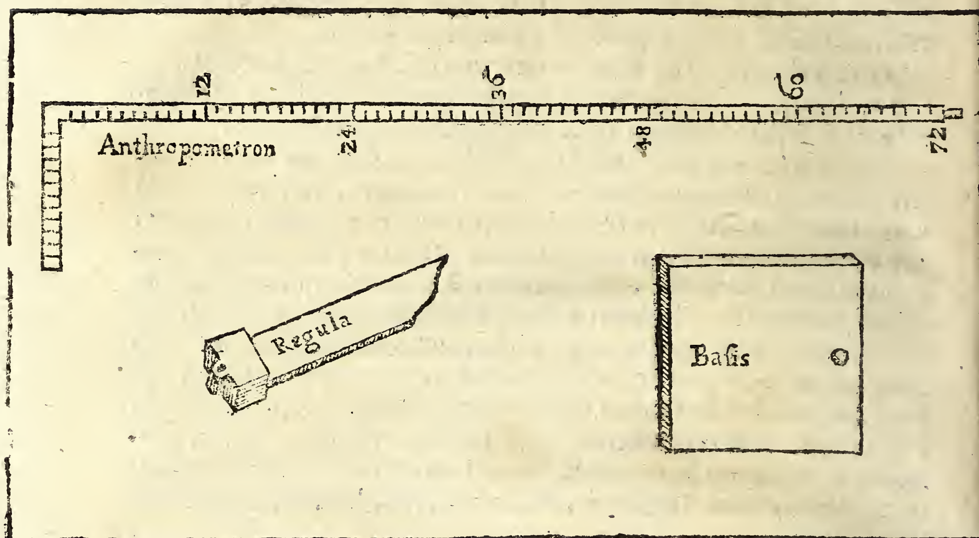
IV. Dimidiam proceritatem crassities æquet trunci sive per thoracem, sive per abdomen cibis debite distentum mensures.

Ad exsequendum has dimensiones sufficit uti filo, aut zona, ut volebat Hieron. Montuus *part. v. Medic. Practic. c. viij.* aut chorda non nimis laxa, sed quæ ob strictiorem texturam minus tendatur. Sin exquisitiorem paullo cognitionem desideras, & quæ non corporis universi duntaxat, sed partium singularum quoque symmetriam patefaciat: circinum etiam, & instrumentum, quod ab usu Anthropometron nuncupabimus, ad manum habere expedit. Eo enim confecto, supersedere poteris labore non mediocri, qui subeundus erat in addiscendis mensurarum varietatibus, quid palmus vulgaris, & architectonicus? quid cubitus vulgaris, regius, geometricus? De quibus consule Vitruvium, atque ejus commentatorem Hermolaum Barbarum, Budæum, Nicephorum, Vegetium, alios.

Anthropometron tribus constat partibus: ligno recto, ligno transverso, atque basi. Quare conficias pro magnitudine hominis mensurandi lignum rectum, oblongum, quadrangulum, cujus singula latera pollicem plus minus æquent. In superiori parte tranversim & ad angulum rectum affigas lignum simile, cujus tamen longitudo multo minor sit, & sextam circiter partem alterius compleat: inferiorem partem inseras asseri tanquam basi æqualiter dolato, ita ut in facto foramine perpendiculariter erigi, circumagi, & pro arbitrio extrahi queat, ligno transverso verticem hominis exacte tangenti.

Lignum rectum circino dispescatur in sex partes æquales, quas *pedes* vocabimus, etsi nihil referat, si geometricis majores, minores, vel æquales fuerint. Singuli horum pedum subdividantur in duo-

decim particulas, quas *uncias* appellare licet, lineolis per transversum accurate ductis ad regulam, quali communiter scriniarij utuntur. Similis ea est regulæ scriptoriæ, nisi quod extremitate altera insignem habet crassitiem in prominentias duas angulares compositam eo pacto, ut applicata ad corpus aliquod rectangulare ductum monstret lineæ rectæ describendæ. Adi figuram appositam.

Exploraturus ergo, num corpus mensurandum convenienti prę-ditum sit symmetria, quantum ad dimensionem universalem attinet: collocabis hominem sub anthropometron debite erectum, ea ratione ut extremitati in foramen adactæ metatarsus pedis sinistri exterius applicetur, verticem lignum transversum moderate premat. Mox applicata regula ad lineolam, quæ pedi primo seu uncię duodecimæ anthropometri respondet, an caput cum collo eam attingat, adeoque justam teneat longitudinis mensuram, monstrabit. Admota unciæ vigesimæ, an præcordijs respondeat, observes. Vncię vigesimæ octauæ, an umbilico. Trigesimæ sextæ, an pudendis. Porro pes quartus, an regioni femoris gracilescenti. Sexto autem calx perpetuo respondet.

Hinc extracto ex assere anthropometro, brachia ut extendantur im-

impera: applicatoque ligno recto ad apices medij utrinque digiti, utrum conveniat cum proceritate mensura ista, cognosces. Spatium inter pedum pollices si expiscari animus est, ut supinus decumbat, jube: pedes autem non solum diuaricet quam fieri potest largissime, sed & digitos extrorsum moueat & longissime extendat. Cætera ex superioribus patent, & inferius magis inclarescent.

CAP. X.

Symmetria capitis.

MInervam ex cerebro Iovis natam fingunt Poetæ, unde sapientiæ deam nominant, caput ipsum arcem Palladis, & numinis sedem divinioris. Eminentissima sane corporis nostri pars est, & religiosæ majestatis particeps, adeo ut regum diadematibus gestandis fuerit ab antiquissimis temporibus destinata. Residet in ipso tanquam aula Imperatrix Anima, & nutu suo, quid agendum vel fugiendum sit, singulis imperat membris. Continet tot nobilissimorum sensuum instrumenta, eo ordinis artificio disposita, ut in angusta loci capacitate alterum alterius actionibus neutiquam sit impedimento. Age igitur à capite, tanquam digniori & magis veneranda corporis nostri parte, reliquarum dimensiones exordiamur.

Caput nomino, quicquid atlante seu prima colli vertebra sustinetur: ubi posterius cervices sunt, larynx anterius. Aut imaginare tibi trigonum, cujus basis à cervice ad mentum tendat, latera æqualiter in syncipite coeant: & habebis adumbratos capitis terminos. Ceterum de commensu ejus admodum discrepare videntur auctores. Adrianus Spigelius *l. j. Hom. Corp. Fabr. c. viij. Caput, ait, cum magnitudinem legitimam observat, sextam totius corporis partem longitudine sui, quæ ab extremo mento ad summum usque verticem est, conficit.* Vero consonat hæc mensura, si cingulo aut filo instituatur, ob globositatem ossis frontalis: ad anthropometron autem si indageris istud spatium decem tantum particulas æquabit mentum à vertice, aut duodecim seu sextam corporis totius partem.

Cum

Cum enim caput una cum collo, consentiente ipso Durero, sextam totius partem constituat, ut cap. superiore quoque dictum est, collo anteriori duæ minimum unciæ ex duodecim illis veniunt tribuendæ, relictis decem dũtaxat pro capitis altitudine: quemadmodum & Dureri opus evolventi, & experientiam ipsam consulenti ultro patescet.

Sunto itaque ratæ hæ ad anthropometron examinatæ capitis dimensiones. Latitudo capitis seu diameter est unciarum octo: ad tempora tamen multo strictior. Lontitudo à vertice ad mentum, decem. Filum si circumduxeris sive per verticem & laryngem, sive per frontem & occiput, æquabit illud duas sextas totius corporis, hoc est, uncias xxjv. & quadrabit eadem mensura à larynge per frontem ad cervices deducta.

Ita se res habet in capite symmetro, quod testimonio Galeni *l. jx. De usu part. c. xvij. & cap. xj. Art. Medic.* ad oblongæ sphæræ similitudinem structum est, & utrinque juxta tempora paullatim comprimitur, prominente parte tam anteriore quam posteriore. Recedunt ab hac proportione, figuræ depravatæ capita, quorum quinque recensentur species. I. in qua deest anterior ex osse frontali producta eminentia. II. in qua perijt posterior ex osse occipitis. III. Rotunda, in qua utraque abest, capite ad sphæræ formam tornato. IV. Lata, in qua eminentiarum transpositio facta, ita ut ad aures sint utrinque. V. Longa, quæ talis arte reddita ex naturali.

Priores duæ satis sunt frequentes. Rotundam se invenisse negat Io. Filipp. Ingrassias Siculus *com. iij. in lib. Galeni de oss. cap. I.* inter innumeras calvarias, quas eo fine in diuersis cæmiterijs inspexit. Quamvis enim primo intuitu sphæricæ apparerent, circinus tamen, aliquam eminentiam adesse semper docuit. Quarta monstrosa est, quam nusquam habet Hippocrates, Galenus autem l.c. affert tanquam impossibilem, aut cum qua homo supervivere nequeat. Observarunt tamen & mensurarunt eam magni viri. Petrus Aponensis *differ. 79.* in nano, & alio huic quasi consimili. Hugo Senensis, Bononiæ in puero quatuor annorum, vt refert *ij. Art. Medic. com. xxxvi.* Vesalius in tribus alijs, quorum historias recenset *l. I. De hum. corp. fabr. c. v.* Legi potest etiam Caspar Hofmanus *com. in Gal. l. ix. de usu part. n. 698.* Ingrassias in mendico octodecim annorum, cujus caput Patavij in templo D. Antonij A. 1534. ipse mensuravit, tametsi è longinquo conspicien-

ſpicientibus ſtatim latitudo longitudine major apparebat. Monſtroſum tamen illum fuiſſe addit atque imperfectiſſimum, oculis in medio faciei turpiſſimè poſitis, vertice acuto, & vere φοξὸν, quaſi in fronte & occipite maxima fuiſſet compreſſio facta. Manus erant ſine digitis, cochlearis potius formam repræſentantes. Vnde colligitur, veriſſimam eſſe hanc capitis deformationem iuxta ac perverſiſſimam, veniamque mereri Hippocratem, qui omnino omiſit, & Galenum, qui vitalem negavit: cum quòd admodum rarò contingit, parum id obſervandum eſſe cenſeat ipſe Philoſophus *l.3. Hiſt. Anim. c. xv.* Conſimile fere portentum oportet fuiſſe Therſiten Achivum *Iliad. ij.*

—— Αἴσχιστος δ' ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε.
φολκὸς ἔην, χωλὸς δ' ἕτερον πόδα, τὼ δέ οἱ ὤμω
Κυρτὼ, ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε. αὐτὰρ ὕπερθε
Φοξὸς ἔην κεφαλὴν, ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη.

Turpiſſimus autem vir ad Trojam venit
Strabo erat, claudus autem altero pede, & ipſius humeri
Curvi & in pectus contracti: & deſuper
Acutus erat capite, rara autem percurrebat lanugo.

Quintam adamarunt Macrocephali, apud quos populos longiſſima habentes capita generoſiſſimi exiſtimabantur. Simul ac enim editus eſt infans, caput ejus tenellum & molle manibus effingunt, & in longitudinem adoleſcere cogunt, vinculis & idoneis artibus adhibitis, quibus capitis rotunditas vitietur, & longitudo augeatur. Hoc inſtitutum primum huiuſmodi naturæ dedit initium: ſucceſſu vero temporis in naturam abijt, ut proinde inſtituto nihil amplius opus eſſet, t. Hippocrate *l. De aer. aq. & loc.*

Ad explorandos harum figurarum defectus, quatuor lineas proponit *Spigelius l. 1. Fabr. C. H. c. viij.* ex quarum æqualitate vel inæqualitate certi fieri de depravata capitum ſymmetria poſſimus. Primam nominat *faciei* lineam, quæ ab imo mento ad ſupremam frontem pertingit. Altera eſt linea *occipitis*, quam à vertice ad colli primam vertebram ducit. Tertia *frontis* eſt, ab vna temporum cavitate ad alteram excurrens. Quarta *syncipitis*, quæ ab ima aure, ubi proceſſus mamillares prominent, ad ſyncipitis elatiorem partem extenditur. Si enim ex his lineis ea quæ faciei eſt, longior fuerit, caput longum dicetur; ſin brevior, brevius. Si frontis linea longior cæteris, caput latum erit: ſi occipitij, caput acuminatum. Si om-

nes

nes æquales, naturale: si omnes inæquales, aut quædam, aut plures, orietur illa capitis forma, quam φοξὸν vocant Hippocrates & Galenus, i. e. depravata. Deniq; nisi hæc per filum mensuratio sufficiat, circino quoq; utendum, & consulendum oculorum judicium, quod absentiam hujus vel alterius eminentiæ, aut factam transpositionem sine magna difficultate indicabit.

Est tamen, ubi non tam figura, quàm quantitate caput peccat. Mediocre caput, quale leoni esse dicunt Physiognomi, laudatur tanquam ingenij & sensuum præstantissimum argumentum. Exiguum caput pessimum, cum nec pulchrum id sit, nec sanum esse possit. Inter duo mala si alterutrum eligendũ, præstat habere caput mediocri paullo majus, & quale canibus venaticis tribuit Aristoteles *l. Physiognom.* quippe qui sagaces. Platoni ejusmodi caput fuisse ex imaginibus & monumentis antiquis constat. Pericli quoq; decens corporis habitus, sed caput paullo majus atq; longius: quo nomine Comicorum dicterijs agitatus fuit. Videatur Plutarchus *in eius vita.* Cœlius Rhodiginus *l. xx. Antiq. Lect. c. xij.* Galenus *l. vi. Epid. com. i. aph. 37.* Si tamen enorme nimis sit, & carnosum, non tam virtutis formatricis robur, quam materiæ abundantiam arguit: unde significat homines somniculosos, stupidos, indociles. Io. B. Porta hos ad boves, asinos, atq; noctuas retulit.

CAP. XI.

Symmetria capillitij.

PRæmissa methodo dimetiendi caput integrum, proximum est ipsum in partes dividere, singularumq; subdere mensurationes. Dividitur enim caput diversimode.

Qui *ossa* respiciunt, in calvariam & maxillas geminas totum partiuntur. Calvaria osse frontis & occipitis, duplici osse syncipitis atque temporum, in quibus aures sitæ sunt, absolvitur. Maxillæ faciem constituunt, in quo oculorum orbitæ, nasus, dentes, mandibula, & si quæ restant osseæ particulæ. Hæc distributio est Galeni

lib. de ossibus, sed ad rem, quam nunc paro, minus commoda.

Qui *partes externas* considerant, id quod à Philosopho factum *lib.* 1. *Hist. Animal. c. vij. & seqq.* cujus ductum in plerisque nos nunc sequemur, illi caput in τριχωτὸν dispescunt, atq; πρόσωπον. Illud latinè *capillitium* vocare licet, non quatenus vox solos capillos notat, sed partes etiam subiectas, quibus ipsi innascuntur. Aristoteles l. c. σκαφίον appellat à cavitate & rotunditate, quod Gaza Calvam vertit: quasi Calvaria ossea foret, Calua vero ipsi superinductæ cutis portio, quæ capillos emittit, & in qua calvities accidit. Nec desunt, qui hanc partem capillatam Caput in specie nuncupent: exemplo Hippocratis, qui librum *de vulneribus capitis* conscripsit, intelligendo ea tantum vulnera, quæ cranio infliguntur. Ita Chirurgi recentiores hanc verbi etymologiam retinent, dum vulnera faciei à capitis vulneribus distinguunt. Nos, cum verba valeant sicut nummi, Capillitij vocabulo utemur: cujus termini sunt extimorum radices capillorum. Constat autem capillitium quinis partibus: Syncipite, Vertice, Occipite, Temporum dextro, & sinistro.

Sinciput anterior pars capitis est, Aristoteli βρέγμα, ab irrigando, quod ille locus infantibus madet, donec dentes acquisierint, nec corroboratur ante primum sermonis exordium, auctore Plinio *l. xj. Nat. Hist. c. xxxvij.* Quapropter in tenellis sua se mollitie ultro prodit: in adultis exploratur medio digito, cujus apex ad suturæ sagittalis & coronalis concursum pertingit, si carpus dorso nasi ad intercilium applicetur. Est enim synciput, ut hoc loco sumitur, illa pars capillitij, cui superior portio ossis frontalis ad suturam usque coronalem subjacet, cujus flexum quoque figura ejus superiori parte imitatur, inferius arcu, quem radices pilorum frontalium describunt, terminatur. Tametsi frequenter crines syncipitis ita positi reperiuntur, ut cuspide quadam in mediam frontem excurrentes, arcus minores binos efforment, dominantis indices Veneris. Vnde glabras syncipitis partes, ab arcubus illis interceptas, *montes venereos* nominare Metoposcopi consueuerunt. Cæterum capilli syncipitis speciali nomine Antiarum donantur à Nonno & Festo. Lucilius *l. vij. Satyr.* Capronas vocavit.

Vertex Quinctiliano *lib. viij. Institut. Orator.* à capillorum flexu dicitur, quod eo loci aquæ instar in gyrum vertantur. Auctori In-

troductionis Galeno adscriptæ *cap. x.* κορυφὴ, quasi κρυφὴ, quod pilis, quorum centrum est, contegatur. Respondet autem vertici magna portio subjectorum ossium, quæ in sceleto syncipitis ossa nuncupantur, sutura invicem sagittali coagmentata. De figura verticis si quæratur, tetragona ea est, non rotunda, utut paradoxon hoc videatur prima fronte. Scilicet si concurrant quatuor lineæ circulares, cujusmodi sunt Syncipitis, Occipitis & Temporum: pars ab ipsis intercepta quadratum, cujus latera introrsum arcuata sint, necessario exprimit. Neque enim hic pensitanda sola capillorum tortura, quæ utique gyrulum refert: immo absque contorsione cutis aut ossis subditi duplex esse potest, quos proinde δικορύφους seu bivertices Aristoteles vocabat. Id uni homini proprium esse, Plinius addit loco proxime laudato, & Volcherus Coiter macrobios dici ostendit. Verticis capilli in altum congesti, Tutuli priscis, teste Varrone *l. vi. de L. L.* nuncupati fuerunt.

Occiput sive occipitium, Hippocrati κοτὶς seu cerebellum, quam vocem Galenus *in Gloss. Hipp.* per ἰνίον explicat, cum inde ἶνες seu nervi originem sumant. Oppositum est syncipiti, claudens caput parte postica. Respondet, ossi suo toti, & portioni ossium syncipitis proximæ. Figura superius finitur subrotunda, inferius basin obtinet fere rectilineam. Aegrius syncipite calvescit.

Tempora, Græcis κρόταφοι, tempus ætatis & annos senij produnt sua tum canitie, tum contabescentia. Canescunt enim senibus primo tempora, mox macrescunt, absumtis musculi temporalis partibus carneis. Immo cava tempora à tenui admodum victus ratione fieri, unde caput oblongum appareat, Hippocrates auctor est. Equi quoniam brevioris ævi sunt, anno statim decimo cava ostentant tempora, testimonio Columellæ *lib. vij. De re rust. c. xxjx.* Sita sunt partim super ossa propria, partim super laterales ossium syncipitis portiones, ubi compages capitis esse compressior incipit. Nacta sunt formam rotundam parte superiori, inferius acuminata parum, ad varios capillorum flexus ante & pone aures, desinunt. Huius loci pilos, præsertim si crispentur, Cincinnos nominant.

Mensurationem harum partium ita instituito. Finge verticem esse centrum capillorum, cujus circumferentia radicibus eorundem extremis, licet inæqualiter finiatur. Namque linea filo a summa fronte ad cervicem ducta superabitur ab altera, quæ à prominentijs ossis

sis jugalis ad tragum, circa quas pili temporum terminari solent, transversim per verticem protenditur. Prior, quam *rectam* appellabimus, vnius pedis erit, cujus quaternæ vnciæ syncipiti, vertici, & occipiti tribuantur. *Transversa* sedecim æquabit uncias, quarum octo vertici, quaternæ vtrique tempori assignandæ. Et absolutam habebis dimensionem per filum. Anthropometron applicatum anterius, monstrabit uncias duas: posterius, septem: quinas vtrinq; in temporibus prope tragum quo loco cincinni terminantur.

CAP. XII.

Symmetria faciei.

ALtera pars capitis *facies* est, in qua elucescit veneranda majestas, quæ vel crudelissimum quemque ad mansuetudinem convertat, sævientesque domet animos. Vnde primævis temporibus & opes, & honores pro faciei specie ac decore distributæ fuerunt, si Lucretio credimus *lib. v.* ita canenti:

Et pecudes, & agros divisere atque dedere
Pro facie cujusque, & viribus, ingenioque.
Nam facies multum valuit.

Græcorum πρόσωπον nomen a reipsa accepit, corrivante Philosopho *l. iij. de part. animal. c. j.* cum unus animalium homo antrorsum prospiciat. Vnde facies soli huic, cœteris os aut rostra, inquit Plinius *l. xj. Hist. Nat. c. xxxvij.* nec piscis aut bovis faciem dicere solemus, uti censebat Aristoteles *j. Hist. Anim. c. viij.* siquidē in animalibus ratione carētibus ea pars προτομὴ est, apud Atheneū *l. vij.* Latinis vultus quoq; nuncupata fuit, ea differentia, quod immutabilis sit facies, vultus juxta diversos animi affectus variari queat, ut notavit Servius ad Virgilium. Eius rei vocabulum Græci non habent, advertente Cicerone *l. I. de Leg.* Amplo vocis significatu à Poetis os appellatur, velut Ovidio *j. Metam. fab. ij.* & Virgilio *l. j. Æneid.* Verum A. Gellius *l. xiij. Noct. Att. c. xxviij.* ex Pacuvio, Salustio, Plauto, Quadrigario ostendit, faciem non tantum sumi pro statura, corporisque totius figura: sed conuenire etiam rebus cujus-

que modi alijs, quod montis, & cœli, & maris facies, si tempestive dicatur, probe dicitur.

Hæc de ratione nominis. De limitibus faciei genuinis controversiam vigere, apud auctores primæ notæ animaduerto. Auctor Medici apud Galenum *cap. x. A priore parte capitis*, ait, *sub tota fronte, auribus, oculis, naso, & ore ad mentum usque circumscripta à superciliis incipiens facies dicitur. Vbi enim frons à superioribus descendens desinit, supercilia, ceu termini ejus eminentes & pilis consiti, eam excipiunt.* Ex quibus verbis sequitur, faciem à supercilijs solum ad menti imam partem extendi, seu faciem fronti subesse, ut loquitur Iulius Pollux *lib. Onomast. ij.* Et revera si capitis ossa perpendamus, firmo stat hæc sententia talo, cum os frontis tum unicum sit, tum ad calvariam communiter referatur: unde quicquid ipsi subiacet, facies erit. Verum, quoniam sceleti speculatio ab instituto nostro alienior, quippe qui partium externarum rationem venamur: nostrum erit his inhærere, alijs non, nisi quatenus ipsarum contemplatio externis facem allucet.

Quapropter faciei fines ampliaturi, auspicio ipsius Philosophi *l. 1. Hist. Anim. c. viij.* faciem nominabimus eam in homine partem, quæ calvæ subiecta est. Calvæ vocabulo capillitium indigitari, ex superioribus patet, quod anterius ad supercilia non extenditur, sed summa fronte desinit: posterius cervice terminatur, lateraliter in temporibus circum auriculas. Vnde quatuor erunt ipsius termini: sursum syncipu, inferius mentum, aures ad latera. Et quanquam insignem faciei partem barba quoque virorum obumbret, capillis tamen barbam constare minus bene dixeris, quod id genus pilorum capiti proprium est.

Mensuram faciei si ope anthropometri anquiras, octo æquare uncias longitudinem eius à syncipite ad menti apicem reperies: siquidem pars illa carnosa, quæ à mento ad laryngem retrocedit, sub anthropometri rationem non cadit. Filo si rem exequaris, mensurando à summa fronte deorsum, flexo ad latus parumper naso, per mentum ad laryngem seu cavernulam, quæ supra pomum Adami dictum tangitur: duodecim inventurus es uncias. Idem spatium exhibebit filum, à trago uno ad alterum sub naribus, transversim extensum.

Notabilis itidem commensus est, quem æquali inter se distantia

servant

servant Tragus, Glabella, & Menti extremitas. Nam si filo jungantur invicem, perfectum confici triangulum comperies, cujus singula latera senas habebunt uncias. Ludovicus Septalius *lib. De næuis* faciem dimetitur ex latitudine philtri medij, aut naris alterutrius.

A symmetria naturali si recedatur, emergunt facies (vt ita loquar) disproportionatæ. Ex quantitate oritur facies magna, ignaviæ & simplicitatis indicina: vel parva, qualis per similitudinem simiis atq; felibus, evidenti calliditatis ac pusillanimitatis argumento. Oblonga nimis facies, quæ ad canes viliores refertur, injuriosum atq; inverecundum significat. Concava pravos mores, rotunda stultos, plana morosos notat. Facies carnosa valde, stolidum & voluptuarium, macra circunspectum & subtilis ingenij: ossosa laboriosum atque timidum indicat. Confer decem picturas, quibus facierum diversitatem exhibuit Cornelius Giradelius *Decade ix. Cephalol. physiogn.* De pulchritudine tamen faciei si sermo sit, præstat oblōga decenter facies ea, quæ exacte rotunda. Vnde Bodinus *Meth. histor. c. v. Cum maiores nostri*, inquit, *vultus oblongos formosiores esse putarent, obstetrices sensim perfecerunt, ut longissimæ viderentur. Id quod videre est in antiquis statuis & imaginibus.* Quin & Seruatori nostro non rotunda fuit, aut acuta facies: sed qualis matris eius, paullulum deorsum vergens, suffragio Nicephori *lib. 1. Hist. c. ult.*

CAP. XIII.

Faciei in partes distributio.

QVi sint faciei limites, quæq; eius in universum symmetria, capite proximo sufficienter pro rei instituto vidimus: proximum nunc erit, ipsam in suas partes, quarum plurimæ & maxime insignes, digerere. Ea namq; ratione, ubi ad specialem ipsarum considerationem perventum fuerit, nulla superabit difficultas.

Spigelius aut, quicuius opus posthumum de hum. corp. fabr. edidit, Bucretius *lib. 1. c. 1.* post allatam capitis divisionem in capillatam, glabramque partem, hanc iterum in faciem & aures partitur.

Faciei partes septenas recenset: frontem, nasum, oculos, genas, labia, os, & mentum.

C. Bauhinus *l. De ext. hum. corp. part. capite tertio*, præter frontem, quatuor esse faciei propriè dictæ partes statuit: oculos, nares, genas, atque os. Aures autem cum ad latera sint, verius in capite quam facie locari. Idem *cap. vij.* auctoritate Philosophi probare nititur, qui *lib. I. Hist. Anim. c. xi.* scribit: *Auris est pars capitis, qua audimus.*

Ego quod in utriusq; opinione desiderem, non deest: dummodo hiscere non invitis tantorum virorum manibus audeam. Ad *Spigelium* quod attinet, quanquam bonæ divisionis requisitum minime sit, ut ea fiat in membra prorsus æqualia: qualemcumq; tamen in diuidẽdo æqualitatẽ, quoad eius fieri potest, omnino servandã esse constat. Quod si ad examen revocetur illa Spigelij divisio, qũa pars capitis glabra in faciem & auriculas distinguebatur: enormis se mox prodit inæqualitas, cum septenas illas partes, quas in facie ipsemet numerat, ad justitiæ bilancem expensas simplex aurium levitas æquare nullo modo valeat. Quæ res parvi quidem momenti, non spernendæ tamen necessitatis esse videtur. *Bauhini* ratio, qua aures à facie segregatas capillitio adscribit, nulla est: cum & ipsæ genæ si non totæ, maximam sane partem ad latera positæ sint, nec minus tamen faciem componant, haut capillitium. Ad Aristotelis testimonium quod attinet, minus opportunè adductum id fuisse, attentius locum consideranti patebit. Neque enim capitis vocabulum strictius ibi à Philosopho vsurpari pro parte capillata, evincit tractatio aliarum partium faciei & eodem, & binis præcedentibus facta capitibus. De capillata nimirum parte quicquid dicturus erat, septimo capite absolverat: quatuor proximè sequentibus partes ipsi subjectas enumerat, præterquam quod undecimo de temporibus pauca admiscet. Quod verò aurem disertis verbis, veluti de naso fecit, faciei partem esse non asseveravit, sed capiti tribuit, responsio in promtu est: Caput ipsum pro toto tum accepisse, quatenus vel ipsi oculi capitis partes nominari haut nequeunt.

Denique si adducta insuper ratione opus est, qua aures faciei potius, quam capillitij partes esse probetur: ipsarum profecto sufficit levitas. Etsi enim certis locis hirsutæ aures appareant, unde tragi vel hirci nomen ortum: capillos tamen produxisse numquam visæ sunt.

Discussis ita his opinionibus atque ex parte rejectis, aliam subrogare distributionem faciei, si non meliorem, æque certe bonam, allaborabimus. Procedit illa hoc pacto, ut tota facies dividatur in partes anticas, & laterales. *Anticæ* plures sunt: frons, oculi, nasus, labia cum mento. *Lateralium* duas numero: genas, & auriculas. Quarum symmetriam sequentia docebunt capita.

CAP. XIV.

Symmetria frontis.

SEntentias eorum, qui frontem ad calvam referebant, supra examinavimus, simulque partem faciei ipsam esse, ex decreto subtilissimi Stagiritæ sanximus. In præsenti, quibus finiatur limitibus, quas partes habeat, & qua ratione dimetienda sit, explicandum restat.

Limites fontis a longitudine & latitudine dependent, quæ loci positiones ipsi cum toto corpore non eædem. Quæ enim corpori latitudo recta est, fronti transversim extenditur: & quæ corpori latitudo transversa, consensu Metoposcoporum principum, fronti recta decurrit. Latitudo itaque frontis ea erit, quam superius radices antiarum, inferius supercilia cum glabella terminant. Longitudo ad mentem C. Bauhini *lib. de ext. hum. corp. part. cap. iij.* ab una aure ad alteram porrigitur: alijs mox ad tempora, ubi os frontis in angulos comprimi incipit, finitur. Nos cum Spigelio & Physiognomis medium tenentes, longitudinem frontis cavitatibus temporum, quibus cincinni utrinque radices figunt extremas, coerceri statuimus. Respondet ipsi inferior pars ossis frontalis, & anterior ossis temporum: adeoque frons dicenda pars illa faciei depilis, quæ antijs, supercilijs, cincinnisque tota fere circumscribitur.

Frontis proportionem si anthropometro indageris, ejus longitudinem latitudini capitis paullo minorem invenies, latitudinem vero trium fere esse unciarum. Filo si metiare a cincinnis dextris ad sinistros, octo habebis uncias, quot scilicet requirebat ad li-

neam frontis constituendam Spigelius, qua de re supra c. x. actum est.

Contra has mensuras si peccetur, frontes oriuntur asymmetræ, quarum vitia notavit Philosophus *l. j. Hist. Anim. c. viij. lib. Physiogom. c. vj.* alijque Metoposcopi. Pinxeruut etiam Io. B. Porta *l. ij. Physiogon. human. c. 2.* Cornelius Giradellus Bononiensis *Decad. ij. Cephalol. Physiogn.* Quibus frons valde magna, qualis boum, segnes: quibus parva nimis, mobiles: quibus rotunda, iracundi: quibus convexa, qualis asinorum, stupidi: quibus depressa, effœminati: quibus lata, velut Caligulæ Cæsari, ad insaniam proni: quibus angusta, qualis porco, indociles & immundi: quibus aspera ob monticulos & fossiculas, fatui atque improbi. Laudatur quadrata, cuiusmodi leonibus, tanquam magnanimitatis nota. Vnde Ovidius Montalbanus apud Giradellum figuræ capitis, cui frons quadrata, hoc elogium adjecit:

Frons quadrata, pares referat si corporis artus,
Magnanimum & justum signat in orbe virum.

Laudatur à Plutarcho frons Platonis longa, & minus plana; cuiusmodi canes sagaces ostentant. Immo ob ampliorem frontem nomen adeptum esse Diogenes Laertius *lib. iij.* ex Neanthe scribit. Tali præditum fuisse Danthem Alighierium Poetam Italum celeberrimum, auctor est Io.B. Porta l. c.

Profecto, cum frons animi janua, sedesque pudoris sit Tullio; Plinio tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index: utique ex ipsius inspectione argumenta morum, per quos animus invisibilis se prodere solet, desumi poterunt. *Non augur sum*, ait Satyricus, *nec cœlum inspicere soleo: sed ex frontibus hominum fata colligo.* Colliguntur illa signa non tantum ex frontium diversis formis, quippe quæ à subiecto osse tantum pendent: sed ex ipsa quoque cute, quæ soli homini & in sola fronte mobilis. Insculpsit enim ipsi divinioris digitus numinis strias quasdam, quæ animos sapientum ad sui contemplationem omni rapuere tempore. Non desunt osores id genus studiorum, qui perinde ut in charta complicata ex corrugatione cutis fortuita fieri has lineas, & propterea nullius divinationis fundamentum esse censendum, oggerunt. At vero, lineas frontis esse similes lineis in charta post complicationem relictis, à veritate alienum est. Illæ enim, sicuti & lineæ manuum pedumque, profunditate aliquali gaudent: & cælo quasi

excul-

exculptæ apparent: hæ contra, meræ plicæ sunt levi negotio explanandæ. Comperimus nos experimento in cadavere facto, cutim humanam in rugas compositam, etiamsi strictissime & satis diu comprimatur, in plicas facessere, nequaquam in lineas frontalibus strijs similes. Vlterius, rugis omnibus comites lineas necessario intercedere, falsum est exemplo vetularum, quarum facies plures ostentat rugas, quam lineas. Falsum etiam est exemplo plerorumque ridentium, quibus ruga oritur in vtraque gena, lineam tamen post se exaratam non semper relinquens. Monstrat vestigia linearum frons recens nati fœtus, qui uteri carcere clausus aut omnino non corrugavit frontem adhuc, aut certe non ea violentia, quæ linearum sulcos cuti insculpere posset.

Quicquid sit, non abest suspicio, & antiquissima obseruatio. Nos curioso harum rerum lectori brevem non minus quam perspicuam methodum, qua lineæ frontis aut cognosci in homine, aut pingi in charta debeant, propositurі sumus. Discurrunt striæ omnes per frontis longitudinem transuersim, excepta unica, quæ glabellam recto situ occupans Mercurio tribuitur. Transuersarum aliæ longiusculæ sunt, breuiores aliæ. Longarum suprema antijs vicinior est, & Saturno assignata. Altera huic subiecta proxime, Iovis agnoscit dominium. Tertiæ Mars imperat. Quarta Venerea est. Brevium duæ sunt, non gradatim, sed æqualiter sitæ: quæ, etsi, rarissime in unam longam coire observantur. Solaris dextro accubat oculo, Lunaris sinistro. De Mercuriali notandum, in multis eam geminari, eloquentiæ felici iudicio, si utraque recta sit, nec intercisa, aut alia ratione vitiata, quemadmodum in intercilio mulierculаrum loquacium plures lineolæ inter se confusæ, conspici, assolent.

Cæterum non est credendum, omnes omnium frontibus inscriptas esse lineas: desunt haut raro una vel altera, tribus tamen pauciores vix invenias. Quod si quæ defecerint, eorum loca circini ope indagari licet, dividendo totam frontis latitudinem in sex spatiola, situm linearum præsentium & absentium demonstrantia. Contuere schema capite vigesimo proponendum.

Harum linearum magna est in crassitie & tenuitate differentia, unde magis vel minus sunt conspicuæ. Quibus subtiliores natura concessit, moderata corrugatione evidentiores fiunt. Sic altius cogitantes admirantesque supercilium tollere, & lineas rugis intercep-

tas monstrare solemus; quam corrugationis speciem Græci ἐπισκύνιον, supertentorinm vocarunt. Irascentes contra, cute deorsum versus supercilia & glabellam rugante, νεφέλην seu nubem repræsentant, quam supercilio demere Poeta jubet, frontemque Genio dicatam hilaritatis, explanatione serenare. Sunt quibus exporrecta frons nunquam est, sed rugis permanentibus ipso juventutis flore obsito: hi cogitabundi sunt, atque ante senectutem senes. Senectutis enim proprium est, rugas inducere: unde Horatius *Epod. vij.*

Cum sit tibi dens ater, & rugis vetus
Frontem senectus exaret.

Nonnullis ex consuetudine frequenter frons caperat deorsum, severitatis iudicio. Vnde Plautus in Epidico: *Quid istuc est, quod illi caperat frons severitudine?* Alijs erugata plane frons est, sicut Epicuro, tradente Sidonio Apollinari ad Faustum. Is fuit vacuus curis & perturbationibus, voluptatis sectatus amœnitates. Huic cognata est frons tranquilla, quam in canibus domesticis intuemur, assentatoribus propria. Tranquillæ opponitur austera ac tetrica, hominis morosi atque molesti argumentum. Christiernum Daniæ regem tali fuisse refert Porta *l. ij. Physiogn. hum. c. ij.* qui nescio suo fato, an merito, crudelissimi nomine tyranni traducitur. Frons tristis, cujusmodi erat Leonidæ Plautino in Asinar. solicitum curis & subdolum notat: hilaris lætum & gratiosum, quali Scipionem Africanum fuisse narrat Plutarchus: ideoque in conciliandis sibi militum animis multum is valuit. Carnosa frons est, cui pellis crassa: macra cui tenuis. Illa intellectus crassitiem, hæc subtilitatem indicat.

CAP.

CAP. XV.

Symmetria oculorum.

FRonti subiacent *oculi* pars corporis pretiosissima, & qui lucis usu vitam distinguunt à morte: unde ab Hesychio solis portæ appellatæ fuerunt, faces amoris veteribus atque animi fenestræ. Quamobrem Tullius *l. j. de Legib.* jure merito scriptum reliquit, oculos nimis argutos, quemadmodum animo affecti simus, loqui. Partes habent in parva mole quam plurimas, quarum interiores nosse Anatomici magis interest, nobis externæ sufficient. Earum duas constituo: Palpebram, & Bulbum.

Palpebra cutaneum est involucrum, oculi orbita circumscriptum, mobile, certis locis pilosum. Dividitur in partem superiorem & inferiorem, quarum hanc Hippocrates *vj. Aph. xjx. & lib. j. de morbis*, videtur γνάθου τὸ λεπτόν, tenuem genæ particulam, quæ dissecta non coalescat, nominasse. Earum lateralis concursus angulos binos efformat, quos κανθοὺς & hirquos nominant. Major interius situs est, in quo prominet caruncula lachrymalis dicta: minor temporibus adstat. *Hi si justo longiores sunt, notam morum maleficorum præbent: si carnosi more pectunculorum sunt, qui naribus iunguntur, malitiam præferunt*, observatione Aristotelis j. *de hist. animal. c. jx.* Superior palpebra in rugas aliquot prospicientibus contrahi solet, inferior non item. Pili palpebræ alij in medio siti sunt ad crepidinem tarsorum, vulgoque *cilia*, etsi minus recte ex censura Scaligeri, dicuntur. Alij in margine palpebræ superiori, cui orbitæ ocularis pars superna subest, & supercilia nuncupantur, hirsutie sua frontis decliviorem regionem terminantia. Hæc Paullus *apud Festum* in Iunonis tunela esse dicit, quod oculos protegant, per quos luce fruimur: lucem autem à Iunone tribui putabant, unde Lucina audit. Protegunt sane oculos valli instar, vt loquitur Galenus *xj. de us. part. c. xjv.* adversus ea, quæ superne incidere possent, sudoremque à capite & fronte defluentem repellunt, ut notavit ipse Cicero *l. ij. nat. deor.* Qua de caussa portio frontis proxima, in qua sudor copiosior colligitur, apud Græcos peculiare nomen adepta est, ut γεῖσα ὀφρύων appelletur, quod

Gaza superciliorum grundam vertit. Dividuntur supercilia in caput, quod naso proximum: & caudam, quæ tempora versus vergit. Intercedit supercilia pars depilis, quam intercilium vocabat Isidorus Hispalensis Episcopus *Origin. l. xj. c.j.* glabellam Martianus Capella *lib. de nuptijs Philol. & Mercur.* in qua parte, animi principatum statuit Straton Philosophus, si fidem habemus Plutarcho *lib. 4. de placit. Philos. c. v.* Hirsuta ea aliquando reperitur, superciliis ad nasum protensis ac coeuntibus, quod dominantis melancholiæ argumentum est. Supercilia enim si in rectum porriguntur, mollem subesse animum significant: si iuxta nasum inflexa sunt, austerum notant & acerbum. Si iuxta tempora inflectuntur, derisorem atque dissimulatorem indicant: si vero in totum demissa, notam invidiæ habent. Verba sunt Aristotelis *j. Hist. Anim. jx.* Veteres nimirum partem animi in superciliis posuerunt, auctore M. Tullio tum Orat. pro Roscio, tum l. 1. de Offic. Plinius *l. jx. c. xxxvij.* *In ascensu frontis,* inquit *supercilia homini & pariter & alterne mobilia, & in ijs pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant fastum. Superbia alicubi conceptaculum, sed hic sedem habet. In corde nascitur, huc subit, hic pendet. Nihil altius simul abruptiusque invenit in corpore, ubi solitaria esset.* Laudabilia igitur supercilia leviter debent esse arcuata, non nimis pilosa, coloris præcipue nigricantis, cuiusmodi Nicephorus Christo quoque tribuit *l. j. Hist. c. vlt.* & Homerus sui Iovi.

Illud notatu dignum, solos palpebræ pilos & nasci nobiscum, & certas productionis servare limites: cuius rei rationem in loci cartilagineam siccitatem rejicit Galenus l.c. cum sine lege crescere videamus capitis, axillarum, pudendorumque pilos, quippe qui partes molles ac temperatas natale solum agnoscunt. Quapropter irridet Mosen, quod male de natura raciocinetur arbitrando, Deum non prævia dispositione materiæ omnia facere posse, dummodo velit, etiam ex cinere equum aut bovem. Credebat namque Galenus, Deum quidem omnia facere posse, sed ex certa materia: quæ si deesset, solam voluntatem non sufficere. Vnde impie affirmat, etiamsi millies Deus voluisset, nunquam tamen rectos stare potuisse pilos palpebrarum, nisi loco duro infixisset. Ob privilegium istud sacri habiti olim fuere ipsi ab Aegyptiorum sacerdotibus, qui cum reliquos omnes raderent, qui post ortum demum proveniunt, ab

his solis abstinebant. Atque hæc de palpebra.

Bulbus extrema sui superficie tres ostentat discolares particulas: albumen, iridem, pupillam. *Pupilla* in omnibus nigra, & speculi instar lucida, quo incidentes reflectat imagines. Eius splendorem albo puncto imposito repræsentare pictores student. Pupillam ambit circulus *Iris* vocatus, à similitudine, qua arcum cœlestem colorum tam pulchritudine, quam varietate refert. Claritate vincitur, sed magnitudine pupillam superat. Galenus iridi tres colores tribuit, *Art. Med. c.xxvj.* glaucum, nigrum, & inter hos medium. Aristoteles sibi non constat hac in re. Etenim *l.5. de genet. animal. c.j.* nigrum, glaucum, & varium: in Problemat. nigrum, subnigrum, & glaucum recenset. Quatuor agnovit *l.j. Hist. animal. cap.x.* atrum puta, admodum cæsium, fulvum, & caprinum: quorum hunc morum optimorum indicium esse & ad cernendi facultatem primatum obtinere asserit. Solus enim animalium homo numerosa oculorum varietate notatur, cum cæteris in suo singulis genere color sit idem: equis exceptis, qui interdum oculis proveniunt cæsijs. Advertit Spigelius *l.j. Corp. hum. fabr. c.j.* integras nationes aliquem ex his iridis coloribus in plerisque seruare individuis. Niger enim fere est Aethiopibus color: cæsius Belgis, & septentrionalibus: fulvus Italis, vicinisque gentibus. Quicquid extra hos duos circellos restat, *album oculi* vocatur, albugo Gazæ: formaturque à parte tunicæ corneæ candicante, per quam minutissimæ venulæ in quibusdam disseminari solent.

A bulbi quantitate oculi nominantur grandes, parvi, ac modici, qui optimi. A motu ejus dicuntur oculi mobiles, vel fixi. A situ eiusdem oculi prominentes, conditi, & medium situm obtinentes. Conditi ex observatione Aristotelis l. c. clarissime cernunt, in genere brutorum quoque. Modicus tamen situs nota morum est optimorum. Ad situm spectat quoque, ut uterque oculus in eadem linea recta sit constitutus, nec pupilla unius oculi magis in angulum alterius vergat, quam alterius: quippe quod inde strabismus oritur, turpe oculorum vitium. A palpebrarum conditione oculi aut nimium connivent, aut rigidi intentique constant, aut modice nutant. Notam morum laudabilium habent, qui mediocriter connivent: reliquorum alteri impudentiæ, alteri inconstantiæ indices sunt. A splendoris qualitate oculi sunt vel sicci, obscuri, tri-

stes,

ftes, severi, torui: vel læti, ridibundi, amœni, fulgentes, qui toti faciei gratiam conciliant. Augusto Cæsari nitidos oculos fuisse, auctor est Sabellicus, atq; ijs credi volebat aliquid divini vigoris inesse, gavisus, si quis sibi acrius intuenti, quasi ad fulgorem Solis, vultum demisisset. Aeneas Virgilij testimonio *lib. 1. Aen.* erat

Os humerosq; Deo similis. nanq; ipsa decoram
Cæsariem nato genetrix, lumenq; iuventæ
Purpureum, & lætos oculis adflarat honores.
Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flauo
Argentum, Pariusve lapis circundatur auro.

Herculem ex oculis igneum spirasse splendorem, ZeZes testatur *Chiliad. iij. Histor.* 105. Græcis ὄμματα πυρόεντα vocantur, ut patet ex *lib. vij.* Epigram. Græc. 145. Salmaci Nymphæ oculos Phœbæi æmulos splendoris adscribit Ovidius *l. 4. Metam.*

—— Flagrant quoque lumina Nymphæ
Non aliter, quam cum puro nitidissimus orbe
Opposita speculi referatur imagine Phœbus.

Enumeratas has particulas singulas seorsim mensurare, in vivente vix licet, nec ea res est impense necessaria: quoniam ijs dimetiendis oculi judicium, cujus præstantia artifex valere debet, sufficit. Oculi autem symmetriam in universum si scruteris, circino capias spatium à naso ad orbitæ partem vicinam temporibus; id quod invenies complere uncias binas cum dimidia, & quidem æquale distantiæ supercilij medij à parte palpebræ inferiori, ubi genæ committitur super eundem orbitę osseum circulum. Filo si rem committas, totum oculi ambitum sex unciarum esse comperies, & proinde æquare propemodum spatium à glabella ad menti apicem. Oculorum decem varietates totidem facierum iconibus exhibuit Cornelius Giradellus Cephal. Physiogn. Decade quarta. Aliquas habet etiam Io. B. Porta lib. Physiogn. hum. iij. toto.

CA

CAP. XVI.

Symmetria nasi.

NAsus Græce ῥὶν à fluxu nominatur, quod sordes capitis per ipsum expurgentur: item μυξωτὴρ à coryza seu mucore Hippocrati μύξα dicto, qui à cerebro excrementi forma per nares delabitur. Interiectus oculis nasus est muri instar, magnam vim obtinens reddendi faciem formosam ac deformem: cum faciei speciem nulla pars magis qnam nasus evariet. Vnde Galenus *l. xj. de us. part. viij. Si exiguum quiddam*, inquit, *de labijs aut nasi alis fuerit abscissum, dictum difficile fuerit, quam deformis facies tota sit futura*. Præbet nasus meatum spiritui, quem ea parte non minus, quam ore & reddimus, & accipimus. Sternutamus quoque naribus, quod signum augurale & unum ex spirituum omnium generibus sanctum & sacrum affirmabat Philosophus *l. j. Hist. Anim. c. xj.* Quin & olfactus nasi beneficio administratur, transeuntibus ad cerebrum hac via rerum odoratarum speciebus. Nec poterant nares alio loco aptius, quam sursum consistere, quod *omnis odor*, ut Tullius habet *l. ij. De nat. deor. ad superiora fertur, & quod cibi & potionis iudicium magnum earum sit, non sine caussa vicinitatem oris secutæ sunt*. Notavit Ill. Fortunius Licetus *l. De mund. & homin. analog. c. I. ex Danthis Alighierij Purgator. cantic. xxiij.* vocabulum HOMO in cujusvis hominis facie naturaliter signatum esse. Cum enim auctoritatibus *Quinctiliani l. I. c. vi.* & *A. Gellij l. ij. c. iij.* H litera vera non sit, sed aspirationis nota: proinde demta ipsa tres tantum remanent literæ. Iam duæ malarum eminentiæ, per superciliorum arcus coniunctæ superne cum naso ad labia protenso, repræsentant literam M antiquam: oculi duo O. O. referunt, curvaturis literæ M imposita. Vnde in vultibus hominum, cumprimis emaciatorum, ex his membris formatur figura M(O O), quæ mortalium nomen latino verbo exprimit.

Nasus commode dividitur in partem superiorem & inferiorem. Superior dorso constat, & lateribus: inferior orbiculo, columna, atq; pinnis. Dorsum ab intercilio recta ad orbiculum protenditur: latera oculorum angulo interno utrinq; ad pinnas usq; excurrunt. Estq;

hæc pars nasi superior, ob os subjectum immobilis: sicut inferior, cui cartilago tantum subest, moveri potest atque torqueri. Orbiculus est extremitas nasi, quæ ad latera pinnis seu alis, in medio columna sustinetur, qua nares distinguuntur, unde interseptum Gazæ, interfinium Isidoro, Græcis κίων dicitur. Orbiculum hunc aut apicem nasi dehiscere ijs, qui venerem exercere incipiunt, creditum est. Ratio videtur eadem quæ colli dilatati, quam vide capite vigesimo.

Proportio nasi circino inquirenda. Longitudo à glabella ad philtrum æquare debet latitudinem frontis, seu quod idem est, constare tribus fere uncijs sui anthropometri. Latitudo radicis seu spatij ab uno ad alterum oculum, unius sit unciæ; inferius sesquiunciam habeat tum distantia pinnarum, tum altitudo à philtro per columnam ad apicem orbiculi sumta: quæ symmetria si vitietur, nasi oriuntur variarum formarum, quas legere licet apud Camillum Baldum, & Fontanum *comment. in Arist. lib. Physiognom. cap. vj.* & intueri pictas apud Cornelium Giradellum Bononiensem *Cephalolog. Physiogn. decad. v.* itemque apud Io. B. Portam *Physiogn. human. l. ij. c. vij.* Nos, cum figuris omnes differentias exhibere in præsenti non liceat, stylo breviculam præcipuarum dare delineationē conabimur.

I. Nasus *ingens* est, *qui* & longitudine, & latitudine, & altitudine mensuram naturalem excedit. Tali præditos, cum aliena nimis acriter judicare observassent Physiognomonici, ad Rhinocerotis naturam retulerunt, animalis callidi atque alacris. Hinc Martialis:

Et pueri nasum rhinocerotis habent.

Nasutum vero tum magno instructum naso, tum reprehensorem notare, Martialis in hunc sensum epigramma elegans testatur.

Nasutus sis usq; licet, sis deniq; nasus.
Quantum noluerit ferre rogatus Atlas.
Et possis ipsum tu deridere Latinum:
Non potes in nugas dicere plura meas.

Pertinet huc Angelus Politianus, aliorum nasutus irrisor, sui venustus encomiastes: cujus effigiem vide apud Portam.

II. Nasus *parvus*, qui ternis deficiens dimensionibus debitam quantitatem non assequitur. Magno pejor est, cum inconstantis consilij homines indicet, Polemoni Atheniensi Philosopho *lib. De nat. sign. interpret.* atq; Adamantio.

III. Na-

III. Nasus *incurvus* is est, qui mox à fronte curvari incipit, rostri instar corvini. Impudentiam notat, & rapacitatem Aristoteli in Physiogn. quibus vitijs corvi celebrantur, taurorum oculos confodere ausi. Incurvus Catilinæ nasus erat, qui avaritia atque impudenti sua ambitione Romanis multa damna intulit. Adi Cœlium Rhodiginum *l. viij. c. ij.*

IV. Nasus *aduncus*, qui sub fronte mediocri gibbere incurvatur, ad modum rostri aquilini, cum bona partium articulatione. Ad aquilas refertur, & magnanimitatem significat. Adunco naso magnus apud Persas honor in eligendo rege: cum Cyrum tali præditum fuisse, non quod revera pulcher sit, Xenophon testatum reliquerit, ac Plutarchus tum in Apophthegm. tum Polit. Habuere quoque aduncum nasum Artaxerxes Magnus, Demetrius Gryphus apud Iustinum; Neoptolemus apud Daretem Phrygium, Sergius Galba apud Suetonium, Constantinus M. apud Zonaram. Qubus Porta l. c. addit Georgium Scanderbegum immortalis nominis heroem, Ismaelem Sophum Persarum regem, Mahometem Secundum, Selinum Bajazetis filium, & Solimanum Selimi filium Turcarum Impp. bellicosissimos & liberalissimos.

V. Nasus *incurvus* est, qui sub glabella in valleculam depressa incipit, & arcus instar flectitur, fronte in similem convexitatem protuberanre. Hanc formam caput galli gallinacei exquisite refert, ut inspicienti patebit. Libidinosos notat & in quamlibet veneris enormitatem proclives. Silenos istiusmodi naso finxerunt olim, atque Satyros.

VI. *Crassus in dorso*, ad boves refertur. Argumentum segnitiei & stupiditatis. *Crassus in extremo*, suum proprius est, & immunditiei hominem arguit. In mucosum & obesioris nasi hominem jactavit scomma hoc Cratinus Comicus: ὔλιζε τὰς ῥῖνας. Quod si ad crassitiẽ nasi pustulæ rubentes accesserint, qualibus potatores insigniri solent, maximopere augetur turpitudo. Græcum vulgus credebat eas ex mendacijs ortum ducere: unde ψεύσματα dicebantur. Propterea amasius apud Theocritum indicaturus, de amica se nihil mentiturum: Non fore, inquit, vt naribus suis ψεύδεα seu mendacia innascantur.

—— ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν
Ἀρμάξ εκ ἀναφύσω.

VII *Acutus in extremo* est, qui à dorso progrediendo sensim attenuatur. Canibus tribuitur domesticis, qui iracundi, & peregrinis latratu molesti sunt, aut morsu. Philocrati talis erat figura nasi, unde à Plauto tanquam iracundus introducitur.

VIII. Nasus *aviculatis* est plane subtilis, in acutissimam desinens extremitatem. Ad aviculas refertur, quibus rostrum subtile: earundemque naturam instabilitate æmulantur, quibus nasus hujusmodi contigit.

IX. *Rotundus cum extremo obtuso*, cui dorsum rotundum, orbiculus obtusus. Talis leonibus. unde jactantiæ index, & roboris.

X. Nasus *simus*, unde cognomina Simonum, & Silonum, ille dicitur, cujus dorsum plane depressum est, columna ante pinnas extante. Simijs datus est istiusmodi, quorum apud Indos certum genus in fœminas tanto amoris stimulo fertur, ut in civitates non adducatur. Cervis non multum absimilis, qui & ipsi certo tempore adeo venere exardescunt, ut insaniant. Plato in Theæteo Socratem simo naso fuisse narrat, nec effugisse luxuriæ notam: id quod etiam de Ioanne Ruellio Gallo botanices peritissimo & magni nominis Medico asseverat Io. B. Porta l. c. Sunt qui credant, Horatio Cocliti id nominis obtigisse, non quod oculum alterutrum bello amiserit: sed quod nasus ipsi sub fronte ita depressus, demissusque erat, ut nullum fere inter oculos discrimen extaret, ipsaq; supercilia commixta inuicem, confusaque fuerint. Cyclops itaque dum appellandus esset, corrupta loquendi consuetudine factum, vt Cocles diceretur. Theophrastus Eresius in quendam Cassandri amicum simis naribus hoc sarcasmo lusit: *Miror oculos tuos non canere, quia ipsis nasus additus est fistulæ speciem præbens.* Plutarchus in Sympos. & Diog. Laertius *lib. v. cap. ij.*

Ad *nares* quod attinet, illis suæ quoque sunt differentiæ. *Patulæ*, quales taurorum equorumque generosorum, fortitudinis & alacritatis indicinæ sunt, *Strictæ*, angustæ, pilosæ, rotundæ neutiquam probantur. Adeoque nasus ille erit laudabilis, qui modesta longitudine & latitudine à fronte paullatim descendendo assurgit, foraminibusque mediocriter patulis ac depilibus terminatur.

CAP. XVII.

CAP. XVII.

Symmetria labiorum, & menti.

E Partibus faciei anticis restant *labia* atque *mentum*, adeo coniuncta, ut videri una pars possit, unicoque proferenda nomine, si suppeteret. Apparet etenim, & præcipue in ridentibus, ruga circularis, à pinnis narium per genas deorsum sub mentum ducta, separans partes adjacentes à labijs atque ipso mento. Filo si complectaris hunc circulum, decem æquabit uncias: sin anthropometro distātiam eius à narium columna ad menti apicem explores, unam tertiam habebit totius faciei longitudinis. Rictus Iuvenalis *Satyr.x.* & Martialis *lib.iij.* videri posset, qua voce eam faciei partem designarunt, quæ in homine ridente aut ringente lineis quasi terminatur. Græcis σέσηρος vocata est, à σείρειν, quod est, os in rugas diducere. Atqui, num *rictus* vocabulo mentum simul comprehenderint auctores isti, incertum est. Vnde nos auctoritate destituti, receptis uti nominibus, & de labijs, mentoque seorsim agere cogimur.

LABIA, aut labra Homero eleganter ἕρκος ὀδόντων, septum dentium dicuntur, quorum deformitatem valli instar contegunt. Termini labiorum quatuor sunt. Sursum, columna nasi: infra, menti confinia: utrinque genarum circulus, in ridente magis conspicuus. Dividuntur labia in superius & inferius. Vtrumque sua constat parte rubente, quæ proprie *labium*: & non rubente, quæ recentioribus *prolabium* nuncupatur. Pars rubens pilos produxisse nunquam visa est: prolabium in viris barbam emittit. Portiones barbæ, quæ in prolabio superiori, utrinque crescunt, mystaces nominant: Iuvenalis alas, similitudine ab avibus desumta. Eas lacuna intercedit imbricata, quam φίλτρον Pollux atque Ruffus Ephesius, quasi amoris illicium, sulculum alij appellant. Prolabio inferiori quæ innascitur barba, generis nomen retinet: nisi ad imitationem Iuvenalis, caudam vocare placuerit.

Labia si committuntur invicem, eam figuræ speciem repræsentant; quam Græci προσόμιον, quasi *anteos* dixerunt, angulis utrinque fi-

nitum: sin disjungantur, *Oris* formant hiatum, in varias mutabilem figuras. Sunt quibus ex consuetudine perpetuo labia, stultitiæ celebrato argumento, hiant: sunt quibus dormientibus saltem id accidit. Nonnullis labia convelluntur, vnde variæ oris torturæ, seu spasmi ortum ducunt. Sic loquentibus indesinenter oris forma mutatur, præsertim si cum fervore sermo fiat. Ore diducto dentes apparent, gingivæ, lingua, palatum, columella: quorum membrorum explicatione tanquam ab instituto nostro alieniore supersedeo. De dentibus tamen observandum, ab ipsorum diversa commissione variari situm menti atque labij inferni. Mordendo enim solum æqualiter committuntur superiores inferioribus: alias extant aut superiores occultatis pene inferioribus, aut inferiotes tectis parumper superioribus. Illud magis naturale: hoc minus, quia mentum nimis exseritur.

Labia alijs sunt crassa, unde labeones, labrones, ac chilones nominantur, qui plerumque insipientes & hebetes. Alijs tenuia, quæ facundiam, sed & fraudes ac impotentiam denotant. Ratione coloris, livida aut pallida non tantum pravam valetudinem: sed pravos & invidos mores designant. Color roseus aut purpureus optimus. In quem sensum dicebat Apulejus: *Olli purpurea delibantes oscula, clemente morsu rosea labella vellicant*. Insuper labia oportet esse æqualia, & æqualiter sibi invicem commissa. Quod si superius prominet, hi prudentiores Adamantio judicantur, & ad alcem referuntur à Porta *lib. ij. c. x*)x. cui adeo propendet labrum superius, ut nisi recedens in posteriora vestigia, pasci non queat, teste Solino. Pausanias sagacissimum animal esse dicit, & hominis odore per longinquum intervallum percepto in foueas & profundissimos specus se abdere. Aesopus tumenti & prominulo labio pingitur, & prudentiæ laudem fabulis suis meruit. Leoni exilia labia in ore maguo, superiore tamen extante; vt & canibus venaticis ac molossis: hunc quibus similis constitutio istarum partium, magnanimi existimantur, ac fortes. Sin inferius labrum promineat, præcipue cum crassitie, velut asinis, simijsque: hi fatui, imbecilles & flagitiosi. Quibusdam à natiuitate labia bifida sunt ac bisulca, ad morem leporinorum labiorum: id quod vitium periti manus Chirurgi emendare valet.

Ipsa autem labiorum commissura seu *prostomium*, alijs longum est, alijs arctissimum, alijs modicum. Os magnum bellicosi, & audacis

indi-

Judicium Auctori l. ad Alexandrum. Valde tamen dissectum os, quale arietibus, stolidi, atque impij hominis signum. Os angustum effœminatum ostendit, cum & Helenam pusillo ore fuisse Dares memoret. Medium hic, ut ubique, optimum. Exit per os anima seu halitus, cujus odor in hominibus perfecte sanis aut bene olet aut saltem non male: in quibusdam impurissime fœtet, nec levi pravorum morum argumento. Eius rei exemplum sit Aemylius, in quem Catullus sequenti epigrammate invehitur:

Non, ita me dij ament, quicquam referre putavi
Utrum os an culum olfacerem Aemylio.
Nil immundius hoc, nihil est immundius illo;
Verum etiam culus mundior & melior.
Nam sine dentibus est; hoc dentes sesqui pedales,
Gingivas vero Plexemi habet veteris.
Praeterea rictum, qualem defessus in æstu
Mejentis mulæ cunnus habere solet.

Mensura labiorum talis est. Si filum per circumferentiam labiorum uniuersam ducas, viij. id æquabit uncias. Prostomij vero solius longitudo ab angulo uno ad alterum, si circino capiatur, binarum erit unciarum. Spatium à narium columna ad medium prostomium unciam unam fere habet, similisque ad menti initium mensura.

MENTVM ab eminendo dictum volunt, quod à gula emineat: aut à *memento*, quod ejus inter recordandum aliquis usus esse videatur, sicut occipitis, quod scalpi quibusdam ad excitandam reminiscentiã consuevit. Sustinetur ab acie maxillæ inferioris, quæ in alijs latior, in alijs magis acuminata: quam varietatem menti diversa sequitur forma. Etiamsi enim mentum semper rotunditatem aliquam præ se fert: tamen ea nunc major, nũc minor est. Hinc acutũ penitus mẽtum quibusdam, & isti in iracundiam propensi judicantur: nonnullis orbiculare est, animi effœminati indicio. Alijs latiusculum, foveaq; impressa ornatum, quæ si levis fuerit, laudabiles & gratiosos mores significat: sin altius exculpta, ut mentum quasi duplex appareat, non probatur. Iulio Polluci τύπος, typus nuncupatur. Præterea mentum quibusdam majus ita, ut labijs decedat tantum, quantum ipsi adijcitur. Hi ad mulieres referuntur, quæ non malæ sunt, sed loquaculæ tamen & dicaces. Esto igitur mentum laudabile nec bifidum nimis, nec acutum, nec quadratum, nec orbiculare penitus; sed in-

ter-

ter hæc omnia medium servans. Suadet hic loci commoditas, ut de barba menti decore verba faciamus: verum & capillorum & barbæ crescendi indeterminata libertas, cum sub rationem symmetriæ nullo modo cadat, alienæ isthæc curæ committimus.

Menti symmetria exploratur anthropometro, vel filo. Illud mento unciam unam tribuit, aut paullo plus: ita tamen ut spatium à narium columna ad menti apicem trium semper unciarum sit, quantumque labia deficiant, mento accedat. Videntur enim hæ particulę esse ex acervo proportionum ἀῤῥήτων, ut loquitur M. Aurel. Severinus *Zootom. Democrit. part. ij. c. xxij.* Filum à labijs per mentum deorsum ad bucculam usque ductum, binas continet uncias: transversim vero per marginem maxillæ inferioris, binas cum dimidia, quæ est gemina menti latitudo: toti mento circumdatum octo uncias exhibet; adeoq; æquales sunt peripheriæ oculorum, labiorum, ac menti.

Conferatur Cornelius Giradellus *decade vi. & vij.* quibus differentias labiorũ ac menti affabre pinxit, ut & Io. Bap. Porta *l. ij. Physiogn. human. c. xi. xij. & xx.* Venustam proportionem pollicis ad labia & mentum proposuere Petrus Messias Hispanus *in Sylva variar. lect.* & Hieronymus Montuus *Practicæ Medicinæ part. v. c. viij.* Si enim pollicem ita labijs mentoq; applicemus, ut apice columnam contingat, sentiemus procondylum medio quadrare prostomio, condylum ad summum terminari mentum.

CAP. XVIII.

Symmetria genarum.

PArtes faciei laterales duplices sunt: Genæ, & Auriculæ. GENAE vocabulum ambiguum. Priscis palpebræ erant, recentiorum quibusdam cum malis confunduntur. Nos genarum nomine intelligimus totam illam faciei partem, quæ oculis subest, & intra aures ac nasum ad mentum usq; & laryngem extenditur. Ex Græco γένυς nomen accepisse videtur, non à generandis pilis, qui genis innascuntur: nec quod per ipsos genera marium fœminarumque, & qui perfectæ ætatis atq; imperfectæ sunt, distinguantur, ut habet

Casp. Bauhuinus *l. de ext. part. cap. vi.* Frivolæ enim hæ sunt allusiones, non etymologiæ.

Simplex apparet hæc pars ex se, sed ex usu auctorum duplex est. Diuiditur enim & Hippocrati, & Aristoteli *l. b. Physiognom.* in superiorem, cui superior maxilla: & inferiorem, cui inferior sub jacet.

Superior speciali nomine apud Græcos μῆλα, Latinis *Mala*, quoniam mali instar ætate florente rubet, appellitatur. Hippocrati κύκλος προσώπε, circulus faciei, quod os processus Zygomatici eminentiam, quæ rotunditate sua circulum æmulatur, efformat. Pudoris sedem Plinius in ipsa locabat, quod erubescentibus mala cumprimis sanguine suffuso coloretur. *Malas & nasum*, inquit Galenus *l. x. de Us. part. cap. xiv. natura pilorum expertia ac nuda reliquit. Sylvestris enim eo modo ac fera facies tota fuisset, hautquaquam animali mansueto ac politico conveniens.*

Inferior genæ pars, quæ mandibulæ respondet, labijs compressis inflari spiritu potest, & *bucca* proprie dicitur Horatij & Persij auctoritatibus. Hic sono quoque, qui ex inflatis buccis prorumpit, fictitium Scloppi nomen indidit *Saty. v.*

Nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas.

Sunt, quorum bucca inter ridendum foueam ostentat, quam Veneris umbilicum appellant. Martiali gelasinus dici videtur *l. vij. epigr. xxjv.*

Nec tibus ipse juvat morsu fraudatus aceti:
Nec grata est facies, cui gelasinus abest.

Protenditur bucca ad laryngem & mentum usque, ubi dextræ cum sinistra sit coniunctio: quæ pars in macilentis plana est, in carnosis protuberat, & à Suetonio *buccula* videtur appellata. Bucca in viris, quo venerabundi magis apparerent, magno pilorum proventu ornatur, in fœminis rarissimo & pessimo exemplo. Lanugo tamen plerisque non deest eminus inconspicua: unde duodecim tabularum interdicto nefas est, radi genas fœminarum, auctore Plinio *lib. xj. c. 37.* Cui consentit Cicero 1. *de Legibus*, dum ait: *Mulieres genas ne radunto.*

Mensurantur genæ filo hac ratione. A trago ad pinnam nasi quinque unciæ intercipiuntur. A prominentia malæ dextræ si filum per bucculam ducatur ad prominentiam alterius, illud spatium xij. oportet esse unciarum. Ab hac proportione si recedatur, oriuntur variæ

genarum formæ. Crassæ & carnosæ inertiam vinolentiamq; denotant: immo omnis vultus plenus & crassus, si Portæ credimus *l. ij. Physiogn. human. c. p.* ignarum & voluptatibus deditum significat. Graciles, quales æluris ac simijs, vafritiei, inuidiæ & rapacitatis indices. Rotundæ dolosos, oblongæ nugaces monstrant Ioanni Padovanio Veronensi *lib. De singul. hum. corp. part. signific. cap. viij.* Genæ contractæ in tristi facie, stultitiæ: in hilari, certum adulationis signum. Plura vide apud Physiognomonicos, qui docent, genas hominis Europœi bene temperati & commensurati nec nimis carnea mole prominere, nec macie strigosas esse: sed modico tumore elevari, cute superinducta albicante, quæ rubore sanguineo eleganter sit perfusa, ut ebur purpura tinctum videatur. Sic Homerus Iliad. *vj.* vers. 141.

ὡς δ' ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μιήνῃ
Μῃονὶς, ἠὲ κάειρα, παρήϊον ἔμμεναι ἵππων.

Id expressit Virgilius *l. xij. Aen.* de genis Laviniæ lachrymantis:

Accepit vocem lachrymis Lavinia matris
Flagrantes perfusa genas, cui plurimus ignem
Subiecit rubor, & calefacta per ora cucurrit.
Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Si quis ebur, vel mista rubent ubi lilia multa
Alba rosa: tales virgo dabat ore colores.

Lucianus in Dialog. candorem faciei neutiquam laudari testatur, ἢν μὴ ἐπιτρέπῃ αὐτῷ καὶ τὸ ἐρύθημα, nisi rubor admixtus eam ornaverit. In puellis suis colorem hunc genarum passim extollunt Ovidius, Tibullus, Propertius, alij, quorum versus huc singulos transferre longum foret.

CAP. XIX.

Symmetria auricularum.

AVriculas rectius partes, aut saltem terminos esse faciei, quam capillitij, superius ostensum fuit: in presenti, quæ ad ipsarum symmetriam spectant, expendenda veniunt.

Aures ab audiendo aut hauriendo sono dictas volunt: cum sint auditus

ditus organon, non tamen spirationis, quod de capris credidit Alcmæon apud Arist. *l. 1. Hist. Anim. c. xi.* Sunt autem totius organi duæ portiones. Interna admirandis tornata gyrulis intra cranium latitat, & processu continetur petroso: cujus consideratio aliorsum pertinet. Exterior oculis patet, & speciatim *auricula*, nec tamen diminutiva vocis significatione dicitur.

Loco corporis eminenti sitæ sunt auriculæ, & quidem in eodem cum oculis orbe, *Arist. l. c.* ad sonum facilius recipiendum, qui teste M. Tullio *lib. ij. de Nat. deor.* in sublime sua natura fertur. Præterea non anterius ipsas natura locavit, sicut oculos: quoniam non modo in directum audire, sed & undiq; debebamus, Aristot. *lib. ij. de part. anim. c. x.* Cartilagineæ factæ sunt, ut flecti valeant. nam si osseæ rigidæq; forent, pileo aut galea commodo non uteremur: si carneæ penitus ac pendulę, vocis ingressum liberū sibi ipsæ præcluderent. Immobiles soli homini putat Aristoteles *l. 1. Hist. Anim. c. xi.* Galenus tamen exiguum quendam atq; obscurum motum ipsis non negat *l. xi. Vs. part. c. xij.* Binæ numero factæ sunt, quo læsa una frui altera queamus, tanquam membro summe necessario, & quod ad tutandum animal semper patet, etiam dormitantibus oculis. Reminiscentiæ consecratæ sunt ab antiquis: unde familiaribus aures vellebant admonitionis specie, id quod à Cynthio sibi factum prædicat Virgilius Eclog. vj. Sceleratis aures abscindere leges jubent, ut vitandorum flagitiorum recordentur: quam consuetudinem vetustam esse patet ex Homeri Odyss. *xviij.* vbi Antinous minatur, Irum à se missum iri ad Echetem regem,

Ὅς κ' ἀπὸ ῥῖνα τάμῃσι καὶ οὔατα νηλέϊ χαλκῷ,
Μήδεά τ' ἐξερύσας δώῃ κυσὶν ὠμὰ δάσασθαι.
Qui nares ipsi ferro truncabit & aures,
Crudaq; projiciet canibus rescissa pudenda.

Eandem pœnam luit Melanthius ex grege procorum, ob facinora in aula Penelopes absente Vlysse patrata, *Odyss. xxii.* Pie vero, an impie ab eodem Homero *Iliad. xxi.* fingatur Laomedon minatus Neptuno atq; Apollini ob postulatam mercedem, utriusq; aures à se ferro abscissum iri, judicent alij.

Partes habent auriculæ tanto artificio cælatas, ut Galenus *l. 1. c. xiij.* de pulchritudine & ornamentis, quæ natura membris præter utilitatē necessariam superaddidit, verba faciens, excavatos concinne

auricularum anfractus exempli loco proponat: comparando naturam artifici, qui phialæ confectæ aut hederam, aut vites flexuosas, aut cyparissum ad ostentandam peritiam insculpit. Aristoteles *l. 1. H ß. Anim. c. xi.* Ωτὸς δὲ μέρος, inquit, τὸ μὲν ἀνώνυμον· τὸ δὲ λόβος. Auris pars altera innominata, altera lobus. Gaza paraphrastice reddidit: *Auris pars exterior, cui nomen auriculæ, parte constat superiore, Pinna: inferiore, Fibra.* Quæ tamen vocabula vix obseruantur hoc significatu ab alijs scriptoribus usurpata, cum plereq; partium illarum nomenclaturæ valde sint obscuræ & incertæ. Nos secuti diligentiam Anatomicorum, in latere auricularum interno septem numeramus particulas, quæ sua flexione in externo latere alias quidem, sed anonymas formant. Sunt autem tres illarum classes: eminentiæ, cavitates, appendices. Eminentiæ duæ sunt, Helix, & Anthelix. *Helix* est circulus ille externus, qui ex Concha ortus totam fere auriculam ambit, & ad lobum terminatur. *Anthelix* ipsi oppositus in eadem Concha, sed sub Helice occultatum initium sumit, & circumlatus prope lobum finitur. Cavitates sunt totidem: *Innominata* ab utraq; eminentia sepitur, *Concha* introrsum vergit ad meatum auditorium, in cujus principio cerumen, seu sordes flavæ colliguntur. Appendices ternæ sunt: duæ duriusculæ, mollis unica. Quæ temporibus adhæret, *Tragus* & latine hircus dicitur, quod interdum pilis emissis barbulam hirci imitetur. Ei opponitur *Antitragus*, facto quasi sulco inter utrūq;, qui ζυγὸν Herophilo dicebatnr. *Lobus* denique ima auriculæ pars, qua nihil in humano corpore lentius aut flexibilius, cum nec osse rigeat, nec cartilagine aut nervis intendatur. Vnde in proverbium abijt: *Auricula infima mollior*. Ciceroni *lib. ij.* ad Quintum F. ansa auriculæ, Iulio Polluci in Vocabulario τέττιξ nominatur, quod Atheniensium indigenæ cicadas ea parte in libertatis signum, perinde ut nostrates fœminæ elenchos margaritasve appendere solebant. Arabum mulieres ingentibus annulis aures detrahere, immo in narium pinnis quoque eos gestare, refert venerandæ Vir memoriæ Ioa. Veslingius *Syntagm. Anatom. cap. xvj.*

Hæ partes auriculam constituunt, cuius mensura circino aut filo capitur. Circini pedem unum si summæ auriculæ parti applices, altero ad lobi extremitatem usque extenso, longitudinem trium fere unciarum in corpore bene proportionato invenies: latitudo à tragi radice ad medium helicem, duarum erit unciarum . Filum in

auriculæ ambitu circumtensum, uncias æquabit octonas.

Contra quam proportioné quæ peccant auriculæ, vitiosæ sunt. *Magnæ* notant bonam memoriam Auctori lib. ad Alexandrum, sed simul fatuitatem, præsertim si flaccidæ pendeant: unde Flacci cognominati. Sed & arrectæ ultra modum, stultitiæ indices sunt, *Arist.* I. *Hist. Anim.* xj. Spectabiles hac parte sunt asini, quare Persius:

Auriculas asini quis non habet?

Hinc stolidis aut ex inertia delinquentibus auriculas asini ostendere solent, quas imitantur protensis indice & auriculari digitis. Ad quod allusit idem:

O Iane, à tergo cui nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.

Decantatæ sunt Midæ regis Phrygij asininæ auriculæ, itemq; Fanesiorum sive Sacmalorum, ut Pomponius Mela vocat. Istis enim gentibus auriculæ in tantam magnitudinem excrescunt, ut totum corpus ijs vestium modo contegere valeant. Strabo ipsos ἐνωτοκοίτες appellat, quoniam auribus inter dormiendum strati vice utuntur. Idem recenset Plinius *l. jv. Hist. Nat. c. xiij.* *Parvæ*, quales simijs, malignos, libidinosos, fures & veteratores indicant Philosopo, tum lib. Physiogn. tum l. ad Alexandr. In statu morboso aures frigidæ, pellucidæ, contractæque perniciem minantur, Hippocrati *Sect. ij. Coac. prænot.* 192. *Longæ* & angustæ invidiam, *rotundæ* indocilitatem arguunt. *Infractæ* seu parum exculptæ, cuiusmodi capris tribuit Plinius, imperfectionis & stupiditatis notæ. *Exculptæ*, docilitatem significant, cum curiosam formatricis operam ostẽdant: immo quo magis imbricatæ quasi grundis, intusque anfractu longiore intortæ, eo melius auditum administrant, testimonio Philosophi *l. v. de gener. anim. c. ij.* Sic à levitate aut pilositate auricularum, præscita quidem morum haberi negat idem *l. j. Hist. anim. c. xj.* ad audiendum tamen aptissimas esse, quæ medium inter utramque tenent.

Auriculæ itaque laudabiles, quantitate sunt mediocres, nec oblongæ nimis, nec nimis rotundæ, hirsutæ parum, & quæ capiti decenter applicantur. Istiusmodi Augusto Imp. fuisse ex Suetonio colligitur, cum mediocres ipsi aures attribuat. Atque hæc de capite, eiusque singulis partibus.

CAP. XX.

Symmetria colli.

COllum à colendo Grammatici nominatum volunt, quod hæc præcipue pars torquibus ornetur, ac monilibus. Cervix etiam, sed dubia significatione appellatur: quin immo plurimæ colli particulæ incertis obnoxiæ titulis. Itaque nos sepositis illis, quæ circa etymologias versantur, controversijs, ex rebus ipsis rerum petemus nomina.

Collum ergo vocamus, *quid inter pectus & faciem est*, ut loquitur Philosophus j. *Hist. animal. xij.* seu partem illam teretem, quæ à thorace sustinetur, caput ipsa sustinet. Quorsum igitur referendum sit, in controversiam venit. Vertebrarum continuata series ad thoracem pertinere suadet: proportionis ratio, capiti adjudicat, ne quid dicam de pulchritudine, quæ ex coniunctione utriusque partis oritur, cum caput absque collo videre subturpe sit. Diuiditur collum in partem anteriorem, posteriorem, & laterales geminas.

ANTERIOR pars ἀνθερεών, Aristoteli λάρυγξ, Gaza guttur interpretatur, etsi & hoc verbum ambigui sit usus. *Guttur* ex instituto nostro in nodum & jugulum dividemus. *Nodus* à capite asperæ arteriæ seu larynge formatur, & si nimis protuberet, jlocaliter Pomum Adami nuncupatur. *Iugulum* cædis locus, est lacuna illa, quæ ad clavicularum conjunctionem, adiuvantibus musculorum mastoideorum tendinibus effingitur.

POSTERIOR colli pars *ceruix* vocatur, quæ ab occipite initio sumto ad processum spinatū septimæ colli vertebræ pertingit. Imbricata hæc pars apparet ob musculorum utrinq; adjacentium eminentiam, unde cavum seu fovea cervicis vocatur, barbaris etiam nucha. Et quoniam in motu capitis tenditur, tendo quibusdam dicta fuit, auctore C. Bauhino *l. de extr. part. c. jx.* Interpres Homeri ad Iliad. ε. τὸ κοῖλον τοῦ τένοντος, cavitatem tendinis vocavit.

LATERALES partes anonymæ sunt apud Latinos, Galeno ἰσθμίδες

com. j. *in lib. de ess.* & Ruffo Ephesio *l. de part. hom. nomenclat.* Exortæ pone lobum auriculæ ad tuberculũ processus mammiformis, ubi parotidum sedes, deorsum ad summum humerum, quo loco claviculæ acromijs committuntur, excurrunt.

Partium harum symmetriam exploraturus, duplici iterum via erit progrediendum. *Anthropometron* homini debite locato anterius & posterius applicatum, duas monstrabit gutturis & quinque cervicis uncias, adeo ut caput cum collo sextam totius corporis partem adæquet. Quod si homo non recta prospiciat, sed versa in cœlum facie, elongabitur guttur ad uncias quatuor, & è regione cervicis longitudini binæ adimentur. Latitudo colli seu diameter parte superiori, qua capiti adhæret, quatuor unciarum est: inferior, qua brachijs & thoraci committitur, denarum. *Filo* ad epomidum mensurationem utitor, quarum extensio à parotide ad humerum septem æquabit uncias. Circumferentia colli integri sub larynge, pedis esto unius, & duarum unciarum.

Ex hac commensuratione manifestum evadit, quid collum crassius aut tenuius, longum aut brevius sit. *Crassum*, sine tamen vastitate, roboris indicium statuitur, exemplo leonum ex Aristotelis *l. Physiogn. c. vj.* unde Hippocrates *vj. Epid.* j. de capite acuminato præditis sermocinatus: *Si validam*, inquit, *cervicem habent, robusti erunt tum quoad alia membra, tum ossibus.* Quales enim sunt colli vertebræ: tales & thoracis, & lumborum, & ossis sacri, si quidem natura proportionis leges observavit, esse consueverunt. Atqui & musculos tum oportet esse magnos, ut movendis ossibus magnis pares esse possint. Magni musculi requirunt magna vasa, quibus sibi & spiritus & alimentum subministrentur. Unde conjectura sapienti colligitur, robustum collum totius corporis indicare robur. Constantino M. tale fuisse Zonara refert, cum latis humeris: inde cervicosus dictus. Hi iracundia incitati taurorum æmulantur impetum, quem reprimere nullus metus potis est. Crassities tamen colli, quæ non ab ossium firmitate aut toris musculorum compactis, sed à nimia pinguedine, velut in suibus, proficiscitur, stolidum hominem, sordidumque gulonem arguit. Claudius Cæsar opimis fuit cervicibus, & maxime ignarus: quamobrem Antonia mater ejus dicebat, ipsum hominis portentum esse, inchoatum à natura, non absolutum. Neroni quoque obesa cervix, ex Suetonio.

Collum *tenue*, quale cervis, imbecillitatem exemplo Polyxenę apud Daretem: sed una ingenij acumen, Tullij exemplo significat, qui collo tenui, corpore infirmo, at ingenio fuit subtilissimo. Quod si *gracile simul, & longum* fuerit, cujusmodi aviculæ ostentant, id timiditatẽ garrulitatemq; designat, exẽplo C. Caligulæ, quem Suetonius gracilitate maxima fuisse cervicis & crurum refert. Erat autẽ nimium pavidus & vitiosus, & adversus barbaros cum trans Rhenum iter faceret, dicente quodam, non mediocrem fore consternationem, equum conscendit, & moræ impatiens aufugit. Mirum quod Plinius observavit *l. xi. c. iij.* longa crura esse, quibus longa colla. id in ciconiis, gruibus, ardeis, cervis & in hominibus quibusdam verum experimur. Isocrates *in Panegyrico Helenæ*, ipsam scribit existimatam ab olore genitam, quod collo esset oblongo & candido. *Virginum collum* post primæ noctis venerem crassescere, vetus fama est: unde collata utriusq; diei mensura, qualem sponsus se gesserit, divinare ausint. Meminit hujus rei Camillus Baldus *com. in Arist. Physiogn. part. jv. apotelesm. xxxv.* Spigelius *l. j. de hum. corp. fabr. c. vij.* ad totum corporis habitum id referendo, scribit: *Inter fæminas virgines graciliores fere sunt, quia post congressum crassiores evadunt, venis universi corporis in complexu venereo à calore exagitato dilatatis, id quod spatio vel unius diei post coitum statim advertere licet.*

Collum *breve*, quale lupis, hyænis, accipitrumque generi, calliditatem, insidias ac rapacitatem indigitat: vitia scilicet, quibus bestiæ istæ obnoxiæ sunt. Collum *fixum*, obstipum, atque ita erectum, quasi per corpus veru esset adactum, superbiam & contumaciam ostendit: *fractum* vero, oppidoque inclinatum, hominis simplicis & cogitationibus occupati argumentum. Laudatur *leviter inclinatum*, quale Messiæ nostro Nicephorus *l. j. c. ult.* fuisse prodidit: *Collum*, inquit, *sensim fuit declive, ita ut non arduo, & extento nimium corporis statu esset*. Si ad dextram parum inclinet, veluti Alexandro Macedoni, referente Plutarcho in ejus vita, prudentem studiosumque signat: sin ad lævam, indicium id esse volunt adulterijs deditι.

Præterea *nodus gutturis* nimis protuberans, hominem sapientem quidem, & sublimia meditantem: sed suspicacem simul, & quandoque difficilem, bibacemque indicat. In fæmellis prorsus improbatur. *Cervix aspera*, seu cujus spinæ valde prominent, asperis mo-

tibus,

ribus præditum, iniuriosum, insolentemque, relatione ad ipsos facta, denotat.

Denique ut, quæ hactenus dicta sunt, luculentiora evadant: capitis cum collo symmetricam effigiem, qualis in plano exhiberi potest, hic omni ex parte, si placet, intuere.

Caput cum collo symmetricum, parte anteriore, laterali et postica.

CAP. XXI.

Symmetria brachij.

Collum thoraci & brachio annectitur: unde, utrius suscipienda tractatio prius sit, dubium. Receptus Anatomicorum ordo artuum expositionem post absolutas tres corporis cavitates quas vocant, non sine ratione instituit: imitantur hos plerique eorum, qui Anthropologias conscripsere. Aristoteli in Physiognomonicorum libello, ubi præscita hominum ex membro-

rum

rum signis collecturus erat, à pedibus ordiri placuit, & inversa serie ad caput ascendere. Nobis, quibus symmetria membrorum primario proposita, symmetra magis visa fuit illa methodus, qua corpus & in universum, & membratim, à capite ad calcem descendendo, mensuratur. Hanc ne deserere videamur, aut ab abdomine ascendere denuo cogamur, maxime opportunus erit hic locus explicandæ proportioni brachij: quo postea non interrupto ordine per thoracem, abdomenque ad pedes provehamur.

Nominum, quibus artus superiores, eorundemque partes insigniuntur, maxima est confusio tam apud Græcos, quam Latinos auctores. Totum membrum ab Aristotele βραχίων, à Galeno sæpissime χείρ, Gazæ ulna interdum dicitur. Confer Casparis Hofmani commentaria in Gal. *l.* I. *de usu part. num.* xj. Nos Celsum secuti *brachium* vocabimus, dividemusque in tres partes tribus junctas articulis.

Prima & maxima pars Aristoteli ἀγκών, Galeno βραχίων, Humerus Celso, Gazæ Agilis nominatur. Nos cum Ovidio LACERTVM dicemus, qui *lib.*j. *Metamorph.* quasi partes brachij carmine complexurus, ita canit:

—Laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos.

Lacerti articulus superior, quo scapulæ & clauiculæ committitur, Philosophi ὦμος est, Humerus Plinij. Fortes sunt, quibus lacerti torosi & compacti adeo, ut musculi colliculorum ritu inter quasdam quasi valleculas non nihil assurgant. Maro *l.v. Æn.* nautis tales videtur assignasse, dum scribit:

—Ferit æthera clamor
Nauticus, adductis spumant freta versa lacertis.

Miles Crotoniates, cum jam senex esset & athletas se curriculo exercentes videret, aspexisse lacertos suos dicitur, illacrymansque dixisse: At hi quidem mortui. *Cicero in Cat. maj.* Refert Io. B. Porta *l.ij. Physiogn. hum. c.xxxvij.* tam torosis artubus fuisse Georgium Scanderbegum, ut ponderoso acinace, quo utebatur, medios hostes ad umbilicum proscinderet, sæpe transuersos divideret, aut per cervices cum humeris brachia detruncaret. Tam immanium vulnerum organon videre gestiens Mahometes Turcarum Imp. impetravit, ut gladius Byzantium mitteretur.

Alte-

Altera pars brachij CVBITVS est Gazæ, πῆχυς Aristotelis, ὠλένη aliorum: Celso aliquando totius nomine brachium dicitur. Committitur cubitus humero superius quidem per articulum, qui ἀγκὼν Hippocrati, Aristoteli ὠλέκρανον, quod Gaza gibber interpretatus est. Inferius manui dearticulatur interventu ossiculorum octo, quæ coniunctim à Græcis καρπὸς, à Latinis brachiale dicuntur. Habet & suos toros cubitus, præsertim in viris robustis. unde quæ de lacerti fortitudine paullo ante dicebantur, huc etiam cæteris paribus quadrant.

Tertia pars MANVS est, Aristoteli χεὶρ, Galeno sæpius ἄκρα χεὶρ, ex quo alij composito nomine ἀκρόχειρον & ἀκροχειρὶς fecerunt. Manus dirimitur in palmam & digitos. *Palmæ* latus internum carnosum est, & vola dicitur: externum nervosum aut tendinosum potius, dorsum vocatur. Pars carpo confinis, radix est: vicina digitis, finis. Latus superius inter pollicem & indicem, Ruffo Ephesio θέναρ: inferius Hypothenar vulgo, aut Percussio, quod manu in pugnum contracta, hac parte percutimus. *Digiti* numerantur quinque. sedigiti enim monstri quid alunt. Pollex, quem Græci ἀντίχειρα, quasi promanum appellant. Index ab officio noto vocatus fuit, unde Horatius:

Pulchrum est digito monstrari, & dicier: Hic est.

Medius, qui quod cynædis à pædiconibus monstraretur, impudicus & obscœnus audit. Annularis, quem annulis gestandis consecrarunt Anatomici Aegyptij, quod ad ipsum à corde nervum singularem immediate propagari falso credebant, referente Appione apud Gellium *l. x. c. x.* Minimus, etiam auricularis ab usu vocatur, cum ejus ope in cerumine expurgando utamur. Digitis singulis terni sunt articuli seu nodi, quos ex Græco recentiores vocarunt Metacondylos, Condylos, & Procondylos. Illi palmæ committuntur, isti medij sunt, hi unguibus vicini.

Distributo in suas partes brachio, ad symmetriam inquirendam progrediamur. *Brachij totius* longitudo triginta unciarum est, ab humero scilicet ad apicem medij digiti: adeoque naturaliter ad genua non pertingit, licet Physiognomonici tam longa brachia crediderint non tantum esse indicia fortitudinis cum quadam regnandi cupidine conjunctæ, sed & liberalitatis. Sunt qui arbitren-

tur Alexandro M. talia fuisse, ut refert Io.B. Porta *l.2. Physiogn. hum. c.* 37. Darium pulcherrimum fuisse Strabo refert, nisi quod brachijs tam exertis erat, ut stantis genua contingerent. Sane omnibus regibus si non longa, saltem potentia brachia sunt: in quam sententiam scribebat Helena ad Paridem apud Ovidium:

An nescis longas regibus esse manus?

Sed Artaxerxi Persarum regi Longimani cognomen adjectum, quod dextram læva longiorem haberet: cum secundum naturam brachia oporteat esse inter se æqualia, licet dextra sinistris imbecilliora esse experientiæ credamus, & Aristoteli *l.j. Hist. Anim. c.xv.* Contra, si tam brevia fuerint brachia, ut comedentes caput manibus admouere cogantur, malevolos atque alienis gaudentes malis arguunt Auctori lib. ad Alexandrum.

Particulatim *lacerti* longitudo ab humero ad flexuram gibberis, xij. est unciarum: peripheria, filo prope humerum circumacto, totidem constabit uncijs. *Cubitus* longitudine à flexura gibberis ad Restrictam infimam seu volæ radicem, denas æquat: circumferentia sub gibbere xi. *Manus* ipsa faciei lineæ æqualis est, sive octo continet uncias. Palmæ latitudo, à thenaris loco pollici vicino ad hypothenar medium, æqualis est utrinque tam per volam, quam per dorsum, quatuor quasi unciarum: longitudo diversa est ita, ut spatium à radice manus ad extremum palmæ sub medio digito, in vola quidem quatuor uncias superet, in dorso non attingat. Ridiculum est, quod refert Taisnerius *l.j. Chiromant. c.vij. Mulieres habentes curtam palmam, difficultate partus gravari: & hoc propter correspondentiam scissuræ membri pudendi, cujus longitudo æqualis est distantiæ à radice medij usque ad Rascetam.* Eadem est ratio medij digiti, qui quaternarum quidem unciarum est, sed volam versus tantillum deficit, quantum in dorso excedit. Ipsum & longitudine & crassitie pollex superat, digitorum omnium robustissimus, & quasi parva manus. Titillationem montis pollicaris ab homine incorrupti pudoris minus tolerari posse, crebra observatio docuit: unde à quamplurimis veterum Chiromantarum Veneri is tributus fuit. Medio quantitate proximus annularis: ipsi succedit index, cujus longitudo exterior mediam totius manus longitudinem æquat, & ultimo loco auricularis. Hujus primo internodio si filum circumdes, ea mensura binas plus minus con-

tinebit uncias: quæ triplicata carpum comprehendet, & carpi triplicata collum. Item, longitudo auricularis trium fere unciarum est, adæquans pollicis secundum & tertium internodium: secundum autem aperturæ dentium æquale est. Vnguis quilibet sui dimidium articuli.

Cæterum dari in fronte lineas planetis singulis dicatas, suo loco fuit ex Metoposcoporum doctrina demonstratum: postulat idem jus in præsenti suis sulcata manus lineis. Aristoteles j. *Hist. Animal.* *xv.* paucissimas agnoscit, dum volam manus distinctam ἄρθροις, τοῖς μὲν μακροβίοις ἑνὶ, ἢ δυσὶ δι' ὅλης· τοῖς δὲ βραχυβίοις δυσὶ, καὶ μὴ δι' ὅλης, *articulis, longævis quidem uno aut duobus per totam volam diductis: brevioris vero vitæ duobus, qui per totam non excurrant.* Articulos hos sect. x. problem. 48. τομὰς sive sectiones vocat, indagando causam, *Quare, qui manus cæsuram per totam obtinent palmam, vivere diutius possint?* Verum quas manus inspexerit Aristoteles, & an Asiaticorum volæ unam binasve tantum lineas tum ostenderint, quod omnia ipsis, quam Europœis robustiora, testimonio Hippocratis *l. de aer. aq. & loc.* id in medio est relinquendum. Nos si Europœorum manus intuemur, nunquam unam, duabus plures fere semper invenimus: immo adjunctis carpi lineis, quas Rascetas barbare aut Restrictas nominant, Chiromātæ communiter quindecim recensent, magnitudine tamen quammaxime inter se differentes. Evidentiores sunt septenæ. Tres in carpo; summa, media, & infima, quæ radici manus proxima: quatuor in vola; cardiaca, cephalica, mensalis, & fortunæ. Reliquæ nec tam frequenter adsunt, nec tam manifeste apparent: ideo ut mirum sit, quare qui fundamenta Chiromantiæ jecerunt, non evidentiores illas septem tribuerint planetis, sed quasdam ex minutis illis, quæ visum sæpe effugiunt. Mihi si liceat non cornicum oculos configere, sed perscrutari saltem modum, quo primariæ manus lineæ, non sine ratione, ad planetas reducantur: Saturno tanquam omnium supremo supremam quoque Restrictarum, Iovi proximo mediam, Marti imam ascriberem. Cordi Sol imperat fons vitalis caloris, ergo & cardiacę. Cerebri Luna præses, igitur & cephalicæ. Veneri mensalis jam antiquitus attributa, quod ex ipsa de partibus genitalibus & matrimonio judicium ferretur. Solus superat Mercurius, de quo quicumq; naturas planetarum abstrusius rimati sunt,

duo observarunt: *Primum* quidem, Mercurium tanquam deorum nuntium, & variorum auctorem negotiorum, plerumque multiplicare suam lineam. *Secundo*, Mercurij lineas diverso à reliquis situ collocari. Ita videmus in fronte, quam cæterorum lineæ transversim pervagantur, huius solius & geminari frequentissime, & sursum ferri: in pedis autem planta Mercurij lineæ non tantum multiplici plerumque ductu sursum feruntur, sed & maximam partē cæteras transeunt. Hinc pene inducor ut credam, ascendentem illam per cavum volæ non esse Saturni, sed genuinam Mercurij lineam: cui secundario Hepaticam dictam adjungo, & Viam lacteam, & si adsint ex Saturninis vulgo vocatis, secunda, atque tertia. Reliquæ minusculæ per totam volam sparsæ, peribentur characteres planetarum, aut impressiones fixarum principum, cum & has natalitio themati inscribere Astrologi cōsueverint. Legi meretur Io. Rothmanni tractatus peculiaris, quo harmoniam inter lineas manus, & positum stellarum nativitatis tempore, multis exemplis & asseruit, & figuris appositis illustravit. Cæterū hæc linearum dispositio, si nemini placuerit, mei solius esto, qui nec ulli ipsam obtrudo, nec veterem ut reijciat, auctor sum. Si libet, aspice sphæras cœlestes in propria manu, & cum præsenti schemate confer.

Manus cum carpo symmetra, lineisq; planetarijs insignita.

CAP.

CAP. XXII.

Symmetria thoracis.

THorax origine Græcanica vox eſt, & multiplicis ſignificationis. Alienior eſt, qua vinculi genus pectori vulnerato deligando notat, cujus inijciendi rationem explicat Galenus lib. de Faſcijs. Magis proprie truncum corporis deſignat, ſub qua notione Plato in Timæo ſumſit, & Hippocrates lib. de Arte ſcripſit: ὅ,τε γὰρ θώραξ καλεόμενος, ἐν ᾧ τὸ ἧπαρ στεγάζεται, *Thorax dictus, in quo hepar continetur.* Itemq; Ariſtoteles *lib.* 1. *Hiſt. Anim. c. vij.* Τὸ ἀπὸ αὐχένος μέχρι αἰδοίων κύτος, ὃ καλεῖται θώραξ. *A collo*, inquit, *ad pudenda thorax appellatur.* Omnium maxime proprie accipitur à Galeno, cujus veſtigia cum recentioribus nos quoque nunc prememus, pro ſuperiore trunci cavitate, quæ diaphragmatis ſepto ab inferna interſtinguitur. Ad figuram thoracis quod attinet, eam ovalem aſſerit Spigelius *l. b.* j. *corp. hum. fabr. c.* jx. quod tamen de toto trunco verius eſt. Eſt autem thorax homini naturaliter ex rotunditate paullulum compreſſus ante retroque: reliquis animalibus carinatus, ut loquitur Plinius *lib. xj. c. xxxvij.*

Diſpeſcimus thoracem in partes quaternas: anteriorem, poſteriorem, & laterales geminas.

ANTERIOR à jugulo incipiens ad molles uſque abdominis partes excurrit, *pectuſque* ſpeciali nomine vocatur. Quibus id *latum*, pectoroſi vocantur, magno roboris argumento, imprimis ſi piloſitas acceſſerit. Exemplo ſint Achilles apud Homerum & Daretem Phrygium, Hercules apud Diod. Siculum, & Mars militiæ præſes, de quo auctor Priapei.

Nemo eſt feroci pectoroſior Marte.

Ita Virgilius l. iij. Georg. de equo generoſo:

Luxuriatque toris animoſum pectus.

Nec tamen laudatur pectus *carnoſum*, quippe quod ruditatem potius, atque ignaviam indigitat Alberto M. atque Petro Aponenſi. Pectus *anguſtum* ſtrictumque imbecillitatem arguit: affecta-

tur

tur tamen à mulierculis quarundam gentium, ubi matres filiarum pectora stringunt, quo demissis humeris fient, & curvatura reddantur junceæ, quam perniciosam consuetudinem salse irridebat Terentius in Eunucho. Pectus *gibbosum* duplicis animi hominem & simplicem magis, quam sapientem notat Scoto.

Subsunt pectori claviculæ & sternum, cum costarum finibus. *Claviculæ* virorum magis tortæ & apparentes, quam fœminarum esse solent, adeo ut inter signa, quibus sceleta maris ac fœminæ dignoscuntur, clavicularum evidentior curvatura relata sit. Philosophus *lib. Physiogn. c. 13. Quibuscunque*, inquit, *ea quæ circa claviculas sunt*, εὔλυτα *seu bene solubilia, illi sensiles existunt: quibus vero* συμπεριπεφραγμένα *sive conclusa sunt, insensiles*. Socrati claviculæ fuerunt carne obturatæ, unde ipsum stupidum judicavit Zopyrus Physiognomon, immo & mulierosum, referente M. Tullio lib. de Fato. Debent ergo homini bene proportionato claviculæ esse parum utrinque concauæ, & ad juguli foveam decenter apertæ: cum ipsum vulgus bardos, fatuosq; illos nominet, quibus fonticulus gulæ deest, ut loquitur Camillus Baldus *com. in Arist. Physiogn. part. 4. apotelesm. 35.* & multa carne replentur partes, quæ sunt circa ossa juguli.

Sterni mucro σφαγὴν seu foveam præcordiorum, ope cartilaginum costalium utrinq; reflexorum efformat. Eminēt supra ipsum in confinibus costarum superiorum mammæ, quarum magnitudo plurimum variat. Maribus, cum glandulis careāt, exiles: ut & puellis ante pubertatem. His, cum aptæ fiunt conceptioni, paullatim sororiantur: gravidis & lactantibus insigniter turgescunt, monstrantq; papillam cum areola sua evidentius. Vetulis flaccescunt iterum, & absumta pinguedine turpiter dependent. Martialis:

Aut tibi pannosæ dependent pectore mammæ.

Liceat hic obiter afferre magnitudinem mammarum muliebri sexui conuenientem, quam si quis nosse avet, ex præcepto Spigelij *l. 1. Hum. corp. fabr. cap. ix.* virgines aspiciat adultæ ætatis, & staturæ decentis. Alij malunt virum perpessas, sed nondum gravidas. His enim attolli in eam solent magnitudinem, quam manu sua commode obtegant. Erat fere similis olim Martialis mensura, qui *l. xiv. Epigr.* 134. fasciam pectoralem ita alloquitur:

Fascia crescentes dominæ compesce papillas,
Vt sit quod capiat nostra, tegatq; manus.

Repro-

Reprobantur, quæ majores sunt, tanquam vinolentiæ, libidinis & rixositatis notæ. Vnde Martialis *l.xiv.Epigr.*149.

Mammosas metuo: teneræ me trade puellæ,
Vt possint niveo pectore lina frui.

Idem ibidem Epigr. 66. iocose reprehendit institutum fœminæ, quæ ingentes mammas veste exigua compescere studebat:

Taurino poteras pectus constringere tergo:
Nam pellis mammas non capit ista tuas.

Et Horatius Epod.viii.per antiphrasin:

Sed incitat me pectus, & mammæ putres,
Equina qualis ubera.

Sed & in sexu virili, mammæ de pectore amplo, macilentoq; dependentes nimium, scortatores effœminatos, & ebriosos signant: nimis exiles, imbecillitatis indicinæ: mediocriter plenæ perfectam constitutionem ostendunt.

POSTERIOR thoracis pars *dorsum* dicitur, quod sumto principio ab eminentia spinata septimæ cervicis vertetræ, ad primam usq; lumborum extenditur. Constat dorsum Scapulis binis, & Metaphreno. *Scapulæ* Græcis ὠμοπλάται, Celso *l.viij.c.j.* Scoptula, vel ut alii legunt, Scoptula operta. Principium sumunt ab epomidibus & humeris, iuxtaq; metaphremum deorsum latæ ad nonam dorsi vertebram finiunt. Poetæ scapulas intelligendo, suis heroibus *latos* plerumq; humeros tribuunt. Ita Priamus de Vlysse interrogans Helenam supra muros Troiæ *Iliad.iij.* *Quis est ille*, ait,

Μείων μὲν κεφαλῇ Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
Εὐρύτερος δ' ὤμοισιν ἰδέ στέρνοισιν ἰδέσθαι.

Minor quidem capite Agamemnone Atrida,
Latior vero humeris & pectoribus ad videndum.

Ita Virgilius *l.v.Aen.*

Tales prima dares caput altum in prælia tollit,
Ostenditque humeros latos, alternaque jactat
Brachia protendens, & verberat ictibus auras.

Et *lib.ij.* Aeneas de seipso Anchisen portaturo:

Hæc fatus, latos humeros, subiectaque colla
Veste super fulvique insternor pelle leonis,
Succedoque oneri.

Plato quum apud Aristonem Argivum palæstritam exercendo corpori

pori

pori operam daret, & robustiori valetudine, & scapularum amplitudine ceteris condiscipulis longe præstaret, nomen hoc adeptus est, cum antea ex avi paterni nomine Aristocles vocaretur, teste Plutarcho *in vita Platonis*. Contra scapulæ *angustæ* debilitatis indicinæ, & si emineant valde in morem alarum, ad tabem opportunos commonstrant Hippocrati ac Galeno *com. j. in j. Epidem. & com. in ij. aph. xxxj.* Avicenna optime ipsos descripsit *l. iij. F. x. tr. v. c. xx.* nisi lectas aures inculta versio offenderet: *Isti sunt alati*, inquit, *habentes pectus strictum, habentes spatulas nudas carne & proprie posterius habentes spatulas declives ad anteriora incedendo, & quasi unicuique eorum sunt duæ alæ, & quasi spatulæ ejus sunt abscissæ ab adjutorio, & ante, & retro: & habentes colla longa, & inclinantes ea ad anteriora: & quandoque præcedunt guttura ipsorum, & eminent.* Πτερυγώδεις hos seu alatos Aristoteles inverecundiæ accusare videtur, *lib. Physiogn. c. iij.* Sunt, qui prominulas scapulas pulvillis ex xylino, linove paratis constipent, quo habitiores appareant. Eos Cœlius Rhodiginus *lib. xij. Ant. Lect. c. xxxj.* Analectides vocari, probat ex illo Ouidij *lib. iij.* de arte amand.

Conveniunt tenues scapulis analectides altis,
Angustum circa fascia pectus eat.

Metaphrenon quid proprie sit, à veteribus vix satis est expositum. Φρένες diaphragma significabant, itidemque præcordia, ubi diaphragma sterno affigitur: itaque ex etymo metaphrenon imam dorsi partem denotaret, cui diaphagma productionibus suis alligatur. In quem sensum à Ruffo *lib. de part. hum. nomencl.* metaphrenon fuit definitum, quod sit τὸ μεταξὺ τῶ νώτε ϗ̀ ὀσφύος, κατὰ τὴν τῶν νεφρῶν πρόσφυσιν, pars inter dorsum & lumbos media, qua renes adjacent. Veruntamen à recentioribus paullo latius videtur extensa metaphreni regio, ita ut totam dorsi partem designet, quæ à cervice incipiens inter scapulas ad lumbos usque protenditur. Higino *descr. urs.* Interscapilium quoq; appellatur. Respondent ipsi vertebræ dorsi duodecim cum costarum principijs. Quibus metaphrenum *magnum*, bene carnosum & articulatum, fortes sunt, & ad leones referuntur. Quibus *exile*, imbecillitatem & mollitiem signat. Sed & *nimis carnosum* improbatur, tanquam intellectus crassi argumentum. Intus nimis curvatum, male moratos arguit: ni-

mis

mis eminens gloriosos, & non intelligentes, cujusmodi ad equorum naturam refert Aristoteles Physiogn. c.vj. *Gibbosum* pessimum. *Apud me*, inquit Porta *l. 2. Physiogn. hum. c. xxviij. omnes mutili improbi sunt, & pessimi omnium gibbosi: cum naturæ error sit circa cor*. A sacris olim hi reijciebantur, tanquam mutilis deteriores. Galba auctor clarus, sed gibbo prominenti deformatus, coram Cæsare Augusto caussam agens, & velut eloquio gloriabundus sæpe iterans: Corrige in me, si quid corrigendum videris, Auguste! hoc ab eo responsum tandem habuit: Ego, Galba, monere te possum, corrigere non possum. Annotavit Macrobius *lib. ij. Saturnal. cap. jv.*

LATERALES thoracis partes latera, Græcis πλευραὶ vocantur. Sub axillis orta ad ilia usque protenduntur. Subjacent ipsis costarum semicirculi. Ἄπλευροι sive exiguis præditi lateribus Philosopho *Physiogn. c. vj.* molles sunt, & ad fœmininum genus referuntur: εὔπλευροι seu bonis lateribus instructi, fortes. Hinc Cato apud Tullium l. de Senect. exprobraturus factum Milonis Crotoniatæ: *Neque ex te*, ait, *unquam es nobilitatus, sed ex lateribus & lacertis tuis.* Oratores expedit robusta habere latera, quia membra spiritalia includunt, & ad sermonem alta voce continuandam faciunt. Vnde Cato ibidem: *Orator*, inquit, *metuo ne languescat senectute. est enim munus ejus non ingenij solum, sed laterum etiam, & virium. Omnino canorum illud in voce splendescit etiam nescio quo pacto in senectute: quod equidem adhuc non amisi: & videtis annos meos.* Refert autem de se ipse paullo superius, quod quinque & sexaginta annos natus, legem Voconiam magna voce & bonis lateribus suaserit. Stabilit hujus sententiæ veritatem observatio Philosophi l. c. ubi loquaces plane ac morologos esse scribit, ὅσοι ἐκ τῶν πλευρῶν περίοικοί εἰσιν, οἷον πεφυσημένοι, *quicumque lateribus circumtumidi sunt, & inflati boum instar aut ranarum.* Camillus Baldus com. ad illum locum apotelesm. xxiij. se novisse hominem narrat, cujus non latera solum, sed totum corpus inflatum videbatur, & ipse tumens tanquam bufo iratus continuo blaterabat, etiam cum solus foret: præterea perpetuum flatum à parte anteriori & posteriori emittebat, adeo ventosus & ampullaceus, ut neminem loqui permitteret. Latera carnosa ruditatis signum Polemoni & Adamantio: sicuti contra ingenioso latera & dorsum minus carnosum tribuit Aristoteles *Physiogn.*

c. iij. Apparere enim debent vestigia costarum in homine bene mensurato, musculis justa distantia interpositis: nec in unum os, licet maximo roboris indicio, coalescere. Rothophanes Magnesius eodem die lucta, pancratioque victor Olympicis certaminibus evasit, cujus cadaver sub Hadriano Imperatore detectum, unicum os & perpetuum à jugulo ad ilia, costarum loco, ostendit. Camillus Baldus *com. cit. apotel. xxj.* recenset historiam viri medici robusti, qui annum agens circiter quadragesimum, subito suffocatus fuit. Dissecto corpore domestici invenerunt, uno osse pectus constare, & intercostalia ossea esse. Hinc concludebant, ut se habent suturæ ad cerebrum, ita se habere musculos intercostales ad cor: & sicut deficientibus suturis cranij, ob negatam transpirationem male afficitur animal, ita ossescentibus musculis intercostalibus & immoto thorace reddito, ob conclusum calorem cordis animal necessario suffocari.

Ad symmetriam omnium harum partium quod attinet, peripheria thoracis inspiratione dilatati est xxxvij. unciarum: remissi, pedum ternorum: exspiratione angustati unciarum xxxv. Latitudo tam anterior, quam posterior, pedis unius est. Longitudo pectoris à jugulo ad præcordia, octonis constat uncijs: claviculæ singulæ senis. Metaphrenum longitudine tredecim uncias adæquat: latera nouem. Triangulum perfectum constituunt apices mammarum, & fovea juguli, ex sententia quoque Camilli Baldi *com. cit. apotelesm.* 419.

CAP. XXIII.

Symmetria ventris.

THoraci venter succedit, tertia corporis cavitas, in qua partes naturales dictæ continentur. Στενοτάτην, inquit Hippocrates *l. de Articulis*, πάντων τῶν ζώων ἄνθρωπος κοιλίην ἔχει· ὡς ἐπὶ μεγέθει ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ποτὶ καὶ κατὰ τὸ στῆθος. *Angustissimum ventrem ex omnibus animalibus homo habet: quantum ad magnitudinem attinet, à posterioribus ad anteriorem partem, insuperque etiam juxta pectus.*

Anti-

Antica ventris pars ABDOMEN vocata definitur Celso *l. jv. c. j. quod à coxis ac pube sursum versus ad præcordia pervenit*. Quare centrum ejus erit umbilicus, principium mucronata, finis pecten, latera ilia. *Umbilicus* ab umbone dictus, ille in meditullio nodus est, quem luxuriæ sedem olim pronunciarunt: unde Paphi in Cypro templum esse scribit Porta *l. ij. Physiogn. c. xxxv.* in quo Venus sub umbilici figura antiquitus colebatur. De scrobiculo cordis, cui mucronata cartilago subest, præcedenti capite actum. Pecten locus ille dicitur, ubi ossa pubis committuntur, pudenda sustinens. Ilia abdominis latera sunt, quibus lumbis jungitur. Hæc circumferentia abdominis in multas regiones ab Anatomicis subdividitur, quas afferre singulas hic nihil attinet. Sufficit nobis ad dimensionem commode ineundam illud partiri in regionem supra & infra umbilicum positam. Illam *epigastrium* nominabimus, non prout à Galeno *com. ij. aph. xxxv.* accipitur: sed quia τῷ γαστέρι seu ventriculo incumbit. Hanc *hypogastrium*, quod ἦτρον Hippocrati l. c. Gaza ex Aristotelis *l. j. Hist. anim. c. xjv.* Sumen vertit: in cujus extremitate pudenda pube circumfusa visuntur, pertingitque ad perinæum usque. Ad latera inguinibus circumscribitur. Exosse abdomen factum est, quo cibo distendi, & fœtu in mulieribus queat.

Ventris posterior pars lumbis constat, & coxis. LVMBI, ὀσφύες Græcis, ab ultima dorsi vertebra sumto principio ad nates usque extenduntur, utrinque abdomini per ilia commissi. Componuntur ex parte ossea, quæ vertebris quinis, osse sacro atque coccyge sustinetur: & carnosa, quæ utrinque musculosa pulpa prominet, cuique nullæ costæ subijciuntur, unde iliorum mollis vacuitas, ob quam κενεῶνες Hippocrati dicta sunt. COXAE formantur ab ossibus innominatis, quorum tres partes. Supremæ Ossa ilium vocantur, quæ arcus instar eminentia nates sustinent. Imæ abdomen versus vergunt, & Ossa pubis appellantur. Medijs Ischiorum nomen, quorum acetabulis ossa femoris inseruntur. Nates Græcis σφαιρώματα, quasi globosæ circumscriptiones vocantur. Parti excretoriæ γλουτούς, tanquam stragulum subditas, dicit Philosophus *l. iij. Hist. Animal. c. xiij.* inde Sedilia quoque Cœlio Rhodigino. Item Clunes ex Græco κλόνες. Iuvenalis:

— *Tremulo descendunt clune puellæ.*

A curvatura coccygis assurgunt utrinque, & qua femori committuntur, foveas quasdam transversim efformant, quas Aristoteles *l. e. c. xjv.* ὑπογλουτίδες nominavit, subnatales Gaza.

Cunctæ hæ partes num debitam servent symmetriam, hoc pacto scrutator. Applica anthropometron, & si corpus bene proportionatum fuerit, xvj. id monstrabit uncias pro longitudine totius abdominis: ita ut umbilicus octo uncijs à pectoris scrobe, totidemque à pudendis, distet. Distet jx. uncias ab ilium loco utrinque, ubi ossium innominatorum extrema prominent. Profunditatem ab umbilico ad lumbos Spigelius statuit novem circiter vel x. unciarum: verum crescit id spatij, & decrescit pro ratione assumptorum. Posterius lumbi cum natibus longitudine xj. anthropometri uncias complebunt. Filum ab umbilico per ilia circumductum, si venter cibis debite sit distentus, trium pedum mensuram attingat oportet.

Hanc qui admodum excedunt, ventriosi sunt exemplo Aesopi, cujus vitam descripsit Maximus Planudes. Apud Physiognomos (licet signis à ventre petitis ultimus locus saltem assignetur ab Aristotele *Physiogn. c. ult.*) male audiunt, quibus, ut habet Persius *Satyr. I.*

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat.

Minus solertes, ait Plinius *l. xj. c. xxxvij.* quibus obesissimus venter. Græcis in proverbium abiit:

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν ὀ τίκτει νόον.

Pinguis venter subtilem non generat intellectum.

Præterea luxuriosos notat atque facinorosos. Neronem prominulo fuisse ventre, prodidit Suetonius. Plautus Pseudolum suum descripturus *in Pseudolo*, & Leonidam *in Asinaria*, illum ventriosum esse refert, hunc aliquantulum. Plato obesitatem suam ita odio habuit, ut castigare eam cum vitæ periculo studuerit. Quapropter elegit Academiam, ut refert Basilius *lib. de leger. ant. script.* Athenæum locum insaluberrimum, & inclementia aeris infamem, quo sarcinam illam animi inutilem perderet, aut attereret. Perhibuit Desid. Erasmus *lib. Adag.* Gordios creare regem consuevisse eum, qui inter ipsos foret maxime corpulentus: ubi contra Spartani consilio longe sapientiori obesos adeo oderunt, ut ipsos non solum ignominiosos reputarent, sed & injuncta legibus multa acer-

be

beplecterent. Plutarchus *in Catonis vita* notavit lepidum dicterium, quo is in præpinguem quendam luserat: Quomodo tale corpus, inquit, utile sit Reipublicæ, in quo, quod inter gulam & inguina intereſt ſpatij, omne occupat venter? Idem *in Apophth. Græc.* de Epaminonda Thebarum duce prodidit, quod is obeſum militem in ſuo exercitu conſpiciens, mox caſtris ipſum expulerit, addita hac ſententia: Vix ter aut quatuor clypei tuum tegerent ventrem, per quem tua nunquam vidiſti pudenda. Verum ſuperant omnem craſſitiei turpitudinem duo Rabbi, quos vocant Iudæi, Iſmael & Eleazar. Eos tam ventrioſos fuiſſe retulit Michael Neander *Exot. Hebr.* ut cum in pedes conſiſterent, & faciebus ſibi invicem obverſis ventres conjungerent, bini boves inter ipſos, neutrum contingendo, tranſire potuerint.

Contra ventres macri multum conferunt ingenio: adeo ut fame coacti pauperes, animum ad varias artes inveniendas non tantum applicuerint, ſed nec raro magnam inde laudem reportarint. Vnde merito Perſius cecinit in præf. Satyr.

Magiſter artis ingeniĳque largitor
Venter.

Macilento ventre præditos olim oportet fuiſſe pleroſque Philoſophorum, quos apud Athenæum *lib. xiĳ. Dipnoſoph.* notat Antiphanes, vocando eos σοφιστὰς λεπτοὺς, ἀσίτους, σκυτίνους, ſophiſtas macilentos, impaſtos, pellinos. Ipſe M. Cicero corpore erat gracili atque macilento. Sfortiam ducem animoſum ac fortem auctor eſt Iovius, ventre adeo reſtricto & caſtigato fuiſſe, ut anguſtiſſime cingeretur. Eiuſmodi ventres ægrius perferunt purgationes catharcticis vehementioribus inſtitutas. Vnde Hippocrates *l. De vet. medic.* prudenti medico figuras ventrum inſpicere præcipiebat, & *ĳ. aph. xxxv.* *Omnibus in morbis,* inquit, *partes quæ ad umbilicum & imum ventrem ſunt, craſſitudinem habere, præſtat: valde vero tenues & labefactas eſſe, pravum. Sed hoc ipſum quoque ad infernas purgationes periculoſum.* Ventris tenuitati totius corporis gracilitas plerumque ſolet eſſe comes: quod ſi totum corpus nimis gracile fuerit, talia ab antiquis monogrammata dicebantur, ad modum literæ I, cujus longitudo quidem aliqua, at craſſities exilis. Plautus *Aulular. A. iĳ. S. vj.* curionem agnum deſcribit his verbis:

Qui ossa atque pellis totus est, ita cura macet:
Quin exta inspicere in Sole etiam vivo licet.
Ita is pellucet quasi laterna Punica.

Punicæ enim seu Africanæ laternæ supra cæteras erant pellucidæ: unde scutilis seu hominibus plane excarnibus, & qui vix ossibus hærent, id nomen convenit. Auctor Carmin. liberi:

Cuius viscera non aperta Tuscus
Per pellem poterit videre haruspex.

Talis erat Philetas Cous apud Athenæum *lib.xij.cap.xxix.* qui ferreas vel plumbeas habebat soleas sub calceis, ne à ventis abriperetur. Et Archestratus vates, qui captus ob hostibus & ad lancem appensus, inventus est habere pondus unius oboli. Ventris igitur figura non esto plana, multo minus concava, sed leniter à thorace fornicata: ne ex Plutarcho obiici possit illud Titi Quintij in Philopœmenem, cuius habitum is cavillaturus: *Quam pulchras*, inquit, *manus Philopœmen, & crura habes: ventrem non habes.*

Umbilicus quibus loco motus est, pravum signum: adeoq; Io. Riolanus *l. ij. Enchir. Anat. c. xv.* jure considerare jubet, an umbilicus centrum ventris obtineat. Alioqui si pars infra umbilicum sit longior superiore, ilias morborum nascitur in ventre inferiore, quia vena umbilicalis brevior non sufficienter revellit iecur, quod pondere suo comprimit ventriculum & partes subditas. Ita, *quicunq; maius habent* auctoritate Philosophi *l. 1 physiogn. c. vi. quod ab umbilico est usq; ad extremum pectoris eo, quod est ab extremitate pectoris usq; ad collum, voraces sunt & insensibiles. Voraces quidem, quoniam ventrem habent magnum, quo cibum appetunt. Insensibiles autem, quia angustum habent locum sensus, atque in arctum redactum ab eo, qui recipit cibum, ita ut sensus graventur propter repletiones ciborum aut indigentiam.* Præterea de situ umbilici notandum, natura ipsum potius latere parum, quam eminere debere: quod eminentia umbilici vix possit esse bonæ sanitatis indicina.

Lumbi validi atque ossei viriles sunt: imbecilles, valdeque molles ad fœminas referuntur. Quod si tamen spinæ vertebrarum lumbalium nimia acutie promineant, timidos notant atque malitiosos. Lumbis in venere magna virtus: quare bene lumbosi ad certamen illud aptissimi. Sed & similitudine à canibus venaticis desumta venationis studiosi sunt, ex mente Aristotelis l.c. Exemplum

utriusque

utriusque effectus esto adamatus Veneri Adonis, cuius effigiem ex antiquis marmoribus delineari curavit Io. B. Porta *l.* 2. *Physiogn. human. c. xxx.* Fuerunt, quorum lumbi flagris indigebant ad excitandam libidinem: qua de re videatur epistola Cl. Viri Io. Henrici Meibomij, cui titulus: *De flagrorum usu in re venerea*. Excitantur etiam carminibus, unde Persius:

—— Cum carmina lumbum
Intrant, & tenero scalpuntur ubi intima versu.

Denique motu frequentiori incalescunt, redduntque homines, exemplo equitum atque textricum, libidinosiores.

Coxarum ossa quibus bene apparent exterius, fortes sunt: quibus vix apparent ob gracilitatem, timidi & imbecilles. Nates mulierum natura magis carnosæ sunt, virorum magis osseæ. Quod si viro contigerint nates muliebres, animi quoque erit mulierarij: sin graciles omnino & siccæ, quales simiis, versipellem ac malignum innuunt. Laticlunes Galenus *l. De decret. Hipp. & Platon.* frigidiores atque timidos esse asseruit. Athenienses olim erant ἀπόγλυτοι seu exilibus natibus præditi, cuius rei caussam in rem nauticam conferunt, cui plerique dediti erant, & ob sedendi assiduitatem ἄπυγοι reddebantur. Confer Suidam, & Cœl. Rhodiginum *l. jv. c. v. ij.* Horatius improbat aridas nates *Epod. viij.*

Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis.

Atque hæc de Ventre. Restant sola *pudenda*, quorum proportio obscœna videbitur Catonibus quibusdam, qui res ab actionibus discernere nequeunt: cum res per se nulla turpis sit, sed actiones rebus patratæ. Quod si omnino res turpes forent, nos hic ne res quidem exhibemus, sed verba tantum, quæ turpia haut esse, lepida ad Pætum epistola ex mente Stoicorum monstravit Cicero. *l. jx. Famil. xxij.* Cæterum quoscumque verba etiam offendunt, ut prætereant, quæ ad finem usque hujus capitis sequuntur, rogatos volumus.

PVDENDVM VIRILE pectini annexum pene constat, & testiculis. *Penis* est sica illa, quam gestare lex Cornelia non vetat, monstrare tamen interdum pudor prohibet. Innumeris fere titulis à Grajis, Latijsque scriptoribus fuit insignitus, quorum sufficientem elenchum collegit C. Bauhinus *lib. de part. corp. ext. c. xij.* E latinis præcipua synonyma: Veretrum, Colis, Verpes, Mentula. Dividitur in

partem

partem ventri affixam, atque dependentem: quarum hæc præsentis considerationis, & canali, glandeque constat. Glans detegi cute, canalis nequit. Variatur penis magnitudo ab affluxu & refluxu spirituum adeo, ut erigatur modo, modo retrahatur: retracti tamen, quam erecti, multo minor est. Vnde nasutulo cuidam, qui conspecta Herculis statua flaccido membro sculpta, artificem inepte reprehendebat, qnod viro ingenti exiguum penem finxerit, responsum fuit: *Nec Dejanira adest, nec priapismo laboravit Hercules*. Erectum penem ad umbilicum protrahi scribit Camillus Baldus *com. in Physiogn. Arist. apotel.* 149. Cui consentit Spigelius *l. j. corp. hum. fabr. c. x. Penis erectus*, inquiens, *in homine ætatis adultæ sex uncias obtinet in longitudine, quatuor in ambitu*. Tribuerat autem paullo antea totidem uncias, ex sua hypothesi, spatio ab umbilico ad ossa pubis. Hanc proportionem qui superant, mentulati dicuntur, Auctori Priapejorum: Græcis onobeli, quasi asini telum vibrantes, quod huic animali præ reliquis ingens priapus. Vnde asinum appellabat Commodus Cæsar hominem sibi familiarem, cui penis nimium in modum prominebat, referente Lampridio. Propterea facta comparatione Physiognomi, mentulatos stolidos, justoque majorem verpam asinini notam ingenij esse contendunt. Præterea fœminas hi solent uterinis suffocationibus obnoxias reddere, quod longior mentula cervicem uteri nimis elongando in coitu, ligamenta ejus admodum laxat. Subiungit Spigelius l. c. *majorem* mentulam replere potius vulvam mole, quam uterum fœcundo semine: cum ineptior sit ad venerem, quam neque animose aggreditur, nec diu sustinet victis pondere musculis, qui rigidam hastam tenent. *Parvam* contra & salaciorem esse, & fœcundiorem, quod titillando cervicem uteri, magis prolectet fœminarum semen, & diutissime pugnam perferat. Habet aliam adhuc ejus rei rationem Exc. Vir & paternæ æmulus gloriæ Dominicus de Marchettis, quam vide Anatom. cap. vj. ubi præterea asserit, brevitatem membri nihil obstare, quo minus ad orificium uteri pervenire possit: cum uterus in concubitu mediantibus ligamentis moveatur, & ad recipiendum semen maris ejaculatum ipse descendat. Lepida est observatio Io. Posthii, longiorem fieri mentulam ijs, qui caligis non utuntur, *Observ. anat. in Anat. Realdi Columbi*. Hasta illa naturaliter recta protéditur, nõnullis parumper inclinat ad latera. Quibus dextrorsum, ad procrean-

das

das fœmellas aptiores exiſtimantur; quibus ſiniſtrorſum vergit, frequentius filios generare: id quod tamen falſum eſſe deprehendit Io. B. Porta *l. ij. Phyſiogn. hum. c. xxxvj.* In obſtreticum arbitrio poſita eſt veretri diminutio, dum in lucem editur infans, ſi vera eſt opinio, quod præciſo nimis breviter umbilico, urachus arteriarumque umbilicum par, quibus veſica atque mentula connexa ſunt, ſurſum retrahitur. Io. Riolanus *l. vj. Anthropogr. c. jv. Ad vitæ commodi atem valde conducit juſta & legitima umbilici præſectio, quia penis & uterus umbilici proportionem ſequuntur.* Prodiderunt idem Petrus Aponenſis, Ioh. Poſthius, C. Bauhinus, atque alii.

TESTES duæ ſunt ad penis radicem appendices, quos proinde appendicula credidit Philoſophus, ne vaſa ſpermatica implicarentur, adiuncta eo modo, quo pondera textrices telis annectunt *l. 1. Gen. anim. c. 4.* Colei etiam, aut Culei, & diminutive Teſticuli dicuntur. Ὄρχεις Græcis, ſed Galeno honeſtiori vocabulo δίδυμοι, quia gemini. A ſimilitudine κύαμοι, fabæ vocati fuerunt, teſtimonio Gellii *l. jv. Noct. Att. c. xi.* Eorum ſuperior pars κεφαλὴ, caput: inferior πυθμὴν, fundum dicitur Rufto Epheſio *lib. De corp. hum. part. appell. j. cap. xij.* Vaginæ cutaneæ includuntur, quæ *ſcrotum* vel ſcortum Celſo, ὀσχεὺς Ariſtoteli *j. Hiſt. anim. xiij.* ὄσχεος Galeno, alijs βύρσα, burſa appellatur. Ineſt ſcroto cum teſticulis motus, etſi non omnino voluntarius. Iuvenibus áttrahitur magis, quam ſenibus: pleriſque autem inter mingendum, atque in coitu. Cui ſemper laxum ſcrotum, λακκοσχεὺς Athenienſibus nominabatur, auctore Iulio Polluce *in Onomaſtico*. Pleriſque item ſiniſter coleus dextro magis propendulus. Parvos teſtes malorum morum indices opinatur Conciliator, magnos ſtolidi atque inertis hominis. Verum Porta robur indicare hos contendit, quod teſtibus virilis vis inſit. Liquet hoc exemplo ſpadonum, quibus cum exſectis coleis virilitas una aufertur, barba non ſuccreſcit, vox effœminata redditur, animus ipſe in muliebrem convertitur.

PVDENDI FOEMINEI commenſum, Lector, cave expectes hic, cum nobis corporis perfecti ſymmetriam venari propoſitum ſit: muliebre autem corpus omne, quatenus tale, imperfectius eſt, & minus ſymmetrum: ſiquidem tota fœmina aberratio naturæ æſtimatur Philoſopho, atque quædam impotentia, *l. jv. gen. anim. c. iij. & l. j. c. xx.* Deſcribimus nos corpus, quod partium propor-

tionem omnibus numeris absolutam servat. Illud si non detur, cum in mundo nihil sit ex omni parte beatum: arbitramur tamen cum Camillo Baldo *l. c. docum.* j. corpus virile summæ perfectioni esse proximum, muliebre uno adhuc gradu remotum, & propterea hoc tanquam minus mensuratum à nostra tractatione secludendum. Differentiam habitus fœminei à masculo duabus figuris in æs incisis exhibuit Io. B. Porta *l.* j. *Physiogn. hum. c. xx*j. edit. Neapol. in fol. A. C. 1602. ut & Albertus Durerus lib. de hum. corporis proportione: eandemque plenius explanare, alia vice nos quoque ad mentem Aristotelis tentabimus, qui *l. iv. Hist. Anim. c. xi.* solida ejus rei fundamenta jecisse videtur.

C A P. XXIIII.

Symmetria cruris.

INferiores artus Aristoteles *l. i. Hist. anim. c. xv.* σκέλη vocat, Gaza crura interpretatus est. Aliis pes appellatur, aut pes magnus, ad pedis proprie dicti differentiam. Diuiditur Crus ad exemplum brachii, & auctoritate Galeni *l. De inæqual. intemper. c. ij.* in tres partes, totidemque articulos.

FEMVR incipit interius à pudendis ac perinæo, quæ utrique femori interjacent: exterius à tubere osseo, quod insertio capitis femorei in suum acetabulum effingit. Caret hic articulus nomine, quamuis non desint, qui sumto à suo osse etymo coxendicem aut ἰσχίον nuncupent, unde ischiatico dolori nomen. Terminatur inferius articulo, quod genu dicitur. Genu constat duabus partibus, quarum superior μύλη, Celso patella, aliis rotula: inferior ἰγνύς, poples nominatur. Grammatici interiores femoris partes femina dici volunt, quod Plinius *l. xxviij.* scribat: *Femina atteri equitatu, notum est.* Qua de re Laurentius Valla *l. jv. c. 57.* Finxit inde suum Interfemineum Apulejus, qua voce verendas mulierum partes, veluti inter femina positas, signavit.

TIBIAE vox ambigua. Nonnullis os fibulæ socium notat, quod quia cavum intus & oblongum, instrumento musico conficiendo aptum

aptum est; cui hodieque tibiæ nomen superstes. Horatius l. de arte:

Tibia non, ut nunc orichalco vincta, tubæque
Æmula: sed tenuis, simplexque foramine pauco.

Nobis mediam totius cruris partem notabit, cujus principium genu: finis articulus inferior, cujus interventu pedi jungitur. Articulus hic & ipse anonymus videtur, nisi ab osse rotundo, circa quod tibia inferius flectitur, *talum* appellemus. Falso enim quibusdam tali vocantur processus illi duo, qui utrinque eo loci prominent. Malleoli nanque hi sunt, Aristoteli σφυρὰ, tali nullo modo. Videatur Galenus *com.ij. in l. De fractur.* Anterior pars tibiæ durior Aristoteli j. *Hist. Anim. xv.* ἀντικνήμιον, crea Gazæ: posterior γαστροκνήμιον, Latinis sura vocatur, quam soli homini datam censebat Plinius *l. xj. c. xxxvij.* Reprehendit Iovem Momus, quod suram carne munierit, cream offendiculis expositam reliquerit excarnem. Verum in promtu est pro Iove apologia, quod oculos eo fine in fronte geramus, ut ante prospicientes vitare offendicula possimus: retro non item.

PES abiectior animalis pars infimum in corpore locum obtinuit, cum tamen commodius locari non potuerit. *In mundo*, ait Galenus *l. ij. De us. part. c. x. medium esse solem inter errantia sidera, infimum autem in animali pedem necesse fuit.* Partimur pedem in tarsum, metatarsum, & digitos. *Tarsi* vocabulum à Græcis desumtum, quibus πεδίον etiam hæc pars dicitur. Subsunt tarso ex mente Galeni *l. 1. cap. vi.* tria ossa, quibus totum corpus innititur: talus seu astralagus, calx, & cymbiforme. Cutis tarso callosior atq; durior subtenditur. Metatarsus aut metapedium constat duabus partibus. Superior nervosa, Aristoteli sine nomine, recentioribus Dorsum pedis: interior Planta dicitur. Sustinetur metatarsus osse cubiformi, tribus cuneiformibus, & quinq; proprijs. Cutis, quæ plantæ subtenditur, mollior est ad monticulos usq; digitorum. Digiti utrivis pedi numero quinq;, suis muniti unguibus. Maximi omnium pollices, quos reliqui minori semper quantitate sequuntur. Digitos μονοκάμπτεις esse, seu uno flexu duntaxat adduci volebat Aristoteles: cum tamen ternis singuli ossibus, excepto pollice constent, totidemq; articulis nectantur.

Factà cruris in suas partes distributione, symmetria singularum in-

quirendæ nos accingamus. Totius cruris longitudo ternos pedes continet, adeoq; reliquo corpori æqualis est. Femur longitudine xviij. uncias, tibia cum tarso totidem in anthropometro æquat. Filum supremo femori per perinæum & hypoglutides circũductum, xxij. est unciarum : furæ circundatũ mediæ, xiv. Respondere debet furæ *ambitus calcis qua pes flectitur*, ut loqui amat Hieron. Cardanus l. xi. De subtil. rer *unde ocreis mensura*. Pedis latitudo per plantam accepta, uncias quaternas complet. Longitudo capitur supposito anthropometro, more sutoribus consueto, dum parandorum calceorum mensuram explorant: continetq; ea, ex sententia quidem Alberti Dureri *l. de proport. corp. hum.* duodecim uncias, seu quod idem est, capitis cum collo longitudinem adæquat. Ex xii. illis uncijs tres minimum tarso, quinq; plantæ, quatuor digitis atq; ipsorum monticulis adscribuntor. Vngues singuli suorum articulorum mediam partem obtegunt. Animadversum quoque fuit, longitudinem pedis tantam esse, quanta fili ex tali articulo per plantam circum acti. Ab hoc cruris commensu quicunque recedunt, asymmetri pronuntiantor.

Quibus *crura* justo *breuiora*, pravorum morum sunt Polemoni *l. de nat. sign. interpr.* exemplo Selimi Bajazetis F. Imperatoris Turcici, qui procera statura fuisse perhibetur, verum brevioribus cruribus, injuriarum memor, ingenio perfidus, præceps in aversam venerem. Quibus *longiora*, eos utplurimum alvo esse fluentiore, multiplici observatum experientia à Spigelio *l. j. de corp. hum. fabr. c. 2j.* Iccirco admonet ibidem medicos, ut cautiores sint in præscribendis purgantibus, nec validiora talibus offerant, quos facile in pericula conjicere possunt. Sunt qui crurum proceritatem ad generandi officium in sexu muliebri conferre putant, referente Gasp. Bartholino *l. jv. Instit. Anatom. c. x.* Accidit cruribus *claudicatio*, quam Plinius clauditatem dixit, si utrique non eadem sit mensura: sed ob luxationem, torsionem aut quodcunque aliud conformationis vitium, alterum altero brevius existat. Claudos salaces perhibet Aristoteles, ejusque rei causam *Sect. jv. probl. xxxij. & Sect. x. probl. xxvj.* affert, quod alimenti pars vitiato cruri destinata, ad genitalia membra sursum confluat, unde major seminis prouentus. Adde quod ad motus violentiores inepti vitam plerumque sedentariam agunt, qua paucissima assumtorum quantitas insensibili tran-

spiratio-

spiratione aut sudore difflatur. Poetæ hoc videntur indicasse, fingendo Vulcanum maritum Veneris seu luxuriæ, claudum esse; & Antianira Amazonum regina, ut ex Theocriti interprete elicitur, auctor illius dicterii extitit: *Optime claudus init.* Conferatur Io. B. Porta *l. ij. Physiogn. hum. c. xliv.* Quin immo maximam partem scelerati sunt, exemplo Thersitæ Homerici, & à quibus tanquam imminutis & superioris naturæ opere infortunatis, sibi cavere Alexandrum jussit Philosophus, vel alius ejus libri auctor. Lacedæmonibus ex oraculo Delphico responsum fuit, tunc eorum regnum casurum, quum claudus imperaret. Fuerunt tamen, qui corporis defectum virtutis studio rependere satagerunt. Sic Androclides Lacon crure debilis, cum bellatoribus se admiscens, à quibusdam prohiberetur veluti parum robustus, respondit: In aciem prodire oportet eos, qui de prælio cogitant, non de fuga. Notum est facinus Coclitis Romani apud Livium, qui in ponte consistens sublicio, dum solus Hetruscorum impetum retundit, calamitatem in pede passus est. Ea quum sibi aliquando objectaretur: Per singulos, inquiebat, gradus admoneor triumphi mei. Sic Marullum poetam Crinitus claudum fuisse prodidit.

Femora quibus ossea & nervosa, fortes Aristoteli *l. Physiogn. c. jv.* quibus carnosa nimis & mollia mulierosi. Pythagoræ femur aureum fuit, quod nudatum aliquando cum vidissent discipuli, ipsum Apollinem hyperboreum esse opinati sunt, ex relatione Diogenis Laertii *lib. 3.* Genua carnosa debilitatem formaticis ac mollitiem Aristoteli *l. ad Alex.* notant: & *l. Physiogn. c. ij. atque vj.* γονύκροτοι ait κίναιδοι, *cinædi sunt, quorum genua crepitant.* Non vero: *quibus genua plana*, ut habet versio vulgaris interpretis incerti. Horatius *Epod. viij.* propositurus exemplar fœminæ deformis, inter alias notas refert.

— Femur tumentibus
Exile suris additum.

Tibiæ bene articulatæ cum suris ad tactum solidis atque deorsum tractis, argumenta sunt maximi roboris. Sic Laodamas Alcinoi Regis filius apud Homerum *Odyss. viij.* vires Vlyssis hospitis ex corporis notis conjectans tibias secundo mox loco numerat:

Φυὴν

— Φυὴν γε μὲν ἐ κακός ἐςι,
Μήρυς τε, κνήμας τε ϗ ἄμφω χεῖρας ὕπερθεν,
Αὐχένα σιβαρὸν, μέγα τε σθένος.

Natura quidem non malus est,
Nec femoribus, aut tibijs, aut ambabus manibus desuper,
Aut cervice firma, aut ingenti robore.

Tibiæ graciles & nervosæ in venerem proclives arguunt. Io.B.Porta *l. ij. Physiogn. c. 44. Ego*, inquit, *quamplurimos amicos habeo tibijs gracilibus, ut avium vel locustarum potius, quam hominum videantur: sunt autem isti immoderatæ & inexplebilis luxuriæ.* Aristotelem ipsum gracillimis tibiis & luxuriosum fuisse, ex Diogene Laertio constat: Caligulam, Germanicum Drusi F. ac Domitianum, ex Suetonio. Tibiæ figuram natura rectam esse oportet: quibus extrorsum vergit ea ratione, qua pedes cancrorum solent; blessi, valgi aut vatij; quibus introrsum, vari aut rhæbi appellantur. In Phœbum quendam distortis præditum tibiis, extat lepidissimum epigramma Martialis *lib. ij.*

Cum sint crura tibi, simulent quæ cornua Lunæ,
In rhytio poteras, Phœbe, lavare pedes.

Ῥύτιον autem esse poculi genus cornu simile, & ad formam lunæ crescentis incuruatum, auctor est Athenæus *l. x. Dipnosoph. c. xiij. & l. xj. c. j. v. & xxvj.* Quibuscunque ea quæ circa maleollos sunt, neruosa & articulata, fortes secundum animam, ut loquar cum Philosopho *l. Physiogn. c. vj.* referunturque ad masculinnm genus: quicunque autem malleolis carnosi sunt atque inarticulati, molles secundum animam, & ad fœmininum genus referuntur.

Pedes longiores, à quibus Pedones dicti, Polemon ait innuere hominem multa molientem, ac malorum artificem. Ita apud Plautum *Pseudol. A. jv. S. vij.* Harpax descripturus vafritiem Pseudoli, qui contra Simonem varia conabatur, admodum magnos ipsi inter alia signa pedes tribuit, intelligendo procul dubio longos ac latos. Subijcit statim Simo:

Perdidisti, postquam dixisti pedes.

Quicunque autem pedes parvos, strictos, inarticulatos habent, delectabiliores visu, quam fortiores, molles sunt & fœminei, suffragio ejusdem Aristotelis l. c. Pulchros, tenerosque pedes Telemacho Homerus adscribit, quem Penelope apud Ovidium *Epist. j. Heroid.*

imbel-

imbellem nominat, licet postea reducem patrem in ulciscendis procis adiuverit:

Tres sumus imbelles numero sine viribus: uxor,
Laertesque senex, Telemachusque puer.

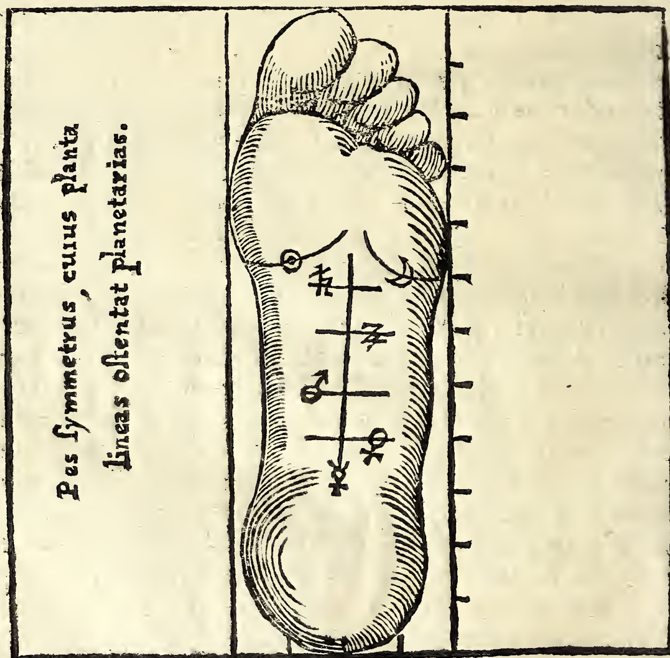
Ego crederem similibus præditum pedibus fuisse diffluentem illum deliciis atque fractum, qui coram Galeno naturam insectari ausus est, quod non per pedes instituerit fæces effluere, sed per alvum. Nam cum grave ipsi esset, è lecto surgere reddendarum fæcum gratia: optabat ita esse constructus, ut solum pedem exerens, deponere in latrinam excrementa posset *l. iij. de usu part. c. x.* Valde carnosi, & crassi pedes fatuum indicant, & injuriarum amantem. omnis enim caro in membris redundans, intellectus subtilitati officit, *lib. ad Alex.* Pedes oportet esse rectos, non intortos aut curvos, quales Democidi apud Plutarchum. Is, cum sibi furto subreptæ essent crepidæ, precatus est Deos, ut ejus, qui abstulerat, pedibus convenirent. Non poterant autem convenire prius, quam pedes furis pedibus Democidis torsione similes redderentur. Præterea naturaliter cava paullulum est planta pedis, id quod indicium hominis honesti atque circumspecti esse putat M. Albertus. Quibuscunque vero planta σκαφοειδής, nimium excavata scaphæ instar est, effœminati à Polemone existimantur. Quibus adeo plana, ut solum tota attingat, ploti olim, mox plauti vocati sunt. Versutos esse tales, facta ad vulpinos pedes comparatione Polemon atque Adamantius contendunt. M. Accius Vmber Comicorum festivissimus à planitie pedum Plauti nomen adeptus est, testibus Festo atque Sexto Pompejo. Is quam lepida fuerit calliditate, fabulæ superstites abunde testantur. *Vngues* curti atque rotundi libidinosos manifestant: longiores & adunci, quales corvorum, rapacitatis indices. Dominicus de Rubeis *Tabul. Physiognom. pag.* 137. Sed & milvis & aquilis similes: unde Plautus in coquos fures:

An tu invenire postulas quenquam coquum,
Nisi sit milvinis aut aquilinis ungulis.

Festus ex Catonis sententia refert, *ungulatos* dici, qui magnos ungues habent, ac scabros: quod hi ungulis, quam unguibus similiores. Sed & scabrities unguium Polemoni veteratoris indicina: Medicis ungues scabri, contractiq; tabem præsagiunt. *Vngues nigri*, inquit Hippocrates *viij. aph. xij. & digiti manuum ac pedum frigi-*

di, contracti vel remiſſi, mortem proximam eſſe ſignificant.

Denique apparent in planta pedis, perinde ut in fronte atque manu, lineæ planetariæ: quarum diſpoſitio talis per traditionem nobis obtigit. Quæ pollicis montem ambit, *Solaris* eſt: quæ reliquorum digitorũ ſuccingit, *Lunaris*. Sub his tranſverſim decurrunt: *Saturnina, Iovialis, Martia, & Venerea*, quæ tarſo vicinior. Has quatuor tranſit *Mercurialis*, plerumque geminata, aut tergemina quibuſdam. Videſis ſchema appoſitum.

CAP. XXV.

Anacephalæosis.

AD umbilicum fere perducta est opella nostra. Explicatæ partes corporis cunctæ, quæ in oculos incurrunt, suaque singulis proportio addita. Superest, ut more Rhetoribus usitato, in summã colligentes quæ dicta sunt, ex omnibus membris inter se conjunctis integrum formemus hominem. Id quod ut commodius fiat, in medium prius afferemus catalogum, qui secundum tres dimensiones corporis, omnium partium symmetriam contineat. Et quoniam partes corporis humani pleræque teretes sunt, adeoque profunditas cum latitudine coincidit, aut ex peripheriæ diametro facile colligitur: ideoque facta substitutione, has dimensionum species modo proponemus, Longitudinem, Latitudinem, Circumferentiam. Porro cum superius tria instrumentorum genera attulerimus, Anthropometron, Filum, Circinum: quodnam ex his cuilibet dimensioni aptius sit, literis A. F. C. indicaturi sumus.

ELENCHUS ANTHROPOMETRUS.

Longitudo.	*Unc.*	Latitudo.	*Unc.*	Circumferentia, *solo filo.*	*Unc.*
Totius corporis A.	72	*Toti' corp. expãsis brac.*	72	*Capitis* { *per verticem & laryngem,*	24
Capitis A.	10	*Capitis* A.	8	*per frontem & occiput,*	24
Capillitij à fronte ad nucham F.	12	*Capillitij à trago uno ad alterum F.*	16	*à larynge ad nucham.*	24
Capillitij { *anterius A.*	2				
posterius A.	7				
in tẽporib. A.	5				
Faciei ab antijs ad mentum A.	8	*Faciei à trago uno ad alterum F.*	12		
Frontis inter cincinnos F.	8	*Frontis ab antijs ad glabellam F.*	*fere* 3		
Oculi C.	2 ½	*Oculi C.*	2 ½	*Oculi*	8

Nasi totius C. fere	3	*Nasi superior ad glabellã C.*	1		
Columnæ cum orbiculo C.	$1\frac{1}{2}$	*Nasi infer. ad labia C.*	$1\frac{1}{2}$		
Labiorum à columna ad mentum C. fere	2	*Prostomij C.*	2	*Labiorum*	8
Menti A. plus	1	*Menti per marginem maxillæ inferioris F.*	$2\frac{1}{2}$	*Menti*	8
Menti à labijs ad bucculam F.	2				
Genarũ à malæ dextræ eminẽtia per bucculam ad sinistram F.	12	*Genæ à trago ad pinnam proximam F.*	5		
Auricularum C. fere	3	*Auricularum C. fere*	2	*Auricularum*	8
Gutturis contracti A.	2				
Gutturis extensi F.	4	*Colli superior A*	4	*Colli sub larynge*	14
Cervicis extensi A.	5	*Colli inferior inter humeros A.*	10		
Cervicis contracti F.	3				
Epomidum F.	7				
Brachij totius A.	30			*Lacerti p̄pe humerũ*	12
Lacerti A.	12			*Cubiti sub gibbere*	11
Cubiti A.	10				
Manus A.	8				
Volæ manus C. plus	4	*Palmæ C. fere*	4		
Dorsi manus C. fere	4				
Digiti medii interius C. fere	4				
Digiti medii exterius C. plus	4				
Pectoris A.	8	*Thoracis inter axillas A.*	12	*Thoracis inflati*	37
Dorsi A.	13			*Thoracis remissi*	36
Laterum F.	9			*Thoracis efflati*	35
Abdominis totius A.	16	*Abdominis F.*	18	*Ventris per umbilicũ, ilia & lumbos*	36
Epigastrij A.	8				
Hypogastrij A.	8				
Lumborũ cũ natib. A.	11				
Penis erecti F.	8			*Penis erecti*	4
Cruris totius A.	36				
Femoris A.	18			*Femoris prope nates*	22
Tibiæ cum tarso A.	18			*Tibiæ per suram*	14
Pedis A.	12	*Plantæ A.*	4	*Tali per ambitũ tarsi*	14
				Tali per ambitũ metatarsi	12

Apparet ex præsenti indice admiranda proportio, qua numen divinum in fabricando corpore nostro usum est. Ea si cui non exactissima omni ex parte videatur, nostro saltem instituto erit sufficiens: cum non nisi à posteriori opera Creatoris nostri scrutari liceat, nec ipse quenquam in consilium condendi primi hominis adhibuerit. Quod si quis ex hoc catalogo numeros pares excerpendi laborem suscipiat, gratissimam partium inter se harmoniam eliciet. Ita æqualis est longitudo faciei, frontis, manus, pectoris, epigastrii, hypogastrii. Aequalis latitudo frontis cum longitudine nasi, atque auricularum. Aequalis peripheria oculi, labiorum, menti, auricularum. Inter diversos numeros inveniet proportionem Arithmeticam & Geometricam, duplam, sesquialteram, sesquitertiam, Harmoniam diatessaron, diapente, Diapason: immo tot numerorum species à Pythagoricis olim animadversas, ut stupore res plenissima sit.

Nos interea, quo satisfiat etiam magis curiosis, & qui suo marte delineare symmetram hominis imaginem in charta desiderant: qua ratione id ex hactenus traditis perficiatur, compendiario ostensuri sumus. Itaque

I. Erigatur quadratum *a. b. c. d.* sufficientis magnitudinis.

II. Id dividatur in duas partes æquales linea *e. f.*

III. Linea *a. b.* dispescatur in sex partes æquales, & illarum unica subdividatur in duodecim particulas, ut emergant pedes & unciæ huic quadrato proportionati.

IV. Ex *e.* utrinque signentur sex unciæ in *g.* & *h.* totidemque ex *f.* in *i.* & k. conjungendo lineis g. & *i. h.* & k. quæ latitudinem trunci definiant.

V. Capias circino distantiam xij. unciarum, eamque descendendo ex *e.* in *l.* virgula signes, pro capite atque collo.

VI. Ex *l.* in *m.* pro pectore nota aliam virgulam, ita ut inter se octonis unciis distent.

VII. Ex *m.* in *n.* aliam pro umbilico, & ex *n.* in *o.* aliam similis cum pectore distantiæ.

VIII. Ex *o.* in *p.* mensura octodecim uncias pro femore, reliquum tibia cum pede occupabit.

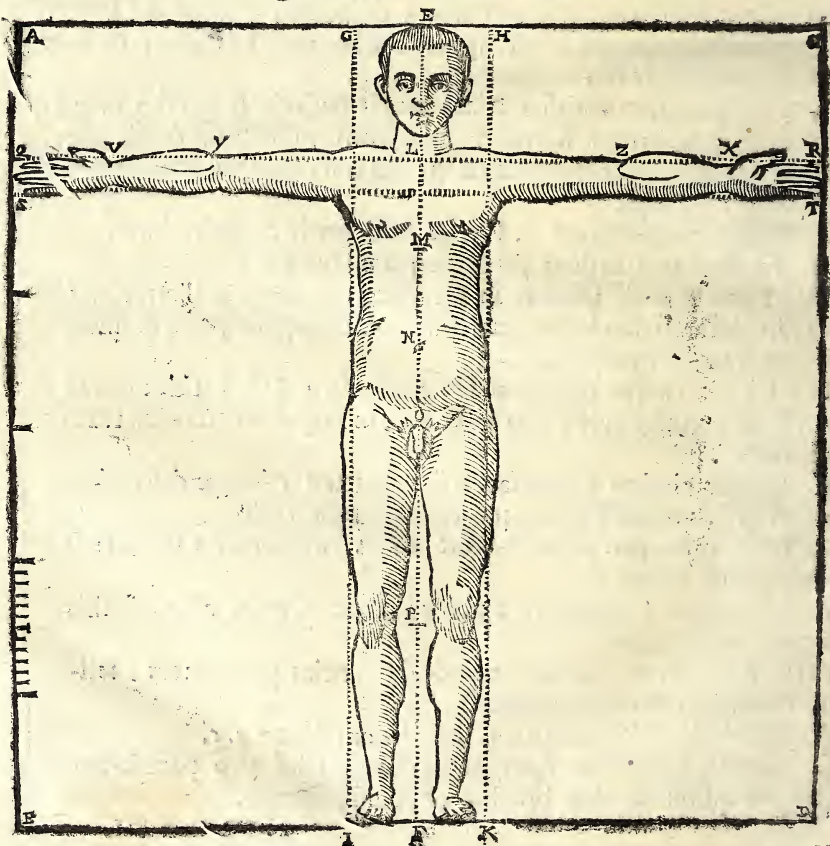
IX. Per *l.* ducito lineam *q. r.* parallelam lineæ *a. c.*

X. Huic ad distantiam duarum unciarum subducito parallelam aliam *s. t.* quibus duabus brachia circumscribantur.

XI. Ex *q.* & *r.* versus corpus, octo pones uncias in *u.* & *x.* pro manibus. Inde pro cubitis decem in *y.* & *z.* remanetque spatium lacertorum usque ad thoracem.

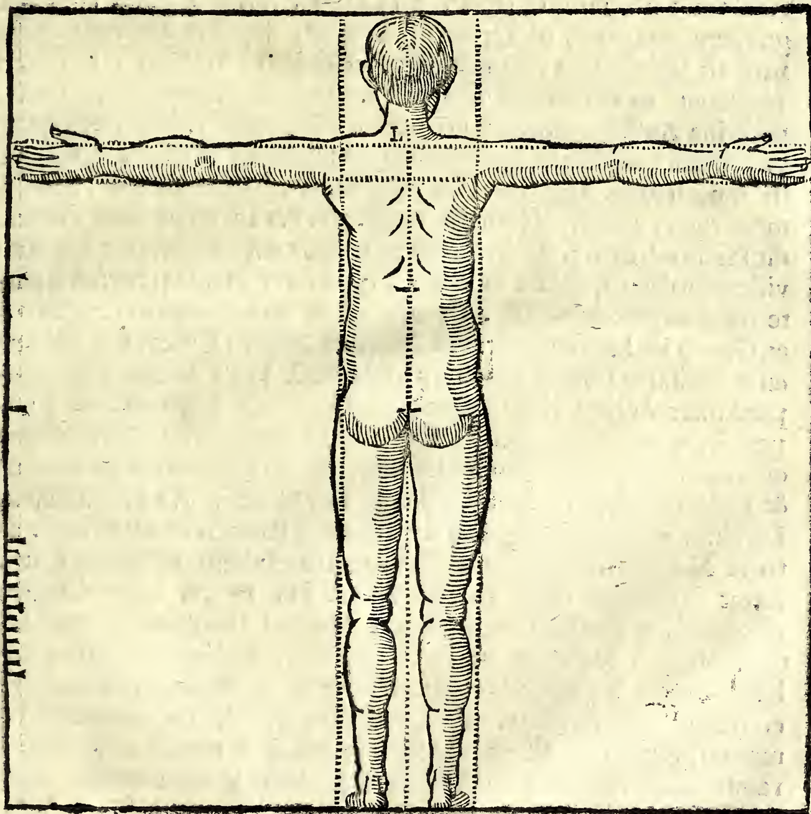
Ita absoluta erit ichnographia humani corporis antica, præcipua mensurandorum membrorum loca designans, cujus cellulis postea musculorũ tori aptis linearum ductibus inscribi, adumbrarique possunt. Faciei, manuum, ac pedum elaboratio accuratior una cum suis lineolis in superioribus jam proposita fuit, quorsum nos remittimus. Interim contemplare effigiem hominis symmetri anticam.

Homo symmetrus facie antica.

Posticam hominis ichnographiam conficies, eadem observando præcepta: nisi quod ex colli loco, qui literæ L. modo respondebat, pro longitudine dorsi tredecim uncias deorsum assignes, ut pro lumbis atque coxis undecim relinquantur. Figura apposita res tota patescet.

Homo symmetrus facie postica.

CAP. XXVI.

Doctrina nævorum.

CONvivatores genialiter excepturi hoſpites ſuos, poſtquam epulis exempta fames, bellaria apponere ſolent, quorum uſu pro varia hominũ inclinatione aut ſtomachus roboretur, aut cõcilietur halitui gratus odor aut ſitis acrius provocetur: ſed &, ſi quis cæteris magis famelicus adſit, ut habeat is, quo defectũ menſarum primarum ſarciat. Imitabimur hos pro virili, cum magnopere vereamur, ut appetitui omnium, dapibus hactenus appoſitis ſit ſatisfactum. Onerabunt ſecundam menſam, ſi ornare nequeunt *nævi* cuticulæ humanæ connaſcentes, quorum recondita doctrina Anthropometriæ nõ parum affinis eſſe videtur, etſi quam pauciſſimis explicata ſcriptoribus. Melampus Medicus Athenienſis Amythaonis Argivi & Dorippes filius, parens autem Theoclymeni vatis, auctore Homero *Odyſs. xv. v.223.* cujus fama, ut tradit Plinius *l.xxv. c. v.* divinationis artibus nota eſt, primus omnium videtur ſolerti quadam induſtria, quid nævi in quaq; corporis parte ſignificarent edocuiſſe. Extat ejus *De nævis corporis* tractatus, ex Græco in Latinum verſus à Nicolao Petrejo Corcyræo, qui una cum ſimilibus libellis Venetijs prodijt A.C. 1552. Multo poſt tempore inter Arabes Haly Abenragel librum *De judicijs aſtror.* compoſuit, quo circa eandem artem aliquid molitus eſt. Eum librum ex Arabico in Hiſpanicum idioma, juſſu Alphonſi Romanorum & Caſtiliæ Regis, tranſtulit Yhuda Fil. Muſcæ. Ex Hiſpanico in Latinum verterunt Aegidius de Tebaldis Parmenſis aulæ imperatoriæ Notarius, & Petrus de Regio aulæ ejuſdem Protonotarius. Extat impreſſum opus Venetijs A. C. cIↄ Iↄ xx. Inter Latinos circumfertur tractatulus cujuſdam Merlini Britannici, qui tamen obſcure & depravate ſatis loquitur. Suſcepit argumentum hoc clarius exponendum Io. B. Porta *l. Phyſiogn. human. v. c. xlv.* & *lib. Phyſiogn. cæleſt. jv. integro.* Verum enimvero omnium nuperrime ſcripſit hac de re maximi nominis & admirabilis doctrinæ Vir Ludovicus Septalius Mediolanenſis, qui non tantum mutilam antiquorum doctinam correxit & perfecit: ſed rationibus quoque philoſophicis argutiſſime roboravit. Vſu-

venit inde, ut ejus liber *De nævis* postea, quam Mediolani A. C. cIↄ Iↄc xviii. primum in lucem prodijsset, toties repetitis typis impressus sit. His ducibus & comite propria experientia nos quoque compendiariam non minus, quam accuratam nævorum doctrinam propositurι sumus.

In facie quorundam hominum nævos apparere in vulgus constat. Eorum alij tenello fœtui in utero materno imprimuntur, alij post ortum demum adveniunt. Adventitiorum nulla scientia aut analogia, sed connatorum duntaxat. Connatorum nonnulli eminentes sunt verrucarum instar: alii latiusculi cum tumore vix sensibili: alij denique cuti plane æquales, cujusmodi lenticulæ radiorum solarium æstu provocatæ esse consueverunt. Quin immo Aristoteles *l. vj. Hist. Anim. c. vj.* hæreditarios quosdam nævos agnovit, de quibus hoc pacto sermocinatur: *Gignuntur læsi quoq; ex læsis, velut claudi ex claudis, & cæci ex cæcis. Deniq; similes sæpenumero in re, quæ præter naturam comitetur, & signa habentes sibi cognata hæreditaria, ut φύματα καὶ ἕλκη, verrucas seu nævos & cicatrices. Iam tale quid vel tertia prole post regeneratum est, ut cum quidam suo in brachio puncti notam haberet, filius non id retulit, sed nepos, ea corporis parte nigritiem quandam habens confusam, prodijt.* Plusculi si fuerint in uno corporis loco nævi, figuram aliquã præ se ferre solent. Ita, referente Suetonio *c. lxxx.* Octaviano Cæsari dispersæ per pectus atque alvum genitivæ notæ in modum & ordinem stellarum cælestis ursæ fuerunt. Versantur circa hos nævos diversi artifices. Naturalis scientiæ studiosi caussas eorum ex imaginatione matris, aut impressione forti alicujus Planetæ nativitatis, conceptusvè momento facta scrutantur. Qua de re legatur Haly Abenragel *lib. de judic. astror. part. ij. c. xxx.* ubi à Luna prave posita pelli turpia *signalia* imprimi docet, sicut *porrus* & *dedo*: quibus vocibus barbari utuntur interpretes. Medici ipsos cosmeticis infestant, & varijs artibus extirpare conantur. Nos in præsenti, quamnam inter se in corpore proportionem retineant, inquisituri sumus, quum jactu plane fortuito per corpus ita sparsos fuisse, rationi dissonet. Divinatione vero judiciaria, qua significationes nævorum de hominis fortuna vel miseria expenduntur, quamq; Melampus atque alij imprimis prosecuti su , hac vice supersedebimus.

Nititur autem totum negotium unico fundamento illius consensus, quo pars corporis una alteri respondet: adeo ut quotusquisq;

tusquisque hunc norit, consensum nævorum ignorare nequeat. Porro quoniam facies speculi instar est, in quo cæterarum partium omnium harmonia relucet: annitendum manibus, pedibusque fuerit, ut qualis illa sit, ex intimis scientiæ penetralibus eruamus. Duplex autem invenitur, si rem exactiore mentis statera perpendimus: Harmonia scilicet proportionis, & similitudinis. *Proportio* in sola membrorum mensura consistit, *similitudo* in quibusvis alijs accidentibus. Ita si dixero, fronti cum pectore consensum esse, quod sicut illa est tertia faciei pars, ita hæc tertia totius trunci: hæc erit harmonia proportionis. Sin coxas cum malis conferam, quod utræque sint numero binæ, forma rotundæ, carnosæ: hæc similitudinis solummodo harmonia vocari meretur. Non tamen nesciendum, quasdam partes alterutram tantum, alias utramque servare harmoniam. Si prius, incertior erit nævorum quoque concordantia: si posterius, ipsa erit certissima. Sic mentulæ cum naso intercedit consensus non tantum, quod hic faciei, illa erecta trunci triplam obtinet proportionem: verum etiam, quod utrique figuræ aliqua similitudo communis est. Videtur hanc membroru m harmoniam intento digito mostrasse ipse Philosophus, dum *l. j. Hist. anim. c. xv.* in hæc verba prorumpit: *Habet sane homo suas partes ita dispositas, ut in eo & superius sit & inferius, & prius & posterius, & dextrum & sinistrum. Constat sane dextrum & sinistrum ex similibus fere partibus, atque eisdem. Verum sinistra omnia sunt imbecilliora, at posteriora prioribus, & superiora inferioribus discrepant: præterquam quod inferiora similitudinem superiorum præferre ea ratione dixerim, qua venter imus respondere solet faciei in corpulentia vel gracilitate: & crura cum brachijs communem ineunt rationem. Itaque, quibus cubiti breves, ijs etiam femora magna ex parte brevia sunt: & quibus pedes exigui, ijs manus quoque parvæ habentur.*

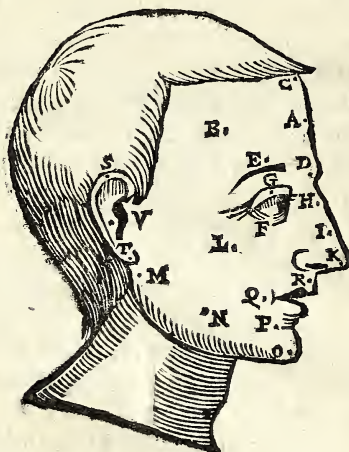
Respondent profecto inter se I. FRONS & THORAX. Pectus pars frontis plana *a.* refert, lateribus extremæ ad tempora *b.* reflexæ conveniunt. Quæ antijs *c.* propior, refert eam pectoris, quæ jugulo vicina: glabellæ *d.* præcordia respondent. Sic regio media, quæ binis eminentijs in quibusdam protuberat, mamillarum præ se fert figuram. Notatu tamen dignum, quod Septalius observavit, nævum in fronte non raro socium in metaphreno habere seu interscapilio, cum id quoq; pars thoracis sit.

II. SVPERCILIA *e.* & SCAPVLAE. Quemadmodum autem supercilia dividuntur in principium, quod naso proximum, in arcum, & finem: ita scapularum alia pars anterior, alia summa, posterior alia. Hinc nævo in principio supercilij constituto respondebit alius in scapulæ parte anteriore, versus confinia nimirum pectoris: in arcu sito alius respondebit in acromio: finem supercilij occupanti alius in postica parte scapulæ. III. CAVVM OCVLI *f.* & AXILLAE. Quod si nævus ad angulum internum propius accesserit, nævus socius pectori quoque vicinior erit: sin ad externum, dorso. IV. Oculi & testes, sicut PALPEBRAE *g.* & SCROTVM, obseruata etiam dextri, sinistrique ratione. Et quidem palpebra superior partem scroti anticam: inferior eam quæ anum spectat, refert. V. NASVS & PENIS. Quin & obseruandæ sunt tres utriusque regiones: radix *h.* medium *i.* & extremũ k. quod in illo orbiculus, in hocce glans præputio tecta vocatur. Sunt qui ex narium figura coleorum quantitatem colligunt, & columnam suturæ scroti intermediæ respondere contendunt. VI. MALAE *l.* & COXAE. Quod si nævus naso perquam vicinus appareat, socium habebit peni aut vicinum; aut omnino inhærentẽ, quod aliquando accidit. VII. CAPITA MANDIBVLAE *m.* & LVMBI. Capitibus mãdibulę accensetur pars genæ à lobo auricularum ad prominentias usque circulo descripta. VIII. BVCCA & ABDOMEN. Et quoniam in abdomine sunt latera, pubes, & umbilicus: illis bucca *n.* gemina, isti menti apex *o.* huic commissura menti *p.* cum labio inferno consentit. Haut desunt tamen, qui nævum in meditullio genæ constitutum repræsentare umbilicum velint: qua in re ipse sibi non constat Septalius. IX. LABIA *q.* & ANVS. Labium autem superius cum imbricatum sit, PHILTRVM illud *r.* PERINAEO, quod anum à scroto intersttinguit, opportune respondit. X. AVRES, & BRACHIA. Ita quidem, ut pinna *f.* lacertum: lobus *t.* cubitum: conchæ latus internum *u.* volam manus; externum, præ se dorsum ferat. XI. BRACHIA & CRVRA. Concordant autem invicem lacerti 1. & femora: cubiti 2. & tibiæ: manus 3. & pedes cum suis digitis. Atque hæc de faciei partibus, quæ cæterarum veluti epitome aut index est.

Verum quid de *nævis colli* sentiendum? Collum pedibus respondere ex Plinio supra fuit disputatum, qui *l. xj. c. iij.* longa cru-

ra esse scribit, quibus longa colla, exemplo ciconiæ, gruis, cervi, & quorundam hominum. Contendunt alij, semicirculos asperæ arteriæ cartilagineos costas referre, epomides latera aut ilia, cervicem lumbos. Equidem memini me aliquoties pronunciare, conspecta in sinistro cervicis latere verruca genitiva, sociam ejus lumborum sinistræ eminentiæ inhærere: quod judicium experientia confirmavit. Vlterius tamen in rei veritatem anquirendum censeo.

Interim, quo obvia cuncta fiant, & unico comprehandantur intuitu, primaria nævorum loca binis figuris, quibus literæ communes sunt, exprimere allaboravimus. Tu Lector, aspice & judica.

HARMONIA NÆVORUM.

Quæ

Quæ dicta hucusque de nævis & picta sunt, masculino sexui non modo, sed & fœmineo conveniunt: si quis honesto sciendi desiderio detentus, nullam naturæ partem philosophico excludere velit studio. *In muliere quemcumque in naso situm nævus habebit, eundem alius in labijs naturæ occupabit*, auctoritate Septalij l. c. *Quod si in pinnula nasi consistit, fere in superiori parte, ubi nymphæ enascuntur, invenietur.* Non tamen ignorandum, arvum genitale in fœminis, præter nasum, frequentissime ab ore ipso cōmonstrari, cujus labra nescio quid simile ad naturæ alas præ se ferunt. *Pudendi muliebris proportionem plerumque ab ore licet desumere*, inquit Spigelius, *l. j. corp. hum. fabr. c. x.* multiplicique experientia à sese observatum asserit, omnibus crassis & pinguibus, mammasque & ventrem amplum habentibus, amplas quoque esse vulvas. Contra, quibus mammæ depressæ aut parvæ, os quoque parvum, mentumque acutum & labia parva sunt: ijs strictam esse & angustiorem vulvam. Calculum suum adijcit auctor incertus illius distichi:

Noscitur ex labijs, quantum sit virginis antrum:
Noscitur ex naso, quanta sit hasta viri.

Concludimus doctrinam hanc admonitione Philosophi *lib. ij. De part. animal.* ubi res naturales interdum fallere prædicat, quod exemplo ipsius naturæ aberrantis in monstrorum productione patet. Vnde mirum non est, si nævorum quoque isthæc harmonia aliquando sibi non consonet, sed ab interventu caussæ incognitæ situs ipsorum adeo invertatur, ut divinantem quandoque destituat: cum difficile sit, testimonio ipsius Galeni *l. ij. De compos. medic. sec. loc. c. j.* ut qui homo est, in multis non erret. Nobis, si pultem non attigimus, vitrum lambisse sufficiat.

FINIS.

O 2 V. CL. D.

V. CL. D.

IOAN. SIGISMVNDO

ELSHOLTIO

MARCHICO, PHIL. ATQ; MED. D.

Anthropometriam vulganti.

NE dubites homini fuerit quam certa venuſtas,
Cui varium artificis norma peregit opus.
Praxitelis Phidiæque peritia nota coloſſis
Hoc parvo mira traditur arte libro.
Marmora deficiant ſeris progreſſibus ævi:
Aeternum chartis durat in orbe decus.

Eraſmius Bartholinus
Incl. Nat. Germ. Theol. Phil.
ac Medic. Patauij Conſiliarius.

QVæ Capitolinus, cœlo protentus Apollo,
Quæ Pompejanus ſigna, Lyſippe, refert?
Artis & immenſæ produnt miracula molis,
Cui natura parem ſollicitata negat.
Lindius extollat Rhodiæ fragmenta columnæ,
Quam tremulus terræ ſtrauit hiatus humi.
At ratio partis fuerit quæcunque, magiſtrum
Aequa probat: modulo nil ſine forma valet.
Romanis veterum ſtatuis proportio conſtet:
Regula Germani certior arte patet.

Ioannes Rhodius.

AUdacior dimetiente nos totos
ELSHOLTIO non alter extat hoc nostro:
Nec ullus alter extitit, nec extabit.
Quorsum vide nunc sis redacta Natura,
Devicta serva, legibus, stylo, normæ
Obtemperare jussa te reformantis!
Nullos deinde procreare Cyclopas,
Nullos licet Titanas. En Gigantæa
Absurda gens est, & fuganda de mundo.
Et dedecet prorsus propago Pygmæa.
Novi mariti, vos habere mensuram
Proli creandæ convenit bonam & iustam.
Videte, ne prolixius caput surgat,
Ne nasus extet, ne tumescat abdomen:
Ne claudicet pes curtus, aut quod ad ventrem
Appenditur desit, minusve sit rectum.
Vires Apelles hic suas recognoscet,
Zeuxesque discet: saxeique Pollucis,
Et Castoris magister ille Romani
Nunc rectius præstantiam sciet scalpri,
Et Rex Tyri scitus faber puellarum.
Sic illigatus anguium pater spiris
Cum filijs probabit omnibus famam
Miraculi: parem probabit Alcides
Farnesianus, & tuebitur tauro
Annexa sævas virgo Græca per fratres.
Miser Prometheu, cur ligatus ad rupem
Cor præbuisti vulturi renaturum,
Vix à pio Cyllenio resolvendus?
Tu scilicet formaveras luti glebas,
Et igneas ex Solis orbe surreptas
Animas dedisti: Culpa quæ fuit tanta?
Nos pandimus secreta tota Naturæ,
Et magna parva, summa & ima monstramus,
Depingimus, celamus, & damus leges:
Proportionum distributa momenta,
Veras amusses, regulas Polycleti.

Et

Et igne de cœlestibus focis rapto
Animamus opera nostra. Marmorum spirant
Vitam figuræ, gens velit loqui picta.
Humana sic ars afflat orta de cœlo.
ELSHOLTIUS transfundit. Ille, qui nescit
Jovis mereri, vel timere vindictam:
Qui jus habet divina dona vulgandi,
Deo favente, comprobante Natura.
Diræ volucres hinc abite. Se noster
Tuetur ipse, par honore, par forma
Cyllenio, sed major arduis armis:
Harpeque calamo cedat, & stylo virga.
Et ne quid undequaque desit, en vates
Apollo res dat abditas revelare:
Sunt signa per quæ novit intimos mores,
Et lineis sortes adumbrat, & punctis.
Sat est, amice, cedimus. Nimis magna
Nos opprimunt, & sinciput minus nostrum
Ex arte ductum est, Mercurique non frontem
Ullus character faustus, aut manum finait:
Nec pes beatis exaratus est sulcis.
O abstine normam precamur a nobis,
Et quære quos examines magis rectos,
Mensor severe: mensor apte, qui Phœbum
Dimetiaris, & novem simul Musas.

In re seria lusi
amicitiæ, memoriæ & honoris caussa
Patavij M DC LIV.

MICH. KIRSTENIUS.

SCripsisti nævos sine nævis, Optime Amice;
Structuramque hominis mensus es egregie.

Durerum hoc superas, illoque Melampoda vincis:
Rara hæc, vixque ullo tempore nota satis.

Pro meritis Sors divitias promittit, honores
Patria, & æternas Fama sonora tubas.

L. M. Q.

Christianus Menzelius.

Typo

Typographus Lectori.

IN ſecunda figura, qua capitis ſymmetria exprimitur, ſculptor Auctoris mentem aut parum, aut non exacte aſſecutus eſt. Vnde ipſam hic pro perfecta non agnoſcit, ſed emendatiorem proxime pollicetur. Interea qui in textu ipſo reſtiterunt errores, ita corrigantur.

P.	L.		P.	L.	
11.	6.	*tervunt l. terunt*	44.	23.	*ſui l. ſuo*
13.	11.	*quadratam l. quadrata*	45.	2.	*diſcolares l. diſcolores*
18.	24.	*tria l. in tria*	45.	31.	*alterius l. alterutrum*
20.	14.	*c. vxj. l. c. xxj.*	47.	11.	*mentum l. meatum*
23.	5.	*legunt: xvj. cubitorum*	49.	15.	*qibus l. quibus*
24.	34.	*pumilioru̅ l. pumilionu̅*	50.	12.	*dititur l. dicitur*
25.	13.	*ſtature l. ſtatura*	52.	28.	*labio l. hoc labio*
25.	25.	*propriet l. proprie*	52.	30.	*hunc l. hinc*
25.	28.	*ſerva l. ſervat*	55.	26.	*ſit l. fit*
26.	9.	*con- l. conve-*	56.	3.	*c. p. l. c. x.*
26.	27.	*fit l. ſit*	58.	37.	*duarum l. duarum prope*
30.	25.	*Filipp. l. Philipp.*	61.	5.	*exploraturus l. exploraturo*
38.	21.	*ſane l. ſaltem*	63.	4.	*ſymmetricam l. ſymmetram*
39.	14.	*fontis l. frontis*	63.	6.	*ſymmetricum l. ſymmetrum*
40.	16.	*vrum l. virum*	68.	12.	*peribentur l. perhibentur*
42.	7.	*obſito l. obſita*	71.	21.	*metaphremu̅ l. metaphrenu̅*
42.	13.	*judicio l. indicio*	71.	30.	*dares l. Dares*

SF

30. XII. 94

K. Inv. 3635

116